

Na osnovu člana 73, stav 1 ,tačka 3 Statuta Prijestonice Cetinje(“Službeni list Crne Gore-opštinski propisi”,broj 49/18),Skupština Prijestonice Cetinje, na sjednici održanoj dana _____ 2020. godine,donijela je

O D L U K U

o donošenju Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2020-2024

Član 1

Donosi se Strateški plan razvoja Prijestonice Cetinje za period 2020-2024.

Član 2

Sastavni dio ove odluke je Strateški plan razvoja Prijestonice Cetinje za period 2020-2024.

Član 3

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u “Službenom listu Crne Gore-opštinski propisi”.

Broj: _____

Cetinje, _____ 2020. godine

PREDSJEDNICA

Maja Ćetković

O b r a z l o ž e n j e

Pravni osnov :

Pravni osnov za donošenje ove odluke sadržan je u članu 73, stav 1 ,tačka 3 Statuta Prijestonice Cetinje(“Službeni list Crne Gore-opštinski propisi”,broj 49/18),kojim je propisano da Skupština donosi Strateški plan razvoja Prijestonice Cetinje.

Razlozi za donošenje

Razlozi za donošenje Odluke o donošenju Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2020-2024, je usklađenost dokumenta sa strategijom regionalnog razvoja Crne Gore 2020-2024 godine.Strateškim planom razvoja definisan je opšti cilj koji se odnosi na unapređenje socio-ekonomskog ambijenta, očuvanje kulturne baštine , kao otvorenije lokalne samouprave što je pretpostavka za dalji razvoj i napredovanje grada i sprečavanje dalje depopulacije stanovništva.Predloženi opšti cilj, i njemu pripadajući strateški ciljevi i prioriteti usklađeni su sa vizijom ,ciljevima i prioriternim oblastima i mjerama razvoja na nacionalnom nivou, kao i na nivou Središnjeg regiona, kojem pripada Prijestonica Cetinje, a definisan je Strategijom regionalnog razvoja Crne Gore 2014-2020.godina.

Ministarstvo ekonomije razmotrilo je predmetni predlog, izvršilo provjeru usklađenosti dokumenata sa Strategijom regionalnog razvoja Crne Gore , i dalo Saglasnost br: 001-063/20-374-2, od dana 23.01.2020.godine

Finansijska sredstva

Za realizaciju ove Odluke predviđena su finansijska sredstva Budžetom Vlade Crne Gore, kao i Budžetom Prijestonice Cetinje.

GRADONAČELNIK

mr Aleksandar KAŠĆELAN

Crna Gora
Ministarstvo ekonomije
Direktorat za razvoj

Adresa: Rimski trg 46
81000 Podgorica Crna Gora
tel: +382 20 482 163
fax: +382 20 234 027
www.mek.gov.me

23. januar 2020.
Broj: 001-063/20-374-2

Prijestonica Cetinje
mr Aleksandar Kaščelan, gradonačelnik

Na osnovu člana 8 Zakona o regionalnom razvoju, a u vezi Vešeg akta broj 01-039/20-81 od 22.01.2020. godine, kojim ste na saglasnost dostavili Prijedlog strateškog plana razvoja Vaše lokalne uprave, Ministarstvo ekonomije daje

SAGLASNOST

na Prijedlog strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2020-2024. godina

Ministarstvo ekonomije razmotrilo je predmetni Prijedlog strateškog plana razvoja i prije svega izvršilo provjeru usklađenosti dokumenta sa Strategijom regionalnog razvoja Crne Gore, 2014-2020. godina. Strateškim planom razvoja definisan je opšti cilj koji se odnosi na unaprijeđenje socio-ekonomskog ambijenta, očuvanje kulturne baštine i stvaranje efikasnije i otvorenije lokalne samouprave što je pretpostavka za dalji razvoj i napredovanje grada i spiječavanje dalje depopulacije stanovništva. Predloženi opšti cilj, njemu pripadajući specifični strateški ciljevi i prioriteti usklađeni su sa vizijom, ciljevima, prioritetnim oblastima i mjerama razvoja na nacionalnom nivou, kao i prioritetima i mjerama razvoja na nivou Središnjeg regiona, kojem pripada Prijestonica Cetinje, a definisanim Strategijom regionalnog razvoja Crne Gore, 2014-2020. godina.

Strateški plan razvoja sadrži Akcioni plan za 2020. godinu, čiju su projekti detaljno opisani, kao i Indikativni akcioni plan za 2021. godinu. Pomenutim Akcionim planom za 2020. godinu uglavnom su predviđena finansijska sredstva opredijeljena po osnovu Zakona o Prijestonici. Sprovođenje Plana, pored finansija, zavisiće i od uspjeha realizacije projekata, što će biti predmet izrade godišnjih Izvještaja o realizaciji Strateškog plana razvoja.

Takođe, predmet razmatranja Prijedloga strateškog plana razvoja jeste i usklađenost strukture dokumenta sa strukturom definisanom Pravilnikom o metodologiji za izradu Strateškog plana razvoja jedinice lokalne samouprave, koji je u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju donijelo Ministarstvo ekonomije. Sa tog aspekta, Prijedlog strateškog plana ispunjava uslove, odnosno izrađen je u skladu sa predviđenom strukturom dokumenta.

Na osnovu navedenog, Ministarstvo ekonomije je saglasno da se Prijedlog strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje za period 2020-2024. godina, uputi Skupštini Prijestonice na usvajanje.

S poštovanjem,

Dragica Sekulić

MINISTARKA

Odobrio:
Miloš Čelanović
Generalni direktor

Obradila:
Milena Jovetić *MJovetic*
Samostalna savjetnica I
tel: 020 482 316
email: milena.jovetic@mek.gov.me

Crna Gora
Prijestonica Cetinje

STRATEŠKI PLAN RAZVOJA PRIJESTONICE CETINJE 2020 - 2024

Cetinje, 31.12.2019.

SADRŽAJ

1	UVOD.....	4
2	KONSULTATIVNA GRUPA I METODOLOŠKI PRISTUP.....	5
3	ANALIZA REALIZACIJE STRATEŠKOG PLANA RAZVOJA PRIJESTONICE ZA PRETHODNI SREDNJOROČNI PLAN 2012-2016.....	6
4	ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA.....	7
4.1	Geografske karakteristike.....	7
4.2	Demografija, tržište rada i društvene djelatnosti.....	7
-	4.2.1 Demografski trend.....	7
-	4.2.2 Tržište rada.....	10
-	4.2.3 Zdravstvo.....	12
-	4.2.4 Obrazovanje.....	13
-	4.2.5 Socijalna zaštita.....	14
-	4.2.6 Sport i fizička kultura.....	15
-	4.2.7 Kultura i kulturno-istorijsko nasljeđe.....	17
4.3	Ekonomsko proizvodni sistem.....	19
-	4.3.1 Industrija i usluge.....	19
-	4.3.2 Turizam.....	23
-	4.3.3 Poljoprivreda i šumarstvo.....	26
4.4	Tehnička infrastruktura.....	28
-	4.4.1 Saobraćajna infrastruktura.....	28
-	4.4.2 Elektroenergetski sistem.....	31
-	4.4.3 Telekomunikacije.....	34
-	4.4.4 Vodovodni sistem (sistem vodosnabdijevanja).....	35
4.5	Životna sredina.....	37
-	4.5.1 Upravljanje otpadom.....	37
-	4.5.2 Upravljanje otpadnim vodama.....	40
-	4.5.3 Zemljište i šumski resursi.....	42
-	4.5.4 Kvalitet vazduha.....	43
-	4.5.5 Biodiverzitet i zaštita prirode.....	43
-	4.5.6 Zaštićena područja prirode.....	44
-	4.5.7 Nacionalni parkovi.....	44
-	4.5.8 Spomenici prirode.....	46
4.6	Administrativni kapaciteti.....	48

-	4.6.1	Organizaciona struktura	48
-	4.6.2	Ljudski resursi	50
-	4.6.3	Tehnička opremljenost	51
-	4.6.4	Izrada strategija i planova	51
-	4.6.5	Kapaciteti za korišćenje sredstava iz EU fondova	54
-	4.6.6	Budžet	57
5		SWOT Analiza	58
6		OPŠTI CILJ RAZVOJA PRIJESTONICE CETINJE	63
7		SPECIFIČNI STRATEŠKI CILJEVI SA PRIORITETIMA	63
8		PROJEKTI	66
9		AKCIONI PLAN SPROVOĐENJA SPR ZA 2020 god.	106
10		INDIKATIVNI AKCIONI PLAN SPROVOĐENJA SPR ZA 2021 god.	111
11		PRAĆENJE I KONTROLA SPROVOĐENJA (MONITORING) SPR	115
12		ANEKSI	119
12.1		ANEKS 1	120
12.2		ANEKS 2	123
12.3		ANEKS 3	126
12.4		ANEKS 4	129
12.5		ANNEX 5	133
12.6		ANEKS 6	135

1 UVOD

Poštovani sugrađani,

Pred vama je Strateški plan razvoja Prijestonice Cetinje za period 2020-2024. godine, koji je rezultat ozbiljnog promišljanja, konsultacija i ekspertskog znanja u kojem pravcu bi trebalo da se razvija crnogorska Prijestonica u narednih pet godina.

Drugi Strateški plan razvoja Prijestonice Cetinje donesen je u skladu sa Strategijom regionalnog razvoja Crne Gore 2014-2020. i Zakonom o regionalnom razvoju (Sl. list Crne Gore 20/2011), kao i Pravilnikom o metodologiji za izradu strateškog plana razvoja jedinice lokalne samouprave.

Iako je prethodni Strateški plan Prijestonice Cetinje formalno istekao 2016. godine i nakon tog perioda nastavljena je realizacija aktivnosti koje su postavljene ovim dokumentom. U proteklom periodu doneseno je niz strateških akata (planski dokumenti, strategije iz oblasti poljoprivrede, preduzetništva, socijalnih i ekonomskih pitanja, zaštite životne sredine, kulture i sl.), koji predstavljaju kontinuitet realizacije Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje 2012-2016. godine. Polazeći od navedenog, gradonačelnik Prijestonice Cetinje donio je odluku da se pristupi izradi Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje.

Osnovni razlozi za donošenje novog Strateškog plana razvoja Prijestonice Cetinje jeste sinhronizacija i koordinisanje planskih aktivnosti na različitim nivoima kako lokalne uprave, tako i države, kao i uspostavljanje ravnoteže između razvojnih potencijala i mogućnosti njihove realizacije. Drugi razlog je potreba jačanja administrativnih kapaciteta za apsorpciju fondova iz svih pet komponenti IPA podrške, u kontekstu pristupa evropskim fondovima. Takođe, kroz adekvatno strateško planiranje na lokalnom nivou, i institucije sistema (Partnerski savjet za regionalni razvoj, resorna ministarstva i druge institucije), potrebe razvoja na lokalnom nivou postaju predmetom razmatranja u određivanju prioriteta i podrške na nacionalnom nivou.

Priprema ovog strateškog dokumenta zasnovana je na participativnom pristupu, prije svega kroz formiranje konsultativne grupe čiji su članovi predstavnici različitih segmenata društva, te kroz javnu raspravu putem koje su najšira javnost, građani i njihova udruženja, te privreda, dali doprinos planiranju razvoja Prijestonice Cetinje. Sem što doprinosi stvaranju socijalne kohezije, participativno strateško planiranje pomaže lakše sprovođenje i bolje ostvarenje ciljeva strateških projekata. U tom smislu, lokalna uprava je nastojala da maksimalno uvrsti doprinos svih članova društva, dosljedno primjenjujući osnove participativnog planiranja.

U pripremi Strateškog plana uzeti su u obzir brojni faktori koji podstiču razvojne težnje, ali i oni koji ih usporavaju ili ih u potpunosti onemogućavaju. Uprava Prijestonice Cetinje svjesna je da su, u oštrijoj konkurenciji, investitori postali još zahtjevniji, te da će samo one sredine koje imaju povoljno poslovno okruženje, jednostavne procedure, efikasnu administraciju, sposobnu i kvalifikovanu radnu snagu biti u mogućnosti da se takmiče.

Strateški plan razvoja 2020-2024. pripremljen je uz tehničku i stručnu pomoć Ministarstva ekonomije i UNDP kojima, kao i članovima radne i konsultativne grupe za pripremu ovog strateški važnog dokumenta, zahvaljujemo na podršci i agilnosti.

PRIJESTONICA CETINJE
GRADONAČELNIK
mr Aleksandar KAŠĆELAN

2 KONSULTATIVNA GRUPA I METODOLOŠKI PRISTUP

U skladu sa Pravilnikom o metodologiji za izradu strateškog plana razvoja jedinice lokalne samouprave, za potrebe procesa strateškog planiranja, Prijestonica Cetinje je formirala radnu i konsultativnu grupu koje su, zajedno sa predstavnicima lokalne uprave, učestvovala u pripremi ovog planskog dokumenta.

Članovi radne grupe koji su dali značajan doprinos pripremi ovog plana su:

- Boris Prlja, glavni administrator Prijestonice Cetinje – Koordinator radne grupe,
- Petar Marković, zamjenik gradonačelnika Prijestonice Cetinje,
- Dejan Lučić, Šef kabineta gradonačelnika,
- Snežana Kujović, sekretarka Sekretarijata za uređenje prostora i zaštitu životne sredine,
- Marko Brnović, savjetnik gradonačelnika Prijestonice Cetinje,
- Tatjana Stanković, direktorica Direkcije za investicije i razvoj,
- Branka Radović, sekretarka Sekretarijata za finansije i ekonomski razvoj,
- Božidar Popović, Sekretar Sekretarijata za komunalne djelatnosti i saobraćaj,
- Stanko Marković, sekretar Sekretarijata za kulturu, sport i mlade,
- Oskar Huter, direktor Turističke organizacije Prijestonice Cetinje,
- Marija Milošević, savjetnik I u skretarijatu za uređenje prostora i zaštitu životne sredine,
- Marija Mrvaljević, glavni gradski arhitekta,
- Miloš Ivanišević, V.D. Direktora Centra za lokalni ekonomski razvoj i EU fondove.

Članovi konsultativne grupe koji su dali značajan doprinos pripremi ovog plana su:

- Saša Zvicer, zamjenik gradonačelnika Prijestonice Cetinje
- Branko Vujović, Predsjednik Savjeta gradonačelnika za ekonomski razvoj,
- Aleksandar Dajković, Predsjednik Savjeta gradonačelnika za kulturu,
- Nikola Vujović, državni sekretar u Ministarstvu ekonomije,
- Nikola Ražnatović, Ministarstvo održivog razvoja i turizma,
- Nemanja Katnić, državni sekretar u Ministarstvu finansija,
- Saša Šćekić, Zajednica opština Crne Gore,
- Jelena Radoičić, šef kancelarije Zavoda za zapošljavanje Cetinje,
- Dejana Dizdar, NVO „Građanski kreativni centar“,
- Dragan Marković, član Savjeta za ekonomski razvoj Prijestonice Cetinje
- Sreten Mrvaljević, član Savjeta za ekonomski razvoj Prijestonice Cetinje
- Nikola Đurašković, odbornik u Skupštini Prijestonice Cetinje

Proces izrade Strateškog plana je obuhvatio sljedeće korake:

- 1) Formiranje Konsultativne i radne grupe za izradu Strateškog plana razvoja;
- 2) Analizu postojećeg stanja;
- 3) Izradu SWOT analize;
- 4) Razvoj strateškog cilja i definisanje ključnih prioriteta razvoja;
- 5) Definisane mjere i projekata;
- 6) Plan monitoringa i finansiranje.

3 ANALIZA REALIZACIJE STRATEŠKOG PLANA RAZVOJA PRIJESTONICE ZA PRETHODNI SREDNJOROČNI PLAN 2012-2016

Analiza realizacije Strateškog plana razvoja (SPR) Prijestonice Cetinje 2012-2016 obuhvata pregled realizovanih aktivnosti (projekata) u okviru definisanih mjera i efekte realizovanih aktivnosti. Ocjena SPR zasnovana je na osnovu:

- procesnih indikatora (faza u kojoj se nalazi realizacija projekta),
- finansijskih indikatora (opredijeljeni i realizovani budžet),
- fizičkih indikatora (podataka o učincima i efektima)

Analiza aktivnosti je realizovana kroz prikupljanje podataka na osnovu izvještaja o realizaciji SPR, koje su opštine dužne da godišnje dostavljaju Ministarstvu ekonomije u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju. Dopuna i verifikacija podataka iz izvještaja realizovana je kroz konsultacije sa nadležnim predstavnicima lokalne uprave i drugih institucija/organizacija koje su bile uključene u realizaciju ili monitoring SPR. U okviru konsultacija identifikovani su uzroci zbog kojih određene aktivnosti nisu realizovane ili su djelimično realizovane.

Analiza je obuhvatila efekte realizovanih aktivnosti na osnovu dva glavna indikatora za praćenje razvoja opština u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju (Indeks razvijenosti i Indeks konkurentnosti), kao i osnovnih socio-ekonomskih pokazatelja dostupnih na lokalnom nivou.

Strateški plan za period 2012-2016 godine sadržao je prioritete iz sledećih oblasti:

- Unaprijeđenje i razvoj javne infrastrukture i usluga,
- Valorizacija kulturno-istorijskih potencijala na održiv način,
- Unaprijeđenje i razvoj turizma,
- Unaprijeđenje uslova za razvoj sektora MSP, zanatske djelatnosti, poljoprivrede i preduzetništva,
- Zaštita i očuvanje životne sredine i održivo upravljanje prirodnim resursima.

U ovom periodu najviše projekata je realizovano iz oblasti unaprijeđenja i razvoja javne infrastrukture i usluga.

Bez obzira na to što u periodu od 2016 do 2019 godine nije bilo strateškog dokumenta, Prijestonica Cetinje je realizovala godišnje plnove razvoja koji su služili kao vodilja za realizaciju ključnih projekata kako bi nastavila implementaciju aktivnosti iz prethodnog Strateškog plana (2012-2016).

Za naredni period strateškog razvoja veća pažnja će se usmjeriti i na ostale sektore:

- Putna infrastruktura,
- Vodovodna i komunalna infrastruktura,
- Zapošljavanje,
- Valorizacija kulturno-istorijskih potencijala,
- Unaprijeđenje i razvoj turizma,
- Unaprijeđenje i razvoj agro-turizma,
- Unaprijeđenje uslova za razvoj sektora MSP, zanatske djelatnosti, poljoprivrede i preduzetništva,
- Zaštita i očuvanje životne sredine i održivo upravljanje prirodnim resursima.

4 ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA

4.1 Geografske karakteristike

Priestonica Cetinje se nalazi na nadmorskoj visini od 670 m i prostire se na brdsko planinskom prostoru podlovcenske Crne Gore. Teritorija Prijestonice Cetinje obuhvata prostor od Skadarskog jezera do Pustog Lisca i od Lovćena i Boke kotorske do Garča. Položaj Cetinja određen je koordinatama: 18°55'13" istočne geografske dužine i 42°23'19" sjeverne geografske širine.

Ukupna dužina granice Prijestonice iznosi 186 km, od kojih je 11 km duž Skadarskog jezera. Priestonica Cetinje se graniči sa opštinama: Kotor (40 km), Nikšić (46 km), Danilovgrad (15km), Podgorica (46 km), Bar (26 km) i Budva (13 km). Površina Prijestonice iznosi 910 km² i zauzima 6,6% teritorije Crne Gore. Kopneni dio Prijestonice prostire se na 878,8 km², a površina Jezera i Rijeke Crnojevića obuhvata 22,7 km². Na teritoriji Prijestonice Cetinje nalaze se 2 gradska naselja (Cetinje i Rijeka Crnojevića) i 92 ruralna naselja. Ukupno postoje 24 mjesne zajednice, 3 u gradskom i 21 na prigradskom području.

Priestonica Cetinje ima umjereno kontinentalnu klimu sa prosječnom godišnjom temperaturom od 11°C i godišnjom amplitudom od 20,1°C. Cetinje spada u najkišovitije gradove Evrope sa oko 4000 mm vodenog taloga godišnje. Međutim, pored velikih padavina ovo područje je bez površinskih vodotokova i sa rijetkim izvorima, što je posljedica kraške konfiguracije i geološkog sastava terena.

4.2 Demografija, tržište rada i društvene djelatnosti

4.2.1 Demografski trend

Stanovništvo predstavlja osnovi faktor razvoja jedinica lokalne samouprave, posebno sa aspekta brojnosti stanovništva i njegove strukture (starosne, polne, obrazovne, kvalifikacione i sl.). U velikoj mjeri na razvoj stanovništva uticala su kretanja stanovništva, koja su u posljednjih dvadesetak godina pruzrokovana ekonomskim i društvenim promjenama.

Tabela 1: Kretanje stanovništva i domaćinstava (1971-2011) – izvor MONSTAT

	1971	1981	1991	2003	2011
Stanovništvo	22.024	20.213	20.171	18.482	16.657
Domaćinstva	6.102	6.086	6.139	5.865	5.747

Prema podacima popisa iz 2011. godine ukupan broj stanovnika na teritoriji Prijestonice iznosi 16.657, što čini 2,7% ukupne populacije Crne Gore. Gustina naseljenosti iznosi 18,3 stanovnika/km², što Prjestonicu svrstava u grupu lokalnih samouprava sa najmanjom gustinom naseljenosti. Ukupan broj domaćinstava prema popisu 2011. godine je iznosio 5.747.

Tabela 2: Procijenjeni broj stanovnika sredinom godine:

Godina	Broj stanovnika	Godina	Broj stanovnika
2001	18688	2011	16960
2002	18653	2012	16658
2003	18439	2013	16381
2004	18136	2014	16172
2005	18327	2015	15998
2006	17958	2016	15837
2007	17777	2017	15621
2008	17575	2018	15353
2009	17382		
2010	17248 ¹		

Tabela 3: Osnovni demografski podaci – izvor MONSTAT (*posljednji raspoloživi podaci su za 2010. godinu)

	2003	2011
Broj stanovnika	18.482	16.757
Gustina naseljenosti (st/km ²)	20,0	18,3
Polna struktura stanovništva		
• Muško	8.879	8.031
• Žensko	9.603	8.626
Broj domaćinstava	5.865	5.747
Broj članova domaćinstva (prosjeak)	3,2	2,9
Prosječna starost stanovništva	38,1	40,3
Prirodni priraštaj	-57	-32*
Stopa nataliteta	9,0	9,1*
Stopa mortaliteta	12,0	11,0*
Vitalni indeks na 100 stanovnika	75,0	82,6
Indeks starenja	0,7	1,07
Rast populacije između dva uzastopna popisa	-1.825	-1.725

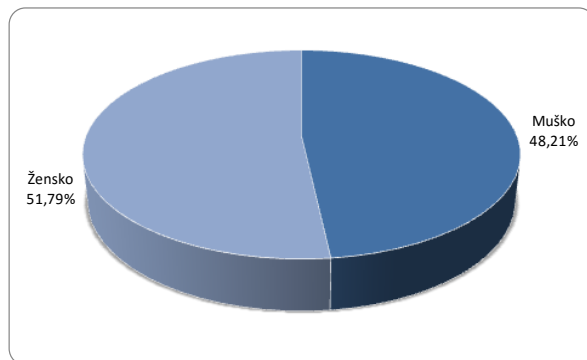
I

U ukupnoj strukturi stanovništva nešto veće učešće ima ženska populacija koja čini 51,79%, što se može protumačiti kao pozitivan pokazatelj, imajući u vidu da razlika nije toliko značajna i da je polna struktura stanovništva dosta ujednačena. Između dva popisa (2003/2011 god.) nijesu zabilježene značajnije promjene u polnoj strukturi stanovništva.

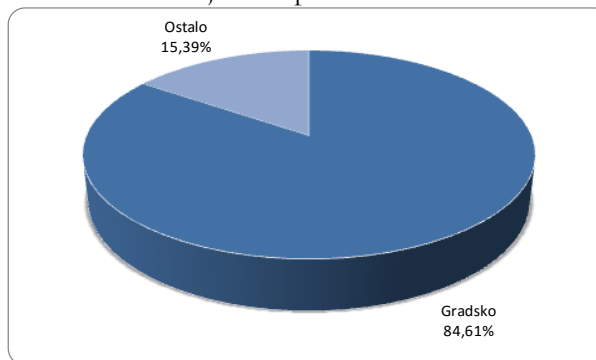
Teritorijalni raspored stanovništva ukazuje na značajnu koncentraciju u gradskom području, gdje živi 86,61% stanovništva Prijestonice. Ovakav teritorijalni raspored može predstavljati ograničavajući faktor razvoja, pogotovo ako su u pitanju migracije na relaciji selo – grad, usljed čega najčešće nastaje veliki pritisak na gradsku infrastrukturu, dok sela ostaju napuštena. U odnosu na popis iz 2003. godine učešće gradskog stanovništva u ukupnom je veće za 1.5%, što govori u prilog depopulacije seoskog stanovništva.

¹ Podaci iz tabela 1 i 2 – izvor MONSTAT

Grafik 1. Polna struktura stanovništva

Grafik 2. Teritorijalni raspored stanovništva

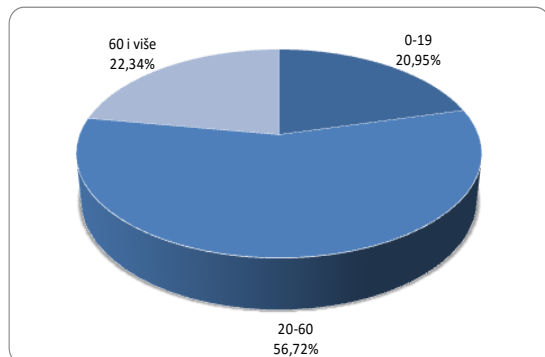

Izvor: Popis 2011, Monstat

Starosna struktura stanovništva ima veoma važnu ulogu u razvoju jedinice lokalne samouprave, sa aspekta aktivnog stanovništva koje predstavlja osnov za razvoj privrede. Prema popisu iz 2011. godine Prijestonica Cetinje sa prosječnom starošću od 40,3 godine spada u stadijum duboke demografske starosti (Grafik 3). Posebno zabrinjavajuća činjenica je da je u odnosu na popis iz 2003. godine zabilježeno povećanje prosječne stope starosti koja je iznosila 38,1. Indeks starenja populacije² ukazuje da se i u narednom periodu može očekivati nastavak ovog trenda. Indeks starenja populacije je porastao sa 0,77 iz 2003. godine na 1,07 u 2011. godini, što se može tumačiti kao negativan pokazatelj i jedan od mogućih ograničavajućih faktora razvoja Prijestonice. Posmatrajući po polu, negativna komponenta starosne strukture je izraženija kod ženske populacije sa prosječnom starošću 42,0 godine u odnosu na mušku populaciju 38,4 godine. Ujedno, starosna struktura je nepovoljnija u ruralnim područjima (sa prosječnom starošću 47,2 godine) u odnosu na gradsko područje (39,0 godina).

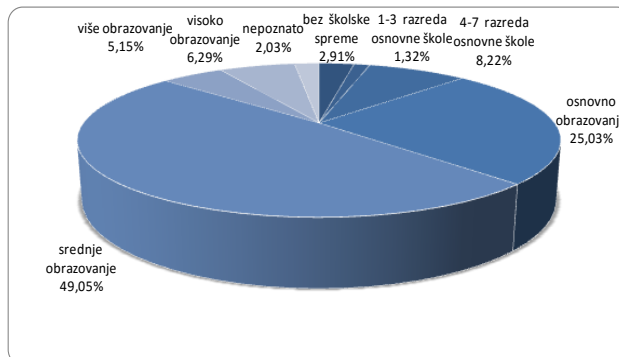
Posljednji dostupni podaci o obrazovnoj strukturi stanovništva datiraju iz popisa 2003. godine (Grafik 4). U obrazovnoj strukturi Prijestonice, dominantno je učešće stanovništva sa srednjim obrazovanjem (49,05%), zatim osnovnim obrazovanjem 25,03%, dok je učešće stanovništva sa visokim obrazovanjem 6,29%. Podaci o obrazovnoj strukturi stanovništva pokazuju da muška populacija ima veće učešće u većim nivoima obrazovanja, dok je ženska populacija zastupljenija u nižim nivoima obrazovanja. Isto tako, gradsko stanovništvo ima veće učešće u većim nivoima obrazovanja u odnosu na seoska područja. S obzirom da rezultati o obrazovnoj strukturi stanovništva nijesu dostupni, a između dva popisa su zabilježene značajne promjene u stanovništvu, za očekivati je da je došlo i do promjene u obrazovnoj strukturi stanovništva te je nemoguće dati precizniju ocjenu.

Grafik 3. Starosna struktura stanovništva

Izvor: Popis 2011, Monstat

Grafik 4. Obrazovna struktura stanovništva

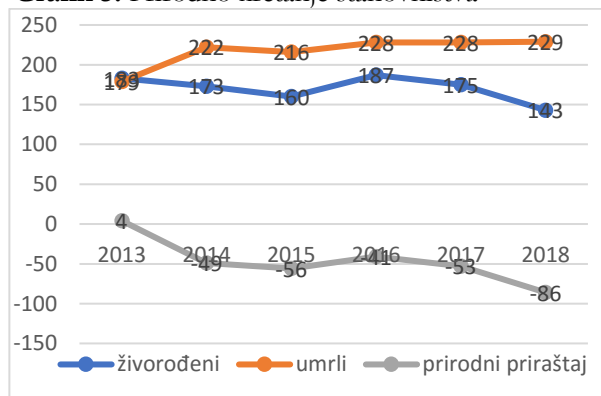

Izvor: Popis 2003, Monstat

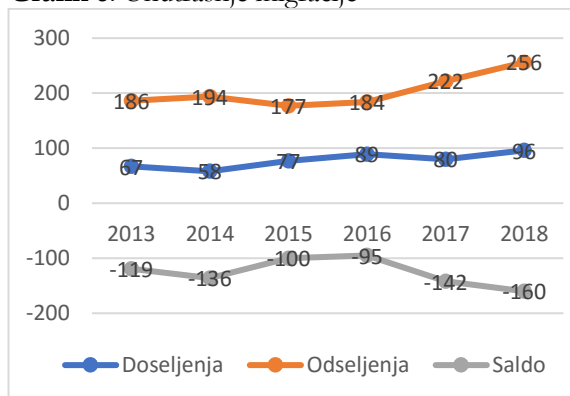
²Indeks starenja predstavlja odnos broja stanovnika od 60 i više godina i stanovnika ispod 20 godina starosti. Ukoliko je indeks veći, stanovništvo je starije.

Između dva uzastopna popisa (2003/11 god.) zabilježen je pad broja stanovnika na teritoriji Prijestonice i to za 1.725 lica, odnosno 9%. Pad stanovništva nastao je kao posljedica negativnih prirodnih i migracionih kretanja stanovništva. Duži niz godina Prijesticu karakteriše negativan prirodni priraštaj i negativan migracioni saldo. Ovakvo kretanje za posledicu ima depopulaciju i starenje stanovništva. Dok se za prirodna kretanja stanovništva vezuje depopulacija, migracije najčešće uzrokuju i starenje stanovništva koje nastaju odseljavanjem stanovništva u potrazi za boljim uslovima života i to prije svega mladog i srednjeg stanovništva.

Grafik 5. Prirodno kretanje stanovništva

Grafik 6. Unutrašnje migracije

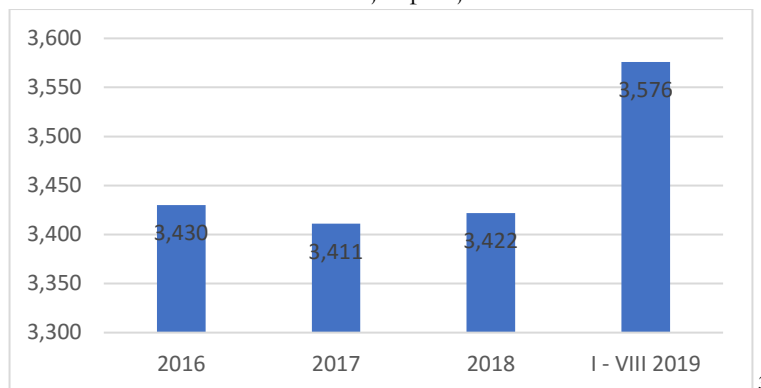
4.2.2 Tržište rada

Prelazak sa centralistički planirane ekonomije na tržišnu ekonomiju uslovio je kolaps velikih javnih preduzeća u Cetinju, koje se uglavnom nijesu oporavile kroz proces privatizacije. Najveći broj tadašnjih vodećih preduzeća danas je zatvoren. Ta preduzeća su zapošljavala najveći broj radnika sa teritorije Prijestonice koji su njihovim gašenjem ostali bez posla. Sektor MSP u nastajanju nije mogao da prihvati raspoloživu radnu snagu, a u isto vrijeme je zahtijevao neke nove vještine i znanja, usljed čega je nastao nesklad između ponude i tražnje na tržištu rada.

4.2.2.1 Zapošljenost

Socioekonomska situacija na Cetinju je izuzetno složena. Na kraju 2018. godine, na Cetinju živi 15.353 stanovnika što je za 3.335 stanovnika manje nego 2001. godine. Broj zapošljenih je 3.411 od čega 1.727 žena. Od 2016. godine sve do 2019. godine, Cetinje stagnira što se tiče zaposlenih lica. Najniži nivo zapošljenih lica u posmatranom periodu zabilježen je u 2010. godini. Pad broja zapošljenih nastavljen je i u 2017. godini. Prosječan broj zapošljenih u prvih osam mjeseci 2018. godine iznosio je 3.576

Grafik 7. Broj zaposljenih lica

U strukturi zaposljenih dominiraju lica zaposljena na neodređeno vrijeme, zatim lica na određeno vrijeme, dok sezonski rad nije zastupljen u značajnoj mjeri.

Na kraju 2017. godine, na Cetinju je živjelo 4.208 penzionera (27% ukupnog broj stanovnika), dok je prosječna penzija iznosila 259,25 eura. Materijalno obezbjeđenje porodice je primalo 521, ličnu invalidninu 91, dok je njegu i pomoć primalo 556 osoba.

4.2.2.2 Nezaposljenost

Biro rada Cetinje je funkcionalno organizovan u okviru Područne Jedinice Podgorica, za opštine Podgorica, Danilovgrad, Cetinje i Kolašin i opštine Tuzi i Golubovci – Zavod za zapošljavanje Crne Gore.

Realizacija programskih zadataka Biroa rada Cetinje odvijala se u skladu sa planom rada, utvrđenim rokovima i finansijskim sredstvima.

U izvještaju za period od 01.01.2018. do 31.12.2018. godine dat je prikaz aktivnosti sprovedenih u Birou rada Cetinje.

Na evidenciji Biroa rada Cetinje na dan 31.12.2017. godine bilo je **1364** nezaposljenih lica, dok je na dan 31.12.2018. godine bilo **1099** nezaposljenih lica.

Uporedna statistika strukture nezaposljenih lica u periodu 31.12.2017 – 31.12.2018. izgleda ovako:

Tabela 4: Struktura nezaposljenih lica po stepenu stručne spreme

Cetinje	Ukupno	I	II	III	IV	V	VI	VII-1	VII-2
31.12.2017.	1364	386	47	207	416	4	14	279	11
31.12.2018.	1099	317	39	154	344	2	10	226	7

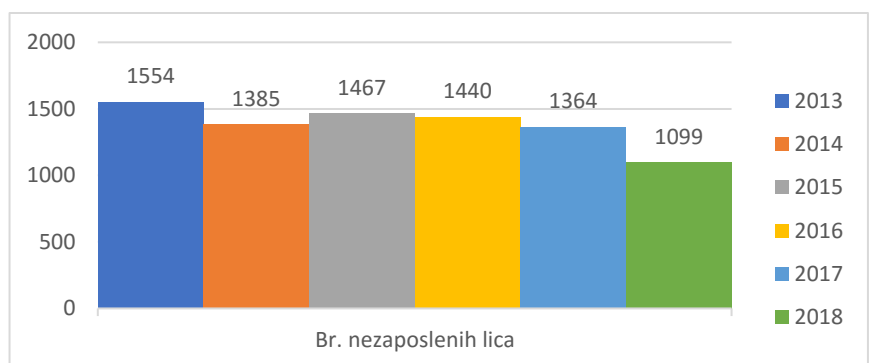
U strukturi nezaposljenih lica, kao što se vidi u tabeli, najviše ima lica sa IV stepenom stručne spreme, zatim lica sa I stepenom, dok je najmanje lica sa V stepenom stručne spreme.

Posmatrano po polnoj strukturi među licima koja traže zapošljenje na dan 31.12.2017. bilo je 752 žena, dok je na dan 31.12.2018. godine bilo 590 žena.

Uporedna statistika – broj nezaposljenih lica u periodu 31.12.2013 – 31.12.2018. godine

³ Podaci iz grafika 5, 6 i 7 – izvor MONSTAT

Grafik 8. Broj zapošljenih lica

Prema posljednjim podacima, na dan 30.06.2019. godine, broj nezapošljenih je iznosio 843.

4.2.2.3 Kretanje zarada

Kretanje prosječne bruto i neto zarade u Prijestonici Cetinje za period od 2016. godine do avgusta 2019. godine su prikazane u tabeli 5. Prosječna neto zarada u prvih osam mjeseci 2019. godine je iznosila 490 eura, dok je bruto zarada iznosila 741 euro.⁵

Tabela 5. Prosječne bruto i neto zarade

Godina	Bruto zarade		Neto zarade	
	Cetinje	Crna Gora	Cetinje	Crna Gora
2016	733	751	488	499
2017	760	765	506	510
2018	717	766	478	511
I - VIII 2019	741	767	490	511

Izvor: Monstat

4.2.3 Zdravstvo

U Prijestonici Cetinje, postoje dvije zdravstvene ustanove JZU „Dom Zdravlja” i JZU Opšta bolnica „Danilo P”. U okviru prostornih kapaciteta JZU „Dom Zdravlja” nalazi se i služba hitne pomoći. Takođe, u Prijestonici Cetinje postoji jedna državna i šest privatnih apoteka.

JZU OPŠTA BOLNICA „DANILO I“ - Prva državna bolnica u Crnoj Gori pripada bolnicama opšteg tipa, uživa tradicionalno dobar ugled u zemlji ne samo po kvalitetu pruženih zdravstvenih usluga već i po etičkom odnosu ljekara i osoblja prema pacijentima, naravno u okviru mogućnosti, kapaciteta i opreme koju posjeduju.

U bolnici „Danilo I“ zadovoljni su obimom urađenog posla i kvalitetom pruženih usluga i intervencija u 2018. godini, kako smatraju na zadovoljstvo građana.

⁴ Izvor podataka za tabelu 4. i grafik 7. – ZZZCG (Podaci o aktivnostima ZZZCG na teritoriji Prijestonice detaljnije su opisani u Aneksu 1)

⁵ Izvor podataka MONSTAT

JZU Opšta Bolnica Danilo I nema dovoljno stručnog kadra u pojedinim oblastima, ali da bi se prevazišla nastala situacija 12 ljekara već je započelo užu specijalizaciju čime će se značajno poboljšati uslovi i unaprijediti kadrovska struktura bolnice. U narednom periodu će se naći modeli kako da se postojeći i novi ljekari zadrže da rade na Cetinju.

JZU DOM ZDRAVLJA Cetinje kao ustanova primarnog nivoa zdravstvene zaštite u sklopu zdravstvenog sistema Crne Gore u prethodnoj godini izvršavala je sve radnje i aktivnosti predviđene Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i drugim pozitivnim propisima, u cilju pružanja zdravstvene zaštite osiguranicima obaveznog zdravstvenog osiguranja.

JZU Dom zdravlja Cetinje je u sličnoj situaciji kao i bolnica Danilo I i trenutno nemaju dovoljno stručnog kadra da pokriju sve oblasti. S tim u vezi dom zdravlja će raditi na poboljšanju uslova ljekarskog osoblja kako bi u što skorijem vremenu pronašli i zadržali nedostajući kadar.

JEDINICA ZA HITNU MEDICINSKU POMOĆ

Zavod za hitnu medicinsku pomoć Crne Gore je ustanova koja, polazeći od apsolutnog prioriteta života i zdravlja stoji na raspolaganju svim građanima, kao posebna oblast zdravstvene djelatnosti koja se obavlja na primarnom nivou, radi preuzimanja neophodne i neodložne medicinske intervencije pacijentima kojima je zbog prirode oboljenja, stanja ili povrede neophodna hitna medicinska pomoć. Tim u jedinici za hitnu pomoć čine: doktor, dva medicinska tehničara, od kojih je jedan i vozač vozila hitne pomoći.

Problem jedinice hitne pomoći Cetinje je nedostatak ljekarskog kadra. Naime, sistematizacijom je predviđeno pet doktora medicine, ali su trenutno radno aktivna tri, uslijed odlaska na bolovanje jedne doktore i specijalizacije druge. Problem svakako predstavlja nedovoljan prostorni kapacitet, pogotovo u situacijama kada je potrebno istovremeno zbrinuti više pacijenata. Postignut je dogovor sa menadžmentom OB Cetinje da se u sklopu renoviranja bolnice, obezbijedi adekvatniji prostor za potrebe rada hitne pomoći.

Vozni park jedinice Zavoda za HMP u Cetinju sastoji se od sanitetskog vozila marke Lada Niva, koji se koristi za kućne posjete na nepristupačnom terenu i reanimobil Ford tranzit, koji je kompletno opremljen medicinskom opremom za prehospitalno zbrinjavanje.

Edukacija kadra se sprovodi kontinuirano, svi zaposleni redovno pohađaju obuku i treninge u Edukativnom centru Zavoda za hitnu medicinsku pomoć.⁶

4.2.4 Obrazovanje⁷

Obrazovanje je jedna od najznačajnijih oblasti društvene djelatnosti koja direktno utiče na ukupan razvoj lokalne samouprave. Na teritoriji Prijestonice Cetinje postoji:

- jedna predškolska ustanova sa 2 objekta,
- 5 ustanova osnovnog obrazovanja (4 osnovne škole i jedna osnovna muzička škola),
- 3 ustanove srednjeg obrazovanja (Gimnazija, Srednja stručna škola i Srednja likovna škola „Petar Lubarda“) i
- 4 ustanove visokog obrazovanja (Muzička akademija, Fakultet likovnih umjetnosti, Fakultet dramskih umjetnosti, Fakultet za crnogorski jezik i književnost).

⁶ Detaljan opis kadrovske i organizacione strukture zdravstvenih ustanova je detaljnije opisan u Aneksu 2

⁷ Detaljan opis u Aneksu 3

Najveći problem predstavlja prevoz đaka i studenata sa seoskih područja i Podgorice. Trenutno ovaj prevoz obavlja Prijestonica Cetinje. Kako Prijestonica Cetinje nema mogućnosti, niti djelatnost u svojoj nadležnosti za ovu vrstu usluge, radiće se na pronalaženju rješenja za 2020. godinu kako bi se nesmetano prevozili đaci i studenti do Prijestonice Cetinje. Takođe Prijestonica Cetinje, privrednici i obrazovne ustanove će raditi na bližoj saradnji kako bi u budućnosti prilagođavali sistem obrazovanja potrebama privrede i razvoju grada.

4.2.5 Socijalna zaštita

Socijalnom zaštitom stanovnika Prijestonice Cetinje, kao svojom djelatnošću, prvenstveno se bavi Služba za poslove socijalne i dječje zaštite Cetinje (u daljem tekstu: Služba), organizovana kao sastavni dio JU Centar za socijalni rad opština Podgorica, Cetinje, Danilovgrad i Kolašin i Sekretarijat za kulturu, sport i mlade u okviru lokalne uprave.

U Centru za socijalni rad za Prijestonicu Cetinje vrše se poslovi koji se odnose na: zaštitu porodice, pojedinaca, djece u riziku i lica u stanju socijalne potrebe, odnosno socijalne isključenosti a posebno na nesposobne za rad i materijalno neobezbijedene, djecu bez roditeljskog staranja, djecu sa tjelesnom, mentalnom i senzornom ometenošću, zlostavljani i zanemarenu djecu, djecu sa poremećajem u ponašanju, lica sa invaliditetom, stara lica, lica i porodice kojima je uslijed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite kao i izbjegla i interno raseljena lica; kreiranje strateških dokumenata koji su od interesa za zaštitu pojedinih vulnerabilnih kategorija stanovništva; praćenje primjene usvojenih dokumenata; upravni postupak u oblasti socijalne i dječje zaštite i porodičnih odnosa.

Tabela 6. – Podaci o broju korisnika socijalne zaštite⁸

Vrsta troška	Broj korisnika	Iznos (€)
Materijalno obezbjeđenje	638	234.937,65
Lična invalidnina	99	206.257,57
Dodatak za njegu i pomoć	639	496.274,55
Pogrebni troškovi	9	3.182,44
Jednokratna novčana pomoć	298	24.250,00
Mjesečna naknada po osnovu rođenja djeteta	1062	62.154,44
Dodatak za djecu	298	91.895,82
Troškova boravka u predškolskoj ustanovi	/	17.840
Povlastice u javnom, unutrašnjem saobraćaju	39	28.991,40
Troškovi prevoza za pomoć u vaspitanju i obrazovanju djece i mladih sa POP	89	8.512,80
Naknade zarada za porodijsko odsustvo	86	104.323,49
Naknade za rad pružaoca usluge porodičnog smještaja	18	48.762,08
Naknade po osnovu rođenja troje ili više djece	116	338.986,33

Za djecu korisnika materijalnog obezbjeđenja i djecu bez roditeljskog staranja Centar je obezbijedio besplatno ljetovanje i zimovanje u dječjim odmaralištima. U odmaralištu na Ivanovim Koritima boravilo je 28, a u Bečićima 98 djece.

Tokom 2018. godine, Centar je nastavio realizaciju projekta “Pomoć u kući za stare u Prijestonici Cetinje”, uz finansijsku i tehničku podršku Ministarstva rada i socijalnog staranja i UNDP-a. Ovim projektom angažovano je 8 geronto-domaćica koje su redovno obilazile 80 starijih lica, a njihove posjete su uključivale kupovinu i dostavljanje namirnica, odlazak u apoteku, održavanje lične i higijene životnog prostora korisnika i sl. Geronto-domaćice su povremeno obilazile i korisnike koji nisu bili na spisku, a bila im je hitno potrebna pomoć. Ovim projektom je postignuto da starija lica što duže mogu samostalno da žive u svojim domovima uz uključivanje u svakodnevne životne aktivnosti.

⁸ Izvor podataka Centar za socijalni rad za Prijestonicu Cetinje

JU Centar za socijalni rad za Prijestonicu Cetinje je u oktobru 2018. godine otvorio Dnevni boravak za stare, a ovom uslugom starijoj populaciji omogućeno je da kvalitetnim sadržajima i druženjem ispune svoje slobodno vrijeme. Usluge Dnevnog boravka za stare koriste osobe starije od 65 godina, a prioritet imaju samohrane osobe i osobe koje žive same.

Iz navedenog se vidi da je broj socijalno-zaštitnih prava visok, naročito MOP-a što ukazuje na problem siromaštva. U saradnji sa Prijesticom Cetinje radiće se na smanjenju korisnika socijalne zaštite kroz programe zapošljavanja lokalnog stanovništva.

4.2.6 Sport i fizička kultura

4.2.6.1 Sportski objekti

Analizom stanja u ovom segmentu sportskog djelovanja, činjenica je da sportsku infrastrukturu karakteriše raznovrsni skup građevina, prostora namijenjenih igri, odmoru, obrazovanju, pripremama i takmičenjima sportista amatera i profesionalaca, sa ili bez gledališta.

Veći dio je namijenjen javnom korišćenju, a dio njih je smješten uz školske sadržaje. U Prijestonici Cetinje trenutno postoje tri fiskulturne sale i tri otvorena sportska terena sa namjenom za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja. Postojanje sportske infrastrukture je neophodan uslov za bavljenje sportom. Sportski objekti trebaju biti u dovoljnom broju i odgovarajućeg kvaliteta da bi imali svoju funkciju. Izgradnja sportske infrastrukture i održavanje iste zahtijeva značajna sredstva, zbog čega ih treba unijeti u strateške planove, ali i operacionalizovati im budžetska sredstva za svaku godinu.

Stanje sportskih objekata u Prijestonici Cetinje nije na zadovoljavajućem nivou. Tu se prije svega misli na fudbalska i rukometna igrališta, sportske objekte koji su u javnoj upotrebi i na školske sportske objekte. Zbog navedenih problema dolazi do komercijalizacije sportskih objekata u smislu da se privatni investitori sve češće odlučuju na ulaganja, kao što su: balon igrališta, teniski, fudbalski, rukometni tereni, fitnes centri i slično. U cilju kvalitetne analize stanja sportskih objekata u Prijestonici Cetinje u daljem tekstu klasifikovaćemo ih na sledeći način:

- Sportski objekti pod vlasništvom DOO „Sportski centar Cetinje”
- Školski sportski objekti (sale predviđene za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja i otvoreni tereni)
- Sportski objekti u javnoj upotrebi pod vlasništvom Prijestonice Cetinje
- Sportski objekti u sastavu državnih institucija
- Sportski objekti pod privatnim vlasništvom.⁹

4.2.6.2 Sportske organizacije (klubovi, savezi, društva)

Na teritoriji Prijestonice Cetinje, postoji značajan broj sportskih organizacija. Registrovane Sportske organizacije u Prijestonici Cetinje na dan 25.09.2019. su:

1. Rukometni klub “Lovćen”
2. Rukometni klub “Perper Handball”
3. Judo klub “Crnogorac”
4. Bilijar klub “Biljarda”
5. Stonoteniski klub “Lovćen 1952”
6. Stonoteniski klub osoba sa invaliditetom “Filip”
7. Šahovski klub “Crnogorac”

⁹ Detaljne informacije o sportskim objektima su opisane u Aneksu 4

8. Kik boks klub "Lovćen"
9. Odbojkaški klub "Lovćen"
10. Powerlifting klub "Lovćen"
11. Atletski klub "Lovćen"
12. Streljački klub "Gams"
13. Košarkaški klub "Lovćen 1947"
14. Košarkaški klub "Cetinje MNE"
15. Ženski košarkaški klub "Lovćen"
16. Fudbalski klub "Lovćen"
17. Fudbalski klub "Cetinje"
18. Sportski planinarski klub "Soko"
19. Planinarski klub "Kapetan Angel"
20. Školsko sportsko društvo "Gimnazija"
21. Društvo za sportsku rekreaciju "Veterani"

4.2.6.3 Sportske manifestacije

Priestonica Cetinje - preko Sekretarijata za kulturu i sport, u saradnji sa sportskim organizacijama i školama sa teritorije Prijestonice, kontinuirano organizuje brojne domaće i međunarodne sportske manifestacije i to:

- Školske sportske igre osnovnih i srednjih škola Crne Gore;
- Kik boks turnir "Trofej Prijestonice";
- Sportska manifestacija u sklopu Evropske nedelje mobilnosti;
- Biciklijada u sklopu Evropske nedelje mobilnosti;
- Međunarodna atletska ulična trka "Oslobođenje Cetinja 13. novembar";
- Međunarodni džudo turnir "13. Novembar";
- Izbor najboljih iz oblasti sporta;
- Manifestacije u sklopu Evropske nedelje sporta pod nazivom "Open fun football schools" i "Dječija atletika", u sklopu dana Evropske baštine;
- Ekipno prvenstvo Crne Gore u dječjoj atletici;
- Divizija basket turnir u košarci;
- Lovćenski planinski maraton;
- Auto trka "Lovćen";
- Igre stare Crne Gore;
- Rukometni turnir "Trofej Akademije plus";
- Internacionalna trka "Tri pazara";

4.2.6.4 Prijedlozi za strateški plan za naredni period

- Izgradnja atletskog stadiona u naselju Humci.
- Nastavak radova izgradnje glavnog fudbalskog stadiona na Obilića poljani.
- Izgradnja sportske dvorane sa minimum 2.500 gledalaca na mjestu postojećeg otvorenog poligona u sklopu zone sporta na Obilića poljani.
- Izgradnja fiskulturne sale u Osnovnoj školi "Lovćenski partizanski odred", dimenzija 45 x 25 m² u ulici Peka Pavlovića.
- Izgradnja novog otvorenog terena, dimenzija 40 x 20 m² za male sportove u dvorištu Osnovne škole "Lovćenski partizanski odred" u Bajicama.

- Renoviranje otvorenog terena u naselju "Đuro Petrović" (Kongo) - podloga, rasvjeta i ograda.
- Renoviranje podloge otvorenog poligona dimenzija 16,5 x 30 m² u dvorištu Osnovne škole "Njegoš".
- Renoviranje podloge otvorenog poligona dimenzija 40 x 20 m² u dvorištu JU "Gimnazija" i postavljanje dijela ograde koji nedostaje.
- Kompletna unutrašnja rekonstrukcija fiskulturne sale i svlačionica u Stručnoj školi.
- Postavljanje ograde i osvjetljenja na otvorenom terenu u naselju Humci, kod komunalnog preduzeća.
- Sanacija kompletnog krova sportske dvorane DOO "Sportski centar Cetinje".
- Izgradnja trim staze u određenim lokacijama grada - park.
- Instaliranje street workout vježbališta u parku "Njegoš".
- Adaptacija sportskog terena u dvorištu bivšeg Austro - ugarskog poslanstva (Divizija).

4.2.7 Kultura i kulturno-istorijsko nasljeđe

Priestonica Cetinje poznata je po bogatom kulturno-istorijskom naslijeđu. Na teritoriji Priestestonice nalaze se brojne institucije kulture (Državni arhiv Crne Gore, Narodni Muzej Crne Gore, Uprava za zaštitu kulturnih dobara Crne Gore, Centar za konzervaciju i arheologiju Crne Gore, Ministarstvo kulture Crne Gore, JU Narodna biblioteka i čitaonica „Njegoš,” Nacionalna biblioteka Crne Gore "Đurđe Crnojević", KUD „Njegoš" i druge organizacije i udruženja koja se bave kulturnom djelatnošću).

Najznačajniji objekti u kojima se održavaju kulture manifestacije su Kraljevsko pozorište „Zetski dom" i Ljetnja pozornica. Zgrada cetinjskog pozorišta „Zetski dom“ snabdijevana je savremenim rekvizitima koji omogućavaju nesmetano održavanje svih vrsta pozorišnih predstava. Ljetnja pozornica se nalazi ispod Orlovog krša, koja rješenjem scene i gledališta, podsjeća na antičke amfiteatre. Služi za održavanje predstava, koncerata i drugih kulturnih događaja i kapaciteta je oko 1.500 mjesta.

Kulturni program Priestestonice upotpunjavaju brojna kulturna dešavanja i manifestacije od kojih najznačajnije predstavljaju:

- Cetinjsko kulturno ljeto (Festival klasične muzike „Espressivo“, Internacionalni festival folklor, Festival izvorne muzike „Cetinje Fest“, Jazz festival, MIT Fest “, Muzički koncerti, Tradicionalne kulturno umjetničke manifestacije “Njeguška trpeza-Njeguši”, “Riječka noć-Rijeka Crnojevića” Veče sa prijateljima Žabljak Crnojevića, “Ćeklički susreti-Ćeklići”, “Pošedak u zavičaju- Kosijeri”);
- Proslava 13. novembra – Dana Priestestonice Cetinja (Crnogorski likovni salon “13. novembar”, kulturno-umjetnički program);
- Proslava 21. maja – Dana nezavisnosti (kulturno-umjetnički program);
- Proslava 13. jula – Dana državnosti (kulturno-umjetnički program);
- Projekat „Razvoj lokalnih zajednica - Skadarsko jezero“ (višednevna kulturno-umjetnička dešavanja);
- Dani evropske baštine;
- Promocije knjiga;
- Književne večeri;
- Likovne izložbe;
- Koncerti i pozorišne predstave.

Na teritoriji Priestestonice Cetinja nalazi se veliki broj izuzetno značajnih kulturnih dobara, obilježja i spomenika. Ukupno je evidentirano 122 nepokretna spomen-obilježja, (zgrade, manastir, crkve, spomen-

ploče, spomen-biste, spomen-obelisk, spomen-grobnice, spomen kosturnice i dr.) od kojih 106 ima status kulturnog dobra, dok su 16 lokalnog značaja. Od ukupno navedenog broja na teritoriji Prijestonice Cetinje nalazi se 55 objekata spomenika kulture.

Takođe, na teritoriji Prijestonice Cetinje u različitim objektima i zgradama kao što su: Državni arhiv CG, Narodni muzej, Cetinjski manastir, Istorijski, Etnografski, Umjetnički, Njegošev muzej, nalazi se 245 pokretnih spomen-obilježja (zbirke štampanih novina, knjiga, slika, oružja, muzičkih instrumenata, rukopisa, nošnji, namještaja, albuma, maketa, spomenica i razne druge arhivske građe) od kojih 241 ima nacionalni značaj, a 4 su lokalnog značaja.

U odnosu na Izvještaj o stanju kulturne baštine Crne Gore iz 2016. godine, stanje nepokretnog kulturnog nasljeđa se značajno poboljšalo, zahvaljujući aktivnostima koje sprovode lokalna samouprava i Ministarstvo kulture Crne Gore.

Vjerski turizam predstavlja veliku razvojnu šansu za Cetinje kroz valorizaciju baštine u svrhu jačanja turizma, lokalna uprava će se u narednom periodu značajno posvetiti toj grani turizma.

Cetinjski manastir posjeduje značajnu riznicu, koja bogatstvom i specifičnošću predmeta najbolje ilustruje prošlost duhovnog života u Crnoj Gori. U crkvi Rođenja Bogorodice Cetinjskog manastira čuvaju se neke od najvećih hrišćanskih relikvija na svijetu. Reč je o ruci Jovana Krstitelja (ruka koja je krstila Isusa Hrista) i Čestici časnog krsta (dio krsta na kojem je razapet Hrist). Relikvije se nalaze u posebnim zlatnim okvirima, ukrašenim dragim kamenjem, basnoslovne vrijednosti. Ikona Bogorodice Filermore, koja se čuva u zgradi Vladinog doma u Plavoj kapeli smatra se jednom od najznačajnijih hrišćanskih relikvija.

Ruka Sv. Jovana Krstitelja, čestica Časnog Krsta Gospodnjeg i ikona Presvete Bogorodice Filermore se ubrajaju u najpoznatije hrišćanske relikvije i njihovom valorizacijom na pravi način Cetinje bi moglo da postane jedan od vodećih gradova vezano za vjerski turizam u ovom dijelu Evrope.

Glavna prepreka turističkom razvoju Cetinja je neadekvatna ponuda u dijelu hotelskih i smještajnih kapaciteta.

4.2.7.1 Prioriteti za ostvarivanje ciljeva

Unapređenje valorizacije i zaštite kulturne, materijalne i nematerijalne kao i prirodne baštine

- Izrada programa razvoja kulture Prijestonice Cetinje za period 2019-2023;
- Jačanje pravne i institucionalne infrastrukture u cilju očuvanja zaštite izuzetne univerzalne vrijednosti područja;
- Evidentiranje, dokumentovanje, valorizacija i prezentacija kulturne, materijalne i nematerijalne kao i prirodne baštine;
- Investiranje u obnavljanje, zaštitu i revitalizaciju kulturno-istorijskog nasljeđa;
- Integralna zaštita kulturne i prirodne baštine kroz konstantnu kontrolu lokalnog urbanog razvoja;
- Povezivanje kulture i turizma radi cjelovitijeg korišćenja resursa i razvoja kreativnih industrija, posebno u oblasti filmske industrije.

Valorizacija kulturno-istorijskih potencijala na održiv način

- Realizacija projekata sa ciljem obnavljanja, revitalizacije, zaštite i promocije kulturno-istorijskog nasljeđa;
- Projekti valorizacije kulturnog i istorijskog nasljeđa na Cetinju;
- Pretvaranje starih fortifikacija i industrijskih objekata u objekte mješovitog karaktera sa održivim načinom funkcionisanja.

4.2.7.2 Mjere za ostvarivanje ciljeva

- Sanacija i adaptacija postojećih objekata kulture
- Povezivanje kulturne i turističke ponude
- Bolja iskorišćenost kulturnih potencijala za privlačenje inostranih ulaganja, posebno u oblasti kreativnih industrija
- Usaglašavanje obrazovnog programa za oblast zaštite kulturne baštine – otvaranje studijskog odsjeka za konzervaciju i restauraciju
- Nastavak projekta “Beautiful Cetinje” u cilju rekonstrukcije objekata u Istorijskom jezgru Cetinja uz primjenu mjera energetske efikasnosti.

\

4.3 Ekonomsko proizvodni sistem

4.3.1 Industrija i usluge

Prirodni, odnosno geografski položaj, demografska struktura, saobraćajna povezanost sa okruženjem i date istorijske okolnosti u najvećoj mjeri su određivale i dalje određuju ekonomski razvoj i vrijednosti Prijestonice Cetinje.

Glavni privredni razvoj Cetinja započeo je osnivanjem preduzeća Elektroindustrija „Obod“, koji se postepeno razvijao u velikog proizvođača rashladnih uređaja, sa programom koji je uspješno pratio zahtjeve svjetskog tržišta. Od druge polovine XX vijeka do početka 90-tih godina, na Cetinju je funkcionisao niz velikih društvenih preduzeća, kao što su „Obod“, „Košuta“, „Tara“, „Bojana“, „Sanitas“, „Galenika“, „Trgopromet“, „Montena“, „Boksit“. Međutim, tokom procesa ekonomske tranzicije, došlo je do propadanja i zatvaranja velikih preduzeća, tako da danas od proizvođačkih kapaciteta aktivno rade: Štamparija „Obod“, koja baštini značajnu i bogatu tradiciju štamparstva, preduzeće za izradu kartonske ambalaže „Kartonaža“ i preduzeće za preradu ribe „Ribarstvo“.

U Prijestonici Cetinje posluje 938 preduzeća. Bilanse za 2017. godinu predalo je njih 423. Na dan 31.12.2017. godine, 95 kompanija je bilo blokirano. Na Bijeloj poreskoj listi, bilo je 5 kompanija.

Tabela 7. - Struktura kompanija, ustanova i preduzetnika sa prihodima većim od 1 eura (2017. podaci)

	Broj	Prihodi	Profit	Zaposleni	Prihod po zaposlenom	Profit po zaposlenom
Mikro	317	27.826.929	-339.243,00	734	37.911	-462
Mala	39	59.609.043	1.150.615	603	98.854	1.908
Srednja	3	43.615.630	374.299	131	332.944	2.857

Tabela 8. - Struktura kompanija, ustanova i preduzetnika sa prihodima većim od 1 eura (2018. podaci)

	Broj	Prihodi	Profit	Zaposleni	Prihod po zaposlenom	Profit po zaposlenom
Mikro	327	53.898.471	-678.992	766	70.363,50	-886
Mala	27	57.614.025	50.813	541	106.495,40	94
Srednja	3	17.225.052	-468.654	198	86.995	-2.367

Kompanije sa najvećih prihodima su iz industrije prerade mesa, trgovine naftom i naftnim derivatima, kao i trgovinom automobilima.

Prema evidenciji **Sekretarijata za finansije i ekonomski razvoj** pregled izdatih dozvola za rad, na dan 30. septembar 2019. godine je sljedeći: 343 za privredna društava (AD, DOO) i 162 za preduzetnike.

Što se **tiče strukture preduzeća prema vrsti djelatnosti**: trgovine 158 (41,0%), prerađivačke industrije 65 (16,9%), saobraćaja i skladištenja i pružanja usluga, smještaja i ishrane po 33 (8,6%), građevinarstva 24 (6,2%), stručne, naučne i tehničke djelatnosti 20 (5,2%), administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti 15 (3,9%), informisanja i komunikacija 11 (2,9%), poslovanja nekretninama 7 (1,8%), umjetnosti, zabave i rekreacije i ostalih uslužnih djelatnosti po 6 (1,6%) i drugo. Kada je u pitanju **struktura preduzetnika po djelatnosti** najzastupljeniji sektori su: trgovina (86), zanatstvo (17), ugostiteljstvo (43), pa usluge prevoza u drumskom saobraćaju (16).¹⁰

Kao što se da primijetiti najzastupljenija je trgovinska djelatnost, zatim ugostiteljstvo i širi sektor usluga. Ukupan broj registrovanih subjekata za proizvodnju je 45 od čega najveći broj je registrovan za proizvodnju mesnih prerađevina. Kada je zanatstvo u pitanju, nedostaju radnje u kojima se pružaju usluge građanima

¹⁰ Detaljniji podaci o privrednicima i strukturi u Aneksu 5 – Izvor Privredna komora Crne Gore

kao što su: izrade suvenira i narodnih nošnji, krojačke usluge, tapacirske usluge, stolarske usluge, časovničarske usluge i sl.

U Registre koji se vode kod Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove upisani su:

- 21 objekat za preradu mesa,
- 1 klanica i prerada mesa,
- 6 objekata za preradu mlijeka,
- 3 objekta za narezivanje proizvoda od mesa,
- 2 skladišta,
- 7 objekata za proizvodnju hrane neživotinjskog porijekla, od čega: 1 objekat za proizvodnju vode; 3 objekta za proizvodnju vina; 1 objekat za proizvodnju vina i lozove rakije; 1 objekat za proizvodnju vina i rakije i 1 objekat za proizvodnju vina i alkoholnih pića.
- 5 objekata na gazdinstvima, na kojima se vrši proizvodnja mlijeka i sira.

U Vinogradarski registar koji vodi Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, a čiji se vinogradi ili vinarije nalaze na teritoriji naše opštine upisano je 7 proizvođača.

U Registru poljoprivrednih gazdinstava Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja na teritoriji Prijestonice Cetinje registrovano je 88 poljoprivrednih gazdinstava. Od tog broja porodičnih poljoprivrednih gazdinstava je 85, dok su registrovana 3 gazdinstva pravnih lica.

U porodična poljoprivredna gazdinstva upisano je, pored 85 nosilaca gazdinstava, 120 članova njihovih porodica koji se bave poljoprivredom, kod 3 pravna lica prijavljeno je 65 zaposlenih radnika.

U pčelarsko udruženje učlanjeno je 112 pčelara, a procenjuje se da na teritoriji opštine ima oko 3.900 pčelinjih društava.

Tri najčešća sektora djelatnosti u Prijestonici su sektor - Trgovina na veliko i malo, popravka motornih vozila, sektor - Saobraćaj i skladištenje i sektor - Prerađivačka industrija.

Najzastupljeni sektor djelatnosti:

Trgovina na veliko i malo, popravka mot.voz. i motocikala	290
Saobraćaj i skladištenje	65
Prerađivačka industrija	64
Administrativne i pomoćno uslužne djelatnosti	29
Usluge pružanja usluga smještaja i hrane	28
Građevinarstvo	22
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	19
Ostale uslužne djelatnosti	11
Informisanje i komunikacije	9
Umjetničke, zabavne i rekreativne djelatnosti	5
Poslovanje nekretninama	4

Podaci iz WEB Publikacije -Analiza broja poslovnih subjekata po opštinama i po sektorima - septembar 2012. godine.

Kroz podsticajne mjere, organizovanja treninga i mentorske pomoći, nastojeće se da se unaprijedi poslovni ambijent, kao i pomogne lokalnom stanovništvu u otvaranju novih preduzeća – start-up firmi kako bi se unaprijedila konkurentnost na tržištu i kompletan poslovni ambijent. Prijestonica Cetinje će u narednom periodu valorizovati nekadašnje biznis zone, kao i inovativno poslovni centar kao direktnu podršku za start-up firme.

4.3.1.1 Privredne zone

Na teritoriji Cetinja nalaze se četiri privredne zone:

- Gornji Obod se prostire na 142.655 m² prostora sa komunalnom infrastrukturom i više od 50.000 m² hala dostupnih investitorima za razvoj biznisa. Površina istih se kreće u rasponu od 2.400 m² do 8.000 m². Ova zona je idealna za razvoj *greenfield* i *brownfield* investicija.
- Industrijsko servisna zona se nalazi neposredno uz magistralni put Cetinje – Budva. Prostire se na više od 300.000 m², i veoma je dobro povezana sa centralnim i južnim dijelom države, međunarodnim aerodromima u Tivtu i Podgorici, Lukom Bar i željeznicom. Ova zona pogodna je za razvoj svih vrsta *greenfield* investicija.
- Servisna zona (prostor bivšeg Trgoprometa) površine 7,8 ha;
- Poslovna zona „Košuta“ - Odlukom o učešću Prijestonice Cetinje u postupku kupovine dijela imovine A.D. „Montenegro modern shoes“ u stečaju, Prijestonica Cetinje i četiri cetinjska privredna subjekta realizovali su projekat formiranja poslovne zone na površini od gotovo 22.000 m², tj. rekonstrukciju infrastrukture na prostoru nekadašnje fabrike obuće „Košuta“, a na kojem će biti uspostavljeni proizvodni, uslužni i drugi sadržaji. U okviru projekta, Prijestonica Cetinje je uz finansijsku podršku Vlade Crne Gore rekonstruisala staru Upravnu zgradu u kojoj je smješten Biznis inkubator. Otvaranje biznis inkubatora na Cetinju početak je jednog šireg projekta koji je vezan za smanjenje nezaposlenosti i razvoj preduzetništva.

Navedenim privrednim zonama raspolaze Prijestonica Cetinje čime je značajno olakšana procedura za njihovo korišćenje i davanje u zakup.

4.3.1.2 Mineralne sirovine

Na teritoriji Prijestonice Cetinje (Izvor: *Prostorno urbanistički plan Prijestonice sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu*, „Sl. list CG, op“, br. 12/14) utvrđena su sljedeća ležišta i pojave mineralnih sirovina i mineralne vode:

- Istražno-eksploatacioni prostor pojave nemetalične mineralne sirovine arhitektonsko-građevinskog (ukrasnog) kamena “Brankov krš” (na udaljenosti od oko 25 km od Prijestonice Cetinje u pravcu sjeverozapada);
- Istražno-eksploatacioni prostor pojave nemetalične mineralne sirovine tehničko-građevinskog kamena "Presjeka" - Gornji Ulici (nalazi se neposredno uz magistralni put Podgorica-Cetinje-Budva na oko 20 km od Podgorice u pravcu jugozapada);
- Ležište nemetalične mineralne sirovine bijelih boksita "Poljane";
- Ležište nemetalične mineralne sirovine bijelih boksita "Ravna aluga";
- Ležište nemetalične mineralne sirovine bijelih boksita „Lazine“;
- Ležište nemetalične mineralne sirovine bijelih boksita „Trebovinski pod“;
- Pojava arhitektonsko-građevinskog (ukrasnog) kamena "Vrela";
- Pojava arhitektonsko-građevinskog (ukrasnog) kamena "Tospude";
- Pojava arhitektonsko-građevinskog (ukrasnog) kamena "Bobik";
- Izvor prirodne mineralne vode "Božja voda" (nalazi se na oko 100 m od magistralnog puta Podgorica – Cetinje u naselju Dobrska Župa i Meterizi, gdje je izgrađena fabrika za flaširanje vode „Montemineral“);
- Istražno-eksploatacioni bunar kod hotela „Grand“;

Imajući u vidu navedene sirovine, može se reći da je teritorija Prijestonice Cetinje obiluje u arhitektonsko i tehničko – građevinskim sirovinama koje se mogu iskoristiti u narednom periodu kao značajan resurs za građevinsku industriju. Takođe, vodni resursi mogu postaviti Prijesticu Cetnje kao značajan lokalitet za sakupljanje i pakovanje visokokvalitetne mineralne vode.

4.3.2 Turizam

Priestonica Cetinje je prepoznala turizam kao jedan od osnovnih pravaca privrednog razvoja i pravu mogućnost za valorizaciju izvanrednih kulturno-istorijskih i prirodnih potencijala koji se nalaze na njenoj teritoriji (kulturna dobra šireg značaja, dva nacionalna parka na teritoriji Prijestonice i dr.).

Prepoznatljiv turistički potencijal Prijestonice je bogato istorijsko nasljeđe, koje se pored Cetinja može vidjeti na Njegušima i Rijeci Crnojevića. Takođe, pored izvanrednih prirodnih ljepota, akvatorijum Skadarskog jezera je bogat kulturno istorijskim spomenicima od kojih znatan broj potiče iz srednjeg vijeka. Međutim, turistički potencijali Prijestonice do sada nisu dovoljno iskorišćeni. Smještajni kapaciteti nisu zadovoljavajući za dinamičniji razvoj turizma, a ponuda nije dovoljno razgranata s obzirom na turističke resurse koji postoje. Stoga, potrebno je stvarati raznovrsniju turističku ponudu kroz brži razvoj i povezivanje svih segmenata u turistički proizvod, odnosno razvijati seoski, agro, planinski, kulturni, hodočasni, sportski kao i druge vidove turizma. Takođe, u cilju privlačenja većeg broja gostiju, posebno onih veće platežne moći, potrebno je produžiti turističku sezonu i kreirati kvalitetniju ponudu.

4.3.2.1 Smještajni kapaciteti Prijestonice Cetinje

Evidencija o broju hotela (po kategorijama) i broj smještajnih jedinica:

1. Hotel „Grand“	(3 zvjezdice);	/194 ležaja/
2. Butik hotel „Gradska“	(5 zvjezdica);	/18 ležaja/
3. Mali hotel „Sport In“	(2 zvjezdice);	/26 ležaja/
4. Mali hotel „Ivanov konak“ sa dependansom, Lovćen	(4 zvjezdice);	/26 ležaja/
5. Hotel „Monte Rosa“ Ivanova korita, Lovćen	(4 zvjezdice);	/60 ležaja/
6. Etno selo „Kadmi“, Njeguši		/100 ležaja/
7. Hostel „Ivanova korita“, Lovćen		/190 ležaja/
8. Etno selo „Sveti Georgije“, Njeguši		/100 ležaja/

4.3.2.2 Posjete/noćenja

Broj ostvarenih noćenja i izletnika na teritoriji Prijestonice Cetinje iz godine u godinu drastično se mijenja u pozitivnom smislu, o čemu govore statistički podaci koji se nalaze u nastavku ovog dokumenta.

Tabela 9. – Posjete za period 2012 - 2019¹¹

MJESEC	2012.g.	2013.g.	2014.g.	2015.g.	2016.g.	2017.g.	2018.g.	2019.g.
JANUAR	55	0	268	57	1040	7	151	199
FEBRUAR	0	56	196	252	317	82	82	478
MART	994	1066	1117	1294	3264	3236	3362	2554
APRIL	3637	5560	6059	7316	5873	6792	10332	11445
MAJ	10961	17885	13809	14003	15101	13775	23635	25933
JUN	11556	18938	18007	17815	15125	22211	24044	26618
JUL	11626	16233	14877	13276	13149	18338	17944	19924

¹¹ Izvor podataka Turistička organizacija Prijestonice Cetinje (TOPC)

AVGUST	11119	16099	14656	16885	16086	19280	18639	22302
SEPTEMBAR	15672	24202	24125	24402	28402	29465	29300	34929
OKTOBAR	7829	11110	12471	14704	15941	17531	18615	22773
NOVEMBAR	346	2425	3955	5387	5054	4874	5749	4268
DECEMBAR	0	494	2339	3421	3636	3053	2177	1804
UKUPNO	73795	114068	111879	118812	122988	138644	154030	173227

Godišnje Prijestonicu Cetine posjeti oko 150.000 turista u okviru organizovanih izletničkih tura. Prema podacima Turističke organizacije, Prijestonicu je posjetilo 173.227 u 2019. godini.

Procentualno učešće za 6 mjeseci (glavni dio sezone) u odnosu na ukupan broj izletnika za period 2012.-2018. obrađeni su u tabeli br.10.¹²

Tabela br. 10.

Godina	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
% učešće naj-posjećenijih 6 mjeseci	93,18%	91,58%	87,55%	85,08%	84,40%	86,99%	85,81%

U tabeli br. 11 nalazi se struktura izletnika opisana prema zemljama iz kojih dolaze. Iz tabele se može zaključiti da je ta ciljna grupa krajnje raznolika i obuhvata izletnike iz cijelog Svijeta.

Tabela br. 11.

STRUKTURA IZLETNIKA ZA 2018 god.			
RUSIJA	28,485	ČEŠKA	1,804
CRNA GORA	19,295	BUGARSKA	1,142
FRANCUSKA	16,909	KINA	994
SAD	14,753	ŠVAJCARSKA	387
NJEMAČKA	11,281	KANADA	364
POLJSKA	10,888	OSTALI	19,911 ¹³
EX YU PROSTOR	10,453		
IZRAEL	4,092		
ENGLESKA	3,609		
SKANDINAVIJA	3,284		
AUSTRIJA	2,572		
ITALIJA	2,001		
ZEMLJE BENELUXA	1,806		

Tabela br. 12.¹⁴

Broj ostvarenih noćenja u kolektivnom smještaju							
Mjesec	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Januar	1743	4076	4835	2721	3196	3952	4239
Februar	1306	2041	3149	1896	1839	1174	2113
Mart	1241	1907	3160	4735	2516	2314	2641
April	2206	3183	3336	3790	2819	1464	3237
Maj	2211	3768	4569	3884	4943	2668	4285
Jun	3244	3170	4797	4837	5006	4393	4397
Jul	6072	4889	6660	6858	9092	7307	7804
Avgust	6722	4776	6053	5454	7542	8074	9340
Septembar	2826	3862	3997	4498	7646	7897	6753
Oktobar	1065	3720	3740	3268	4572	6542	5097

¹² Podaci iz 2019. godine nijesu uzeti u razmatranje, jer je obrada još uvijek u toku – izvor MONSTAT

¹³ Izvor TOPC

¹⁴ Izvor MONSTAT

Novembar	445	3866	3036	3456	4090	3781	3688
Decembar	146	89	336	3440	3043	2710	/
Ukupno	29227	39347	47668	48837	56304	52276	53594

NAPOMENA: Izletnici su turisti koji posjećuju Prijestonicu Cetinje u dužini trajanja do jednog dana (ne prespavaju). Podaci se odnose na grupne posjete koji dolaze posredstvom turističkih agencija i zadržavaju se do jednog dana. Individualni gosti/izletnici nijesu obrađivani zbog nedostatka preciznih informacija o njihovom broju. Prema procjenama TOPC, ta cifra iznosi neki 15-20% od ukupnog broja.

Tabela br.13.¹⁵

Broj ostvarenih noćenja u individualnom smještaju		
Godina	Domaći	Strani
2017	/	6986
2018	32619	28731

NAPOMENA: Obradeni podaci se odnose na ostvareni broj noćenja u kolektivnom i individualnom smještaju.

Statistički podaci za period 2012-2019.godina koji se odnose ostvaren broj noćenja u individualnom smještaju i dolaske (broj turista koji prenoće na Cetinju) nisu prikazani jer nisu kumulativno obrađeni za sve godine, već samo za posljednje dvije (2018. i 2019. godina). Iz istih razloga nisu prikazani podaci koji se odnose na strukturu gostiju koja je podijeljena na domaće i strane goste na nivou opština, kada je u pitanju broj ostvarenih noćenja u kolektivnom smještaju. Iz tabele br. 13. se jasno može zaključiti da se evidencije o broju ostvarenih noćenja u individualnom smještaju vodi tek dvije godine unazad, a pri tom ne treba zanemariti jako VAŽAN podatak, da se na teritoriji Prijestonice Cetinje nalazi svega desetak registrovanih smještajnih objekata, dok se broj neregistrovanih iz godine u godinu povećava, te prema web sajtovima (booking.com, tripadvisor.com i sl.) koji se koriste za reklamu i izdavanje smještaja, dolazimo do cifre od preko 70.

4.3.2.3 Kulturna ponuda

Kada je u pitanju kulturna ponuda Prijestonice Cetinje navodimo da se na Cetinju nalazi skoro 80% kulturnog pokretnog blaga Crne Gore. U centru gradu smješteno je 5 muzeja (Umjetnički, Istorijski, Etnografski, Muzej kralja Nikole I, Njegošev muzej), pa s pravom nosi ime "Grad-muzej". Prijestonica Cetinje u svijetu je prepoznata kao kulturno-istorijski centar Crne Gore, grad kandidat za ulazak na listu svjestke baštine UNESCO. U Prijestonici Crne Gore nalaze se državne institucije: Ministarstvo kulture Crne Gore, Uprava za zaštitu kulturnih dobara Crne Gore, Državni arhiv Crne Gore, Narodni muzej Crne Gore, Centralna biblioteka "Đurđe Crnojević". Grad je pored kulturnog i duhovni centar Crne Gore, te nailazimo na vjerske objekte od vjekovne važnosti poput Cetinjskog manastira, Crkve na Ćipuru i Vlaške crkve. Takođe u Prijestonici nailazimo na 10 bivših ambasada (Austroougarska, Belgija, Bugarska, Engleska, Francuska, Italija, Njemačka, Rusija, Srbija i Turska), koje danas čine većinom institucije kulture i akademije poput Etnografskog muzeja, Muzičke, Likovne i Dramske akademije, Centralne narodne biblioteke Đurđe Crnojević itd.

¹⁵ Izvor MONSTAT

4.3.2.4 Prirodni resursi

Prijestonica Cetinje je jedini grad u Crnoj Gori na čijoj se teritoriji nalaze 2 nacionalna parka (Lovćen i Skadarsko jezero).

Lovćen kao vazдушna banja ljeti, bogatom florom i faunom, zimi prekriven snijegom predstavlja idealno mjesto za porodicu. Brojni smještajni kapaciteti, pješačke i biciklističke staze, vidikovci, piknik mjesta, sportski tereni, avanturistički park, dječije i rekreativne ski staze neki su od sadržaja jednog od najmanjih, ali najuređenijih nacionalnih parkova Crne Gore.

U njegovoj blizini nalazi se selo Njeguši, mjesto rođenja najvećeg crnogorskog pisca, vladike Petra II Petrovića Njegoša, poznato je po crnogorskom pršutu i siru, a i mnogobrojnim crkvama.

Sa druge strane **Skadarsko jezero**, najveći nacionalni park u Crnoj Gori, prostire se na tri opštine (Podgorica, Cetinje i Bar). Cetinjski dio bogat je kulturnom zaostavštinom i jedinstvenom prirodom.

Rijeka Crnojevića, u narodu poznata kao mala Venecija, nekada je bila centar crnogorske trgovine. Čuveni riječki pazar okupljao je trgovce iz gotovo čitave zemlje. Danas na Rijeci Crnojević posluju restorani, caffe barovi, taxi plovila, kajaci, skuteri, smještajni kapaciteti i dr. Sa kulturološkog aspekta na Rijeci nailazimo na Danilov most iz 19. vijeka, zimovnik kralja Nikole, kuću Sv. Petra cetinjskog, ostatke štamparije u kojoj je štampana prva knjiga na Balkanu - "Oktoih". Pored navedenog Rijeka Crnojevića je bogata pješačkim stazama, a tu je i Obodska pećina odakle i izvire.

Žabljak Crnojevića, tvrđava-grad, nekadašnja je Prijestonica Ivana Crnojevića, osnivača Cetinja. Karuč i Dodoši neka su od poznatih i turistički popularnih sela koja se nalaze na teritoriji NP Skadarsko Jezero.

Zaključak i prijedlog mjera: Cetinje je grad sa ogromnim turističkim potencijalima (kulturološkim, vjerskim, prirodnim, sportskim i dr.). U najvećoj mjeri zastupljen je izletnički turizam, dok je evidentan porast stacionarnih gostiju, a time i interesovanje lokalnog stanovništva za bavljnjem ugostiteljskim poslom i izdavanjem privatnog smještaja. Od velike važnosti je podići svijest lokalnog stanovništva uz određene stimulatvne mjere, a sa druge strane djelovati u skladu sa zakonom iz oblasti turizma u cilju smanjenja sive ekonomije na minimum. Samim tim progresivno će se promijeniti statistička slika, odnosno dobiće se realna situacija stanja na terenu. Kako bi se dodatno unaprijedila saradnja sa NP „Lovćen“ i „Skadarsko jezero“ lokalna uprava je započela implementaciju projekta „Smart City“ kojim će se objediniti kompletna turistička ponuda Prijestonice Cetinje i kojim će se omogućiti jača saradnja između Prijestonice Cetinje i Nacionalnih parkova.

4.3.3 Poljoprivreda i šumarstvo

4.3.3.1 Poljoprivreda

Ukupne poljoprivredne površine na području Prijestonice Cetinje obuhvataju 19.019 ha. Najveći dio poljoprivrednog zemljišta čine pašnjaci i livade ili 95,98 % ukupnog poljoprivrednog zemljišta, dok oranične površine, voćnjaci i vinogradi čine svega 3,3 % poljoprivrednog zemljišta. U posljednjih pet godina zabilježen je pad poljoprivrednog zemljišta od 1,25 %.

Tabela 14. Poljoprivredno zemljište prema kategorijama korišćenja, ha¹⁶

Ukupno	Oradiva površina	Pašnjaci
--------	------------------	----------

¹⁶ Izvor - Statistički godišnjak 2010. MNSTAT-a

	svoga	oranice i bašte	voćnjaci	vinogradi	livade		Bare, ribnjaci i trstici
19.019	2.755	450	43	137	2.125	16.131	133

Izvor: Statistički godišnjak 2010. Monstat

Teritorija Cetinja može se podijeliti na sjeverno i južno područje. Sjeverno područje obuhvata Katunsku nahiju, gradsko područje sa bližom okolinom, a na njemu je zastupljeno stočarstvo sa preradom, pčelarstvo i dr. Južno područje čini basen Skadarskog jezera, odnosno Riječka nahija sa manjim župskim mjestima, a na njemu je zastupljeno povrtlarstvo, vinogradarstvo, voćarstvo, pčelarstvo, ribarstvo i prerada.

Osnovne karakteristike poljoprivredne djelatnosti su: usitnjenost proizvodnih posjeda, niska produktivnost poljoprivredne proizvodnje kao posljedica niske tehničke opremljenosti, nepovoljna starosna struktura, nezadovoljavajući obrazovni i stručni nivo proizvođača, loša infrastruktura na selu (iako je zadnjih godina dosta uloženo u izgradnju putne infrastrukture i objekte vodosnabdijevanja). Pregled i struktura porodičnih poljoprivrednih gazdinstava prema popisu 2010. godine data su u aneksu, tabelama 13-20.

Pravci poljoprivredne proizvodnje na Cetinju:

- Govedarstvo je vodeća grana stočarske proizvodnje, u kojoj preovladava proizvodnja mlijeka koja se koristi za pravljenje sira. Otvaranje novih sirara kao i širenje kapaciteta za uzgoj farmi krava, može se smatrati jednim od pravaca razvoja.
- Gajenje malih preživara uglavnom je skoncentrisano u planinskom dijelu i području krša.
- Proizvodnja kozjeg mlijeka i sira, kao i čuvene kastradine predstavlja mogući pravac razvoja.
- Pčelarstvo je veoma razvijeno na teritoriji Prijestonice. Pčelarsko društvo iz Cetinja je najstarije u Crnoj Gori, s tradicijom još od 1936. godine. Danas ovo društvo okuplja sedamdesetak aktivnih pčelara¹⁷.
- Svinjarska proizvodnja je uglavnom orjentisana za sopstvene potrebe. Uzgoj svinja i sušenje domaće pršute mogao bi biti jedan od pravaca razvoja poljoprivrede, s obzirom da su suhomesnati proizvodi sa teritorije Prijestonice prepoznati u Crnoj Gori i regionu.
- Vinogradarstvo je zastupljeno u Riječkoj nahiji gdje se gaje dvije sorte, vranac i kratošija, od kojih se proizvode čuvena crnogorska vina. Postoje preduslovi za proširenje površina pod vinovom lozom - podizanje plantažnih vinograda i opremanje vinskih podruma-vinarija.
- Interesantna je proizvodnja hrane organskog porijekla, gdje treba puno uložiti u informisanost poljoprivrednika, izgradnju kontrolnog mehanizma, kao i osnivanje distributivnog lanca takvih proizvoda.

Prema podacima Veterinarske uprave na teritoriji Prijestonice Cetinje locirano je sedam objekata za držanje životinja, šest objekata za preradu mlijeka, četiri objekta za klanje, rasijecanje i preradu mesa, jedan objekat za preradu ribe, dvadest devet objekata za preradu mesa, pet objekata za prodaju na malo mesa, jedan objekat za prodaju na malo ribe.

Kroz obuke i mentoring podršku vrši se obuka poljoprivrednika za korišćenje EU fondova (IPARD), kao i prijavljivanje za sredstva Investiciono-razviojnog fonda Crne Gore. Prijestonica Cetinje će u 2020. godini za razvoj ovog sektora obezbijediti podršku kroz davanje grantova.

¹⁷ U projekat "Putevi meda" koji je realizovan 2010. godine bilo je uključeno pčelarsko društvo sa Cetinja.

4.3.3.2 Šumarstvo

Šume doprinose održivom socijalnom i ekonomskom razvoju ruralnih područja. Upravljanje i gazdovanje šumama treba da u što većoj mjeri ima za cilj ispunjavanje ekoloških (regulisanje vodnog režima, klime, stanište za životinje i biljke, akumulacija organske hrane), ekonomskih (proizvodnja drveta, ljekovitog bilja, pečurki, šumskih plodova, lov, rekreacija i turizam, ekonomska vrijednost za vlasnike) i socijalnih funkcija (snabdijevanje lokalnog stanovništva energijom i drvom, rekreacija, obrazovanje i istraživanje).

Ukupna površina šuma i šumskog zemljišta, bez nacionalnih parkova, iznosi 54.424 ha, od čega se u privatnom vlasništvu nalazi 96,3% (52.259 ha). Površina šuma prema uzgojnom obliku je sljedeća: visoke šume 6.339 ha, izdanačke šume 19.736 ha, šikare 27.789 ha, šibljadi 389 ha. Ukupna zapremina drvene mase na području koje je zahvaćeno uređivanjem iznosi 2.049.84 m³.

U geomorfološkom pogledu teritorija Cetinja podijeljena je na tri dijela: lovčenski planinski masiv, katunska kraška zaravan i predio riječke nahije. Masiv Lovćena nalazi se iznad 1000 m nadmorske visine sa padinama, platoom masiva (1200-1300) i vrhovima. Katunska kraška zaravan prostire se neposredno iza Lovćenskog planinskog masiva sa prosječnom nadmorskom visinom zaravni od 950 m. Riječka nahija je nagnuti krečnjački plato od Katunske zaravni prema Skadarskom jezeru i Zetskoj ravnici, sa prosječnom nadmorskom visinom oko 350 m.

Ostale karakteristike:

- Najveći vrh je Štirovnik (1.749 m), a najniža kota je 6 m n.v. na jezeru.
- Najveći kompleksi šuma su Paklarica, Lisac, Kopitnik i Velji Garač.
- Najzastupljenije vrste drveta su bukva, jela, crni bor, crni grab, jasen.

Tabela 15. Površina i struktura šuma¹⁸

Površina šumskog zemljišta (ha)	Površina privrednih šuma		Drvena zapremina (m ³)	Struktura šuma (m ³)			
	Ha	%		lišćari (m ³)	%	Četinari (m ³)	%
172,00	1.522,00	89,85	266.005,00	216.458	81,37	49.547,00	18,63

4.4 Tehnička infrastruktura

4.4.1 Saobraćajna infrastruktura

Putnu mrežu Prijestonice čine 32 km magistralnih puteva, 87 km regionalnih puteva i oko 337 km lokalnih puteva.

¹⁸ Izvor - Uprava za šume Crne Gore

Lokalni putevi čine najveći dio putne mreže Prijestonice i veći dio njih su asfaltirani. Međutim, lokalni putevi su uglavnom loših saobraćajnih karakteristika (širine do 3,0 m, velikih uspona, loših potpornih zidova, bez odvodnih kanala, propusta i bankina itd.).

Tabela 16. Podaci o putnoj mreži (na dan 1. oktobar 2019.)¹⁹

Drumski transport	Izgradnja - dužina (km)	Izgradnja - prosječna širina (m)	Površina (ha)	Gustina (ha/km ²)
državni putevi –M	32	8,59	27,48	27,48/910=0,03ha/km ²
Putevi-R	87	3	26,1	26,1/910=0,02ha/km ²
lokalni putevi	294,45	3	101,1	101,1/910=0,11ha/km ²

M-magistralni, R-regionalni

4.4.1.1 Mreža puteva i integracija u nacionalni putni sistem

Priestonica Cetinje je povezana magistralnim i nizom regionalnih i lokalnih puteva na glavne saobraćajne tokove države. Postoje, međutim, još besputni prostori i nepovezana sela. Magistralni tok nije doprinio očekivanoj integraciji na prostoru Prijestonice (Cetinje – Rijeka Crnojevića). Naprotiv, prijezersko područje danas je izolovanije. Mogućnost kontakta Skadarskog i Trebinjskog basena realizovana je samo lokalnim putnim pravcima. Najudaljenije područje Prijestonice nalazi se na dvočasovnoj distanci od Cetinja, a Cetinje na polučasovnoj od Podgorice i Budve. Aerodromi Golubovci i Tivat udaljeni su 40km, odnosno 58km, dok je udaljenost od Luke Bar 65km, a Luke Kotor 42km.

Priestonica Cetinje je preko jadranskog puta uključena na vitalne saobraćajne tokove Crne Gore i regiona. Takođe, Priestonica Cetinje je povezana magistralnim putem na centralna područja sjevernog i primorskog regionalnog sistema (Podgorica i Budva), kao i nizom regionalnih puteva sa Kotorom, Nikšićem, Danilovgradom i Virpazarom (preko Rijeke Crnojevića).

Cetinje je magistralnim putem (M-2.3) povezano sa Podgoricom (30,7 km) i sa Budvom (27,9 km), a regionalnim putevima (R-1, R-15, R-23) sa Kotorom, preko Njeguša (42,8 km), Nikšićem, preko Čeva (66,1 km), Danilovgradom, takođe preko Čeva (55,2 km), sa Lovćenom (19,7 km) i sa granicom Bosne i Hercegovine, preko Grahova i Nudola (71,1 km). Putevi za Podgoricu i Budvu su 80-tih godina prošlog vijeka, praktično nanovo rađeni, sa savremenim dvotračnim kolovozom, ali se ubrzo ukazala potreba za njihovom rekonstrukcijom, dogradnjom i treće trake mjestimično.

4.4.1.2 Mreža lokalnih puteva

Gotovo sva sela i zaseoci na području Prijestonice imaju vezu sa magistralnim, regionalnim ili lokalnim putevima. Najvećim dijelom putevi su asfaltirani, ali ih ima i sa makadamskom podlogom. Sa aspekta tehničko eksploatacionih karakteristika, širina kolovoza se kreće od 2,8 - 4,0 m. Prema vrsti kolovoznog zastora oko 50% puteva je sa tucaničkim kolovoznim zastorom, namijenjenim za saobraćaj putničkih vozila i lakih teretnih vozila.²⁰

Tabela 17. Lokalni putevi

	2018	2019

¹⁹ Izvor - Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj

²⁰ Izvor – Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj

Ukupno (kategorisani i nekategorisani lokalni putevi)	Dužina (km)	294,45	294,45
	Asfaltirano	195,75	215,75
Lokalni putevi (nekategorisani)	Dužina (km)	37,2	37,2
Lokalni putevi (kategorisano)	Dužina (km)	257,25	257,25

Kao značajniji putni pravci lokalnih (L) i nekategorisanih (N) puteva u Prijestonici Cetinje, posebno se izdvajaju dva putna pravca i to: Cetinje-Rijeka Crnojevića-Virpazar (dužine 21,5 km na teritoriji Prijestonice Cetinje) i Cetinje-Uličići-Ljubotinj-Građani-Podgor-Brčeli veza sa M-2 (dužine 24 km na teritoriji Prijestonice Cetinje) i koji ima širinu puta od 5,0 m i laki asfaltni zastor širine 3,0 m). Za navedena dva putna pravca postoji zainteresovanost Prijestonice Cetinje za prekategorizaciju tj. uvrštavanje u veći rang regionalnog puta.

Za održavanje puteva donosi se godišnji plan održavanja puteva i na osnovu toga se opredjeljuju sredstva iz budžeta Prijestonice, tj. vrši se usklađivanje sa mogućnostima. Održavanje L i N puteva je veoma skromno i zavisno je od namijenjenih budžetskih sredstava. Najveći dio sredstava namijenjenih održavanju puteva utroši se u toku zimskih aktivnosti na raščišćavanju snijega i sprovođenju prohodnosti, kao i na krpeljenju udarnih rupa i eventualnim manjim sanacijama trupa puta i potpornih konstrukcija. Na L i N putevima nema organizovane putarske službe koja bi vršila održavanje puteva, ali se dva puta godišnje vrši vizuelni pregled stanja puta.

Nedostajuće komunikacije:

- kvalitetna paralelna veza Cetinja sa primorskim regionom, Njeguši – Kotor;
- kvalitetna direktna veza Cetinje – Čevo – Nikšić;

4.4.1.3 Gradski saobraćaj

Saobraćajni sistem kroz grad je orjentisan pravcem duže osovine grada i relativno dobro povezuje pojedine gradske cjeline. Ukupna dužina gradskih ulica iznosi 40 km.

Mreža saobraćajnica u Prijestonici nije se razvijala u skladu sa razvojem saobraćaja. Takođe, njeno održavanje decenijama nije bilo u skladu sa obimom saobraćaja koji prima. Uz značajan porast motorizacije, neblagovremene i neadekvatne mjere regulisanja saobraćaja i nedostatak cjelovitog tretiranja saobraćajnog sistema grada, sve je to rezultiralo brojnim negativnim posljedicama i dovelo do značajnog opadanja nivoa saobraćajne usluge i bezbjednosti svih učesnika u saobraćaju u Prijestonici²¹.

Problem u gradskom saobraćaju predstavljaju parking mjesta 850 parking mjesta na cca 7.000 registrovanih motornih vozila. Najveće opterećenje nedostatka parking mjesta ima istorijsko jezgro grada. S obzirom na prostorne mogućnosti u narednom periodu treba razmišljati o podzemnim ili nadzemnim parkiralištima (montažnim ili čvrsta gradnja). Posebno je izražen nedostatak parking prostora za teretna motorna vozila.

U narednom periodu neophodno je regulacionim planovima GUP i DUP predvidjeti koridore za tranzitne saobraćajnice, prema Podgorici, Kotoru i NP „Lovćen“, iz razloga što je sadašnja obilaznica u gradu - Mojkovačka ulica (kružni put), urbanim razvojem-izgradnjom pretvorena u gradsku ulicu.

²¹ Mnogi od navedenih problema bi se riješili izradom Projekta vertikalne i horizontalne saobraćajne signalizacije.

4.4.1.4 Unutrašnji saobraćaj

Priestonica sa svojom površinom od preko 900 km² zahtijeva postojanje razgranatog lokalnog saobraćaja. Za područje Cetinja van užeg centra, drumski saobraćaj ima posebnu važnost i predstavlja jedan od najvažnijih faktora zadržavanja stanovništva na ruralnom području. Rješavanje adekvatne povezanosti centra Priestonice sa ostalim područjima je jedan od bitnih uslova daljeg privrednog razvoja Cetinja.

4.4.1.5 Vodeni saobraćaj

Od posebnog značaja za razvoj turizma bilo bi uključivanje i unapređenje jezerskog saobraćaja, aktiviranjem plovnih linija sa Skadarskog jezera, izgradnja i rekonstrukcija pristana za prihvatanje povećanog broja manjih plovila, te izgradnja i odgovarajuće opremanje servisnih pogona u Lipoviku.

Uključivanje ovog vida saobraćaja aktiviranjem plovne linije Skadarsko jezero-rijeka Bojana-Jadransko more smatra se izuzetno značajnim ne samo sa turističkog aspekta, koji bi ovo područje direktno, uključio u mediteranske tokove nautičkog turizma, već i zbog drugih privrednih aspekata i orijentacija.

U narednom periodu će se intenzivno raditi na pronalaženju rješenja za unaprijeđenje ovog vida saobraćaja, kao i mogućnosti za otvaranje linija sa Virpazarom i Skadrom.

4.4.2 Elektroenergetski sistem²²

Snabdijevanje električnom energijom Cetinjskog konzuma uslovljeno je kvalitetom i kapacitetom ukupnog energetskeg sistema Crne Gore. Elektroenergetsko snabdijevanje se odvija preko jednog dalekovoda 110kV, sa izvorne napojne trafostanice 400/110kV Podgorica 2, te povratne veze dalekovodom 110kV trafostanice Budva, koji prolazi kroz izrazito nepristupačan teren, posebno u zimskim uslovima. Gradsko područje Priestonice Cetinja napaja se preko kablovske 10 kV mreže koja je u dobrom stanju, a napajanje je izvedeno preko 97 trafostanica. U prethodne dvije godine rekonstruisano je 15 trafostanica, u kojima su zamijenjena SN postrojenja. CEDIS je obišao sve trafostanice i izvršio sve potrebne radnje da se trafostanice dovedu u tehnički ispravno stanje i snimljene su pozicije svake od njih. Što se tiče proizvodnih elektroenergetskih kapaciteta na teritoriji Priestonice Cetinje, malo se iskorišćavaju zbog ograničenog raspoloživog hidropotencijala. Trenutno su u funkciji samo dvije male lokalne HE „Podgor“ instalisane snage 400kVA koja se koristi za pomoćno (sigurnosno) napajanje pumpi na vodozahvatu i HE „Rijeka Crnojevića“ u samoj Rijeci Crnojevića, instalisane snage 600kVA koja koristi vode istoimene rijeke. Svi potrošači na konzumnom području energiju dobavljaju preko postojeće 110/35kV trafostanice pojedinačne instalisane snage (20+31.5)MVA koja je locirana u gradu.

4.4.2.1 Elektroenergetska infrastruktura

Temelj elektroenergetskog sistema Priestonice predstavlja mreža dalekovoda 110kV, 35kV i 10kV sa pripadajućim trafostanicama 110/35kV; 35/10kV i 10/04kV.

²² Podaci u tabelama za energetske sistem – izvor CEDIS

4.4.2.2 Prenosna mreža

Prenosnu mrežu sačinjavaju dalekovodi i transformatorske jedinice TS 110/35kV

- 110kV dalekovod od TS 400/110kV Podgorice2 do TS 110/35kV Cetinje dužine 31.7km sa užetom AlFe 3x240/40mm²
- 110kV dalekovod od TS 110/35kV Cetinje TS 110/35kV Budva dužina 11.5km sa užetom AlFe 3x150/25mm²
- TR - 110/35 kV; 20 MVA
- TR – 110/35 kV; 31.5 MVA.

Nakon izgradnje i puštanja u pogon 110kV dalekovoda (2004. god.) sistem prenosa električne energije za potrebe Cetinje je relativno siguran i obezbjeđuje kvalitetan prenos električne energije, zbog pouzdanosti ovog dalekovoda i neopterećenosti TS 110/35kV. Međutim, u toku zimskih mjeseci, zbog učestalih grmljavina i loših vremenskih prilika, dolazi do prekida napajanja, posebno u ruralnim oblastima.

4.4.2.3 Distributivna mreža

Po pitanju niskonaponske mreže u gradskom području, CEDIS je prethodnih godina kroz Projekat daljinskog očitavanja detaljno rekonstruisao i izmjestio mjerna mjesta. Rezultat toga je sigurnije i kvalitetnije napajanje sa minimalnim brojem prekida potrošača u gradskom području. Na gradskom području je podzemna kablovska mreža koja je dosta dobrog kvaliteta. Na vangradskom području mreža je vazдушna, na pojedinim dionicama je zastarjela i lošeg kvaliteta, a provodnici su malog presjeka. Stubovi su amortizovani u najvećem dijelu i ne ogovaraju propisanim tehničkim uslovima. Vazдушna mreža 0,4kV kojom je pokrivena cijela teritorija Prijestonice, ne zadovoljava potrebe potrošača. Pregled distributivnih vodova, trafostanica i potrošača dati su narednim tabelama.

Tabela 18. Dužine distributivnih vodova

	NV 35kV	KV 35kV	NV 10kV	KV 10kV	NV 0,4kV	KV 0,4kV	Ukupno
	km	km	km	km	km	km	
Cetinje	80.000	5.120	194.000	32.915	610.890	49.980	972.965

NV – nadzemni vod, KV – kablovski vod

Tabela 19. Broj i snaga trafostanica

	TS 35/10kV		TS 35/04 kV		TS 10/0,4kV		STR 10/0,4kV	
	Broj TS	Ins.snaga	Broj TS	Ins.snaga	Broj TS	Ins.snaga	Broj TS	Ins.snaga
	kom	MVA	kom	MVA	kom	MVA	kom	MVA
Cetinje	5	45.000	8	1.910	88	40.740	85	4.940

Tabela 20. Broj potrošača po naponskim nivoima

	35 kV	10 kV	0,4kV	0,4kV domaćinstva	Ukupno
Cetinje	3	10	738	10.299	11.050

NAPOMENA: Predmetnim pregledom nijesu obuhvaćeni objekti u sastavu privrednih kolektiva.

4.4.2.4 Investicije planirane za period od 2020. godine do 2024. godine

Planom razvoja distributivne mreže Crnogorskog elektrodistributivnog sistema (2020-2029) za period od 2020. godine do 2025. godine, predviđena je realizacija 26 investicionih projekata čija ukupna vrijednost

iznosi **4,433,300 €**. Od toga **3,604,750 €** opredijeljeno je za ulaganja u primarnu mrežu (Tabela 15.), dok je **828,550€** opredijeljeno za ulaganja u sekundarnu mrežu (Tabela 16.).

Tabela 21. Investicije odobrene prethodnim Investicionim planovima - Primarna mreža

Naziv investicije	Godina plana	Vrijednost investicije (€)
Izgradnja nove TS 35/0,4 kV Njeguši 1 na mjestu postojeće, CT	2023	102,000
Rekonstrukcija komplet zaštite, ugradnja glavnog upravljačkog ormara sa RTU uređajem i ožičenje u TS 35/10kV Stari Obod Cetinje, CT	2021	63,750
Izgradnja nove TS 35/10kV (2x8 MVA) Donje Polje (Izmještanje TS 35/10kV Stari Obod).	2024-2025	1,700,000
Izgradnja 35 kV kablovskog voda TS 35/10 kV Humci- TS 35/10 kV Donje Polje	2024	90,000
Uvođenje DV 35 kV Cetinje - Rijeka Crnojevića u TS 35/10 kV Donje Polje	2024	40,000
Izgradnja nove TS 35/10kV (2x4 MVA) Ivanova Korita (Za potrebe planirane žičare Kotor - Lovćen - Cetinje)	2025-2026	560,000
Izgradnja nove TS 35/10kV (2x4 MVA) Kuk (Za potrebe planirane žičare Kotor - Lovćen - Cetinje)	2025-2026	560,000
Izgradnja DV 35 kV TS 110/35 kV Cetinje - TS 35/10 kV Iva nova Korita	2025	224,000
Izgradnja DV 35 kV TS 35/10 kV Ivanova korita- TS 35/10 kV Kuk	2025	108,000
Izgradnja DV 35 kV od TS 35/10 kV Kuk do mjesta uklapanja u postojeći DV 35 kV Cetinje-Škaljari, u blizini žanjevog Dola	2025	132,000
Zamjena transformatora u TS 35/10 kV čevo (povećanje snage)	2024	25,000

Tabela 22. Investicije odobrene prethodnim Investicionim planovima – Sekundarna mreža

Naziv investicije	Godina plana	Vrijednost investicije (€)
Ugradnja reklozera na DV 10kV Bijele Poljane, CT	2023	21,250
Ugradnja reklozera na DV 10kV Bata, CT	2023	21,250
Izgradnja STS 10/0.4kV "Gornič" i uklapanje u SN i NN mrežu, CT	2022	46,750
NN mreža Prekornica faza li, CT	2020	76,500
Ugradnja reklozera na DV 10kV "Meterizi"-CT	2021	70,000
Izgradnja DV 10 kV "Dragomi Do" i STS 10/0,4kV, 160kVA ²	2021	170,000
Rekonstrukcija NN mreže Baja Pivljanina, Nikole Lekića i Hercegovačke 2	2021	54,000
Izgradnja 10 kV kablovskog voda "TS 10/04kV štamparija - TS 10/0.4kV Donje polje"	2022	26,000

Izgradnja 10 kV kablovskog voda "TS 10/04kV Donje polje - TS 10/0.4kV Staro igralište"	2022	23,000
Izgradnja 10 kV kablovskog voda "TS 10/04kV Staro igralište - TS 10/0.4kV Policija"	2022	19,000
Izgradnja TS 10/0.4 kV, lx630 kVA "Boksiti"	2022	36,000
Izgradnja TS 10/0.4 kV, lx630 kVA "Donje polje"	2021	36,000
Izgradnja TS 10/0.4 kV, lx630 kVA "Stankova Gomila"	2021	36,000
Izgradnja TS 10/0.4 kV, lx1000 kVA "Zelena kuća"	2021	42,400
Rekonstrukcija DV 10 kV "Cetinje-Gornič-Lovćen"	2022	50,400
Projektovanje i nabavka opreme i izvođenje radova na uzemljenju 10kV neutralne tačke transformatora u TS Cetinje-Novi Obod	2020-2021	100,000

Zaključak:

Realizacija planiranih investicija često je usporena zbog nepostojanja prostorno planske dokumentacije, otežanog rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i dugotrajne tenderske procedure. Usljed ovakvih i sličnih okolnosti, Operator distributivnog sistema onemogućen je da veliki broj investicija okonča u planiranim vremenskim okvirima

4.4.3 Telekomunikacije

Stanje u telekomunikacijama definisano je Zakonima o telekomunikacijama i radiodifuziji. Shodno zakonskim okvirima razvijaju se javni telekomunikacioni sistemi: fiksna telefonija, mobilna telefonija, radio difuzija i internet.

4.4.3.1 Fiksna telefonija i internet

Područje Prijestonice Cetinje pokriveno je fiksnom telefonijom sa 2 operatora sa licencama za pružanje javnih telekomunikacionih servisa putem fiksnog i fiksnog bežičnim pristupa. Veze sa okruženjem ostvarene su na bazi fiber-optičkih kablova. Operatori fiksne telefonije su Crnogorski Telekom i M:Tel

Dominantni operator na bazi fiksnog pristupa je Crnogorski Telekom koji je opsluživao 2.691 korisnika.

4.4.3.2 Mobilna telefonija

Na tržištu postoji konkurencija 3 operatora sa odgovarajućim licencama. Pokrivenost teritorije servisima mobilne telefonije se može okarakterisati kao dobra. Situacija se konstantno mijenja, pa ne predstavlja realnu sliku trenutnog stanja. Operatori mobilne telefonije na teritoriji Prijestonice Cetinje: Crnogorski Telekom (T-Mobile) sa 9 baznih stanica²³, Telenor sa 9 baznih stanica²⁴ i M : Tel sa 7 baznih stanica²⁵.

4.4.3.3 RTV distributivni sistem

Na teritoriji Prijestonice usluge prenosa i distribucije signala radija i TV vrše 4 operatera. Za potrebe javnih radio-difuznih servisa vrši JP RDCCG čiju funkcionalnu i položajnu okosnicu čini radio-relejni punkt na

²³ TKC Cetinje, RSS Bajice, Sandin vrh, Vrtjeljka, Rvaši, Čukovići, Bijele poljane, Građani i Obzovica

²⁴ Bajice, Bobija, Carev Laz, Cetinje, Čevo, Lipe, Lovćen, Obod i Obzovica

²⁵ Cetinje, Obod-Cetinje, Lipe, Lovćen, Ceklin, Rijeka Cnojevića i Obzovica

Lovćenu. Na području Cetinja egzistiraju četiri komercijalna operatera: Crnogorski Telekom (IPTV platforma-Extra TV), Telemach (MMDS platforma), Total TV Montenegro (DTH platforma) i M:Tel. Dok je razvoj emisione tehnike u urbanom djelu Prijestonice na zadovoljavajućem nivou, razvoj iste ne prati potrebe stanovništva u ruralnom području.

4.4.4 Vodovodni sistem (sistem vodosnabdijevanja)²⁶

Na području Prijestonice Cetinje postoje tri nezavisna sistema vodosnabdijevanja:

- Vodovodni sistem Cetinja
- Vodovodni sistem naselja Rijeka Crnojevića
- Vodovodni sistem Njeguši

Vodovodni sistem Cetinja snabdijeva potrošače priključene na transportnom cjevovodu, potrošače u gradu i potrošače u prigradskim naseljima.

4.4.4.1 Infrastruktura transportnog sistema

Voda sa vodoizvorišta „Podgorska vrela” transportuje se cjevovodima do rezervoara koji se nalaze neposredno iznad grada.

Tabela 23. – Infrastruktura transportnog sistema

Dionica	Prečnik cjevovoda	Vrsta materijala	Dužina (m)
Izvorište Podgor – PS Višnjica	Ø 400 mm	čelik	2733
PS Višnjica – PK Velja Gora	Ø 400 mm	čelik	5547
PK Velja Gora – PK Lašor	Ø 350 mm	čelik	6135
PK Lašor – R. Zagrablje	Ø 200 i 300 mm	ACC I PEHD	1305
PK Lašor – R. Sandin Vrh	Ø 400 mm	čelik	5520
Transportni cjevovod Uganjska Vrela	Ø 315 mm	PEHD	920
Dio Transportnog cjevovoda Obzovica (dio ucrtan u GIS)	Ø 200 mm	ACC	187
UKUPNO:			22.347

Na dionici transportnog potisnog cjevovoda od PS „Višnjica“ do PK „Velja Gora“ priključena su sela Višnjica, Prekornica, Gluhi do, Pačarađe, Boguti. Na dionici transportnog gravitacionog cjevovoda od PK „Velja Gora“ do PK „Lašor“ priključena su sela Vrela, Očinići, Zabrdje, Zagrablje.

4.4.4.2 Infrastruktura distributivnog sistema

Gradska distributivna mreža počinje rezervoarima na lokaciji Zagrablje. Voda se iz rezervoara transportuje cjevovodima prečnika Ø 350mm, a zatim se cjevovodima prečnika Ø 300 mm, Ø 200 mm, Ø 150 mm, Ø 100 mm i Ø 80 mm distribuira do krajnjih potrošača.

Postojeći distributivni sistem se sastoji od cjevovoda prečnika od Ø 50 mm do Ø 350 mm, u ukupnoj dužini osnovne distributivne mreže je **73.000** m a ukupna dužina **priključaka**, većinom od pocinkovanih cijevi je dužine **22.000** m.

Dužina postojećih cjevovoda u distributivnom sistemu:

²⁶ Detaljniji podaci o distributivnoj i transportnoj vodovodnoj mreži se nalaze u Aneksu 6

Grafik 8. – Dužina cjevovoda

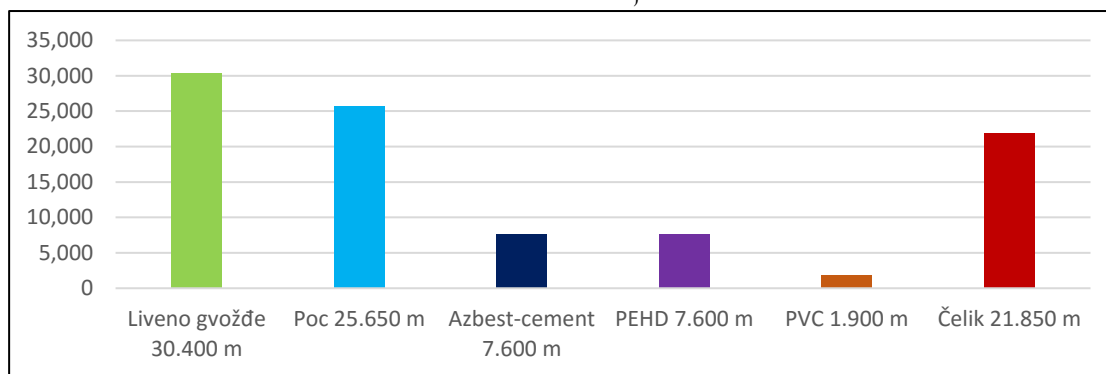

Tabela 24 – Pregled proizvedene vode

Mjesec	Jedinica mjere	PLANIRANO 2019. godini	OSTVARENO 2019. godini	% Ostvareno / Planirano
Januar	m ³	428.544,00	436.698,70	101,90
Februar		387.072,00	399.697,14	103,26
Mart		441.936,00	438.398,72	99,19
April		427.680,00	425.414,36	99,47
Maj		441.936,00	449.170,32	101,6
Jun		455.328,00	457.355,82	100,44
Jul		455.328,00	446.603,45	98,08
Avgust		455.328,00	465.015,16	102,12
UKUPNO			3.493.152,00	3.518.353,67

Tabela 25. - Korisnici

Vrsta korisnika	Broj korisnika
Domaćinstva	5.194
Ostali korisnici	417
UKUPNO	5.611

4.4.4.3 Vodni resursi

Vodni resursi obuhvataju resurse površinskih i podzemnih voda. Resursi podzemnih voda naročito su bitni, jer preko 80% pitke vode potiče od podzemnih voda.

S obzirom da na području Cetinja nema prirodnih vodotoka, kao ni značajnijih izvora vode, još krajem XIX vijeka preduzeti su prvi koraci kako bi se obezbijedilo redovno snadbijevanje pitkom vodom. Još tada je konstatovano da najznačajnije hidrografske potencijale i kapacitete posjeduju tri izvorišta koja se nalaze u neposrednoj blizini Cetinja: Uganjska vrela, Obzovica, i Podgor u Crmnici. Postoje takođe određeni tokovi poput Ljubinog potoka na Ivanovim Koritima koji se javljaju u periodima velikih padavina.

U nacionalnom parku „Lovćen” postoje sljedeće zaštitne zone voda:

- Ivanova Korita – sliv Ljubinog potoka (63 ha – do 100 ha),
- Trstenik (20 ha),
- Mali Bostur – pećina (20 ha),
- Jezero – ispod Jezerskog vrha (31 ha),

- Zvjeronjak.

Na osnovu dosadašnjih ispitivanja izvorišta cetinjskog vodovoda, zaključak je da je kvalitet voda na zavidnom nivou, uprkos niskom stepenu mjera zaštite, a zahvaljujući izuzetnim geomorfološkim, geografskim, klimatskim, hidrološkim i drugim faktorima. Sve to ukazuje da prirodna svojstva svrstavaju vode cetinjskog vodovoda u kvalitetne vode.

4.5 Životna sredina

4.5.1 Upravljanje otpadom

Broj domaćinstava kojima se vrši usluga odvoza otpada iznosi 4881²⁷, uz napomenu da jedan dio ruralnog područja nije pokriven. Broj preduzeća, ustanova, institucija kojima se pružaju usluge za odvoz otpada je 310 korisnika. Treba napomenuti da na području Prijestonice Cetinje ne postoji sanitarna deponija.

Obaveza sanacije nesanitarnog odlagališta otpada "Vrtijeljka", proistekla je iz odredbi Strateškog master plana za upravljanje čvrstim otpadom, usvojenog 2005. godine, Strateškog plana razvoja Prijestonice za period 2012-2016 i Državnog plana za upravljanje otpadom za period 2015-2020. godine, kojima se, između ostalog, predviđa rehabilitacija (sanacija) postojećih nesanitarnih deponija otpada.

Kroz predpristupni fond EU, WBIF 2010, u iznosu od 194.360 €, obezbijeđena je tehnička podrška za izradu sljedeće dokumentacije: Analiza načina sakupljanja, transporta i tretmana otpada iz Prijestonice Cetinje (decembar 2012. godine), Analiza postojećeg stanja na odlagalištu "Vrtijeljka" (mart 2013. godine), Studija o recikliranju (januar 2014. godine), Idejno rješenje za sanaciju odlagališta "Vrtijeljka" (mart 2014. godine). Proračuni dati u Analizi postojećeg stanja na odlagalištu "Vrtijeljka", korišteni su u daljim izračunavanjima koja predstavljaju bazu za Idejno rješenje za rehabilitaciju odlagališta "Vrtijeljka".

Iako je za sanaciju neuređenog odlagališta "Vrtijeljka" urađen dio tehničke dokumentacije po procedurama Evropske investicione banke, na državnom nivou je donesena odluka da se ovaj projekat finansira preko IPA komponente III (85% donacija, a 15 % iz Kapitalnog budžeta). Nakon sagledavanja Idejnog rješenja, JASPERS eksperti su dali određene komentare koji su iziskivali izmjene Idejnog rješenja. U skladu sa izmijenjenim Idejnim rješenjem koji je dostavljen 31. januara 2015. godine, vrijednost radova je procijenjena na 1.6 miliona eura. JASPERS je dao saglasnost na inovirano Idejno rješenje 24. februara 2015. godine. Obzirom na promjenu izvora finansiranja projekta i zahtjeve EK koji iz toga proizilaze, tenderska dokumentacija za izbor projektanta/ izvođača radova i tenderska dokumentacija za izbor nadzora nad radovima rehabilitacije nesanitarnog odlagališta "Vrtijeljka", pripremljene su u skladu sa PRAG procedurama. Neuređeno odlagalište „Vrtijeljka” je sanirano 2017. godine.

Sakupljanje, odvoz i deponovanje komunalnog otpada nastalog na teritoriji Prijestonice, od domaćinstava i pravnih lica, vrši DOO "Komunalno" Cetinje. Ono istovremeno održava čistoću na 276.380m² javnih površina. U Službi za poslove održavanja javnih površina, u okviru koje se realizuju poslovi održavanja čistoće javnih površina; sakupljanja, transporta i odlaganja komunalnog otpada, zaposlena su 33 izvršioca.

Oprema koju isto ima na raspolaganju sastoji se od 3 vozila za podizanje posuda za komunalni otpad zapremine 1,1m³, 1 vozila za podizanje posuda za komunalni otpad zapremine 5m³, 1 vozila za podizanje kabastog komunalnog otpada, 2 mašine za mašinsko čišćenje javnih površina, 1 multifunkcionalne mašine, kao i 4 vozila/mašine namijenjene čišćenju snijega.

U svrhu sakupljanja komunalnog otpada na javnim površinama Prijestonice raspoređeno je 348 posuda za komunalni otpad (kontejnera) zapremine 1,1m³, i 15 posuda zapremine 5m³.

U Prijestonici nije uspostavljen sistem odvojenog sakupljanja reciklabilnih frakcija komunalnog otpada (papir i karton, PET i plastika, staklo, metali, i dr.). DOO "Komunalno" Cetinje vrši sakupljanje miješanog komunalnog otpada od domaćinstava i pravnih lica. DOO "Komunalno" Cetinje je početkom 2020. godine započelo sa odvojenim sakupljanjem biljnog, neopasnog građevinskog i kabastog otpada postavljanjem posuda za sakupljanje navedenih vrsta otpada na 13 lokacija na gradskom području Prijestonice.

Miješani komunalni otpad koji DOO "Komunalno" Cetinje sakuplja sa teritorije Prijestonice odvozi se i deponuje na sanitarnoj deponiji "Livade" u Podgorici. Do početka odvoženja komunalnog otpada na deponiju "Livade" (april 2016) nije se vodila precizna evidencija o količini sakupljenog otpada.

²⁷ J.K.P. Cetinje

Za područje Prijestonice je u decembru 2016. godine donesen Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2016-2020. godine.

Cilj ovog Plana je da se, uz poštovanje osnovnih principa propisanih zakonskom i planskom regulativom u oblasti upravljanja otpadom donešenom na državnom nivou, smanji negativan uticaj otpada na zdravlje ljudi i kvalitet stanja životne sredine, omogući pravilno odlaganje otpada, uz razvijanje svijesti kod proizvođača otpada, kao i da se prepoznaju i iskoriste ekonomske mogućnosti koje nastaju iz otpada.

Prema raspoloživim podacima, DOO "Komunalno" Cetinje je u toku 2019. godine sa teritorije Prijestonice sakupilo i na sanitarnu deponiju "Livade" transportovalo 6.105,92t miješanog komunalnog otpada.

Za potrebe izrade Lokalnog plana upravljanja otpadom na području Prijestonice su identifikovana 23 neuređena odlagališta otpada (tkzv. divlje deponije) sa količinom otpada do 100m³. DOO "Komunalno" Cetinje, u skladu sa svojim materijalno-tehničkim mogućnostima, vrši saniranje manjih neuređenih odlagališta, njihovim uklanjanjem ili prekrivanjem inertnim materijalom.

Priestonica Cetinje je sklopila Ugovor sa Deponijom u Podgorici za odvožnje komunalnog otpada na sanitarnu deponiju „Livade“ u Podgorici.

Na teritoriji Prijestonice postoji i velik broj divljih deponija koje je neophodno sanirati (Tabela 21).

Tabela 27. Evidentirana neuređena odlagališta – IZVOR Lokalni plan upravljanja otpadom Prijestonice Cetinje

Tabela XX. Lokacije neuređenih odlagališta (divljih deponija) na teritoriji Prijestonice Cetinje				
Putni pravac	Udaljenost od Prijestonice	Lokacija	Vrsta otpada	Procijenjena količina otpada u m ³
Cetinje-Čekanje-Resna (21 km)	11 km	1. Starac	miješani komunalni otpad	33
	18 km	2. Simunja	miješani komunalni otpad	15
	19 m	3. krivina u Simunji	građevinski otpad	14
	21 km	4. Resna	miješani komunalni otpad	5
Cetinje-Resna-Grahovo (53 km)	45 km	5. Skretanje za Kobilji do	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	4
Cetinje-Resna-Čevo-Bijele poljane (53 km)	53 km	6. Bijele poljane	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	3
Čevo-Velestovo Markovina(42km)	33 km	7. Bobin krš	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	6
Cetinje-Čekanje-Njeguši-Krstac (22 km)	11 km	8. Ispod spomenika I	miješani komunalni otpad	2
	11.5km	9. Ispod spomenikaII	miješani komunalni otpad	2
	14 km	10. Skretanje za Vršanj	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	60
	19 km	11. Vrba	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	90
Cetinje-"Nova džada" (lijevo od Kruševog ždrijela)	2 km	12. Nova džada	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	6
Cetinje-Belveder (stari put) do Ulića (7 km)	6.5km	13. Ispod tunela	miješani komunalni otpad	2
	7 km	14. Raskrsnica stari put-Rijeka Crnojevića-Ulići	građevinski otpad	2
Cetinje- Češljari-Meterizi (26km)	14 km	1. Putni pravac Đinovići-Štitari	miješani komunalni otpad	4

Carev laz-Dodoši (11 km)	10 km	2. Ulaz u Dodoše	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	15
Rvaši-Drušići-Prevlaka (6 km)	6 km	3. Prevlaka	građevinski otpad	2
Drušići-Šindon -Rijeka Crnojevića (6km)	1 km	4. Brestovi (Pavlova strana)	građevinski otpad	10
	6 km	5. Rijeka Crnojevića (preko puta Ribare)	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	40
Cetinje-Rijeka Crnojevića (15 km)	13 km	6. Krivina ispod Očevića	miješani komunalni otpad	10
Ljubotinj-Građani (13 km)	1 km	7. Obod	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	30
	13 km	8. Bijelo ždrijelo	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	7
Ljubotinj-Obzovica (8km)	3 km	9. Viranj	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	20

Na području Prijestonice Cetinje ne postoje sabirne stanice i reciklažna dvorišta za sakupljanje i tretman otpada. Na 168 lokacija u gradu instalirana su 262 kontejnera zapremine 1 m³, od čega 176 u gradu a ostatak na seoskom području, kao i 34 kontejnera zapremine 5-7 m³, od kojih je 29 instalirano u gradu, a ostalih 5 na seoskom području.

4.5.2 Upravljanje otpadnim vodama ²⁸

DOO "Vodovod i kanalizacija-Cetinje" vrši djelatnosti upravljanja komunalnim otpadnim vodama i upravljanja otpadnim vodama atmosferskog porijekla.

Upravljanje komunalnim otpadnim vodama, shodno Zakonu o komunalnim djelatnostima, između ostalog, podrazumijeva:

- prihvatanje i odvođenje otpadnih voda iz domaćinstava i voda sličnog sastava javnom kanalizacijom, njihovo prečišćavanje i ispuštanje u recipijent;
- crpljenje, odvoz i zbrinjavanje otpadnih voda iz septičkih jama.

Upravljanje atmosferskim vodama je:

- prihvatanje, odvođenje i ispuštanje atmosferskih otpadnih voda sa javnih i drugih uređenih površina koje su povezane na javnu atmosfersku kanalizaciju; i
- održavanje izgrađenih objekata i prirodnih vodotoka za prihvatanje i odvođenje bujičnih voda.

U prethodnim decenijama u Prijestonici su bile razvijene određene grane industrije. Industrijske otpadne vode (fabričke) se nijesu prečišćavale prije upuštanja u gradski kanalizacioni sistem Prijestonice. Fabrike koje su poslovale u oblasti industrije su u međuvremenu ugašene, pa više nema ni većih količina industrijskih otpadnih voda.

Na području Prijestonice su uobičajene vrste otpadnih voda: komunalne otpadne vode (od domaćinstava i administrativnih jedinica), otpadne vode sa povećanim sadržajem jestivih ulja i masti (od restorana i hotela) i otpadne vode sa povećanim sadržajem mašinskih ulja i masti (iz servisnih jedinica za autobuse i automobile).

²⁸ Izvor – Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj

Proizvođači otpadnih voda čiji kvalitet može biti različit od kvaliteta komunalnih otpadnih voda posluju uglavnom u oblasti prerade i proizvodnje suhomesnatih proizvoda. Otpadne vode koje nastaju njihovom djelatnošću se ne smiju upuštati u prirodni recipijent bez prethodnog prečišćavanja.

Uobičajena praksa je da se otpadne vode ne smiju upuštati u atmosfersku kanalizaciju jer je to samo posredno upuštanje u recipijent, kao što bi se takođe trebalo spriječiti i upuštanje kišnice u fekalnu kanalizaciju.

Međutim, u prethodnim decenijama, kanalizacioni sistem na području Prijestonice je bio koncipiran, i većim dijelom izgrađen, kao mješoviti kanalizacioni sistem kojim su se odvodile i vode fekalnog i vode atmosferskog porijekla. Izuzetak je predstavljao kanalizacioni sistem stambenih blokova građenih počev od kasnih 70-ih godina gdje je kanalizacioni sistem izgrađen kao separadni.

U toku 2015. godine u Prijestonici su realizovani radovi obuhvaćeni Projektom rekonstrukcije gradske kanalizacione mreže, za koje su sredstva bila obezbijedena iz IPA fondova.

Prva faza se odnosila na radove u naselju Gruda-Donje Polje, gdje je izvedeno 4.550m fekalne kanalizacije, koja do tada nije postojala u navedenom naselju. Druga faza se odnosila na radove u gornjem i centralnom dijelu grada, gdje je izvedeno 10.073m fekalne kanalizacije i 2.445m atmosferske kanalizacije.

Sredstva za rekonstrukciju i gradnju kanalizacione mreže za drugu fazu u iznosu od 3,2miliona eura, i za prvu fazu u iznosu od 900.000 eura obezbijedena su iz IPA 2011.

Takođe, na osnovu zahtjeva građana naselja Gruda-Donje Polje, realizovani su dodatni radovi na kanalizacionoj mreži u dužini od cca 250m, a koji nijesu bili definisani Projektom.

Investicionim aktivnostima u rekonstrukciju kanalizacionog sistema u navedenim djelovima grada izvršeno je razdvajanje fekalne i atmosferske kanalizacije u dva nezavisna-separatna sistema, što je kao rezultat imalo povećanje funkcionalne sposobnosti kanalizacionog sistema, odnosno izbjegavanje miješanja otpadnih voda fekalnog i atmosferskog porijekla. Realizovane investicije su primjer za dalji razvoj kanalizacione mreže prevashodno na području prigradskih naselja (Donji kraj).

Kanalizaciona mreža Cetinja sastoji se od cjevovoda različitih prečnika od 1000 mm do 400 mm (kolektori) i od 400 mm do 250 mm (kanalizaciona sekundarna mreža).

Broj priključaka na kanalizacionu mrežu je 655 (domaćinstva) i 78 (pravna lica).

DOO "Vodovod i kanalizacija-Cetinje" je zaduženo za održavanje sistema atmosferske kanalizacije koji obuhvata mrežu i kolektore atmosferske kanalizacije. Atmosferska kanalizacija grada je dužine 16.785m (cijevi), a na istoj postoje 353 revizionna okna sa šaht poklopcima i 610 slivnika sa slivnim rešetkama.

Grafik 9. – dužina cjevovoda

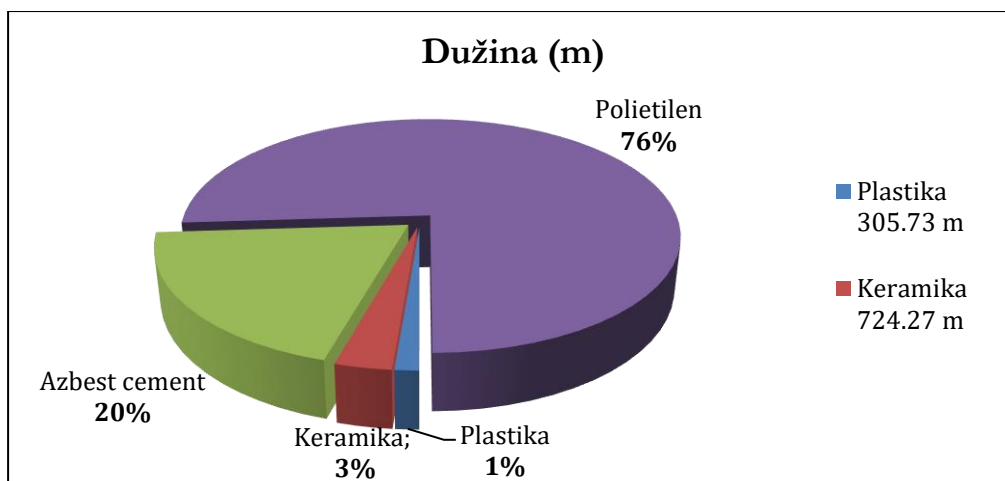

Tabela 26. – Vrsta korisnika

Vrsta korisnika	Broj korisnika
Domaćinstva priključena na kanalizacioni sistem	3.088
Ostali korisnici priključeni na kanalizacioni sistem	578
UKUPNO	3.666

DOO "Vodovod i kanalizacija-Cetinje" je u obavezi da održava ulične kolektore fekalne kanalizacije, dok je održavanje kanalizacionih priključaka u nadležnosti korisnika.

U prethodnim decenijama razvoj kanalizacionog sistema je karakterisalo kašnjenje za razvojem vodovodne infrastrukture, što je za posledicu imalo da u pojedinim naseljima na gradskom području odvođenje fekalnih voda nije riješeno na odgovarajući način (postojanje septičkih jama).

Dužina mreže fekalne kanalizacije iznosi 23.498m. Pokrivenost korisnika sa fekalnom kanalizacijom je oko 43%.

Kanalizacionom mrežom je potrebno pokriti djelove grada koji nijesu priključeni na istu, tj. u kojima se zbrinjavanje otpadnih voda fekalnog porijekla vrši putem septičkih jama.

Stanovništvo gradskog područja koje nije priključeno na kanalizacioni sistem odvodi otpadne vode putem individualnih objekata-septičkih jama i upojnih bunara. Najčešće se radi o objektima koji se nepropisno nazivaju septičkim jamama, a u stvari predstavljaju upojne bunare. To su objekti bez betoniranog dna. Obično imaju armirano betonsku ploču i nepropusne zidove. Otpadana voda se drenira kroz propusno dno i u ovom kraškom području sa velikim brzinama tečenja podzemne vode i malom mogućnošću samoprečišćavanja predstavljaju izvor zagađenja okolnog područja.

Na području grada Cetinja ne postoji postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda.

4.5.3 Zemljište i šumski resursi

Zemljište predstavlja jedan od najvažnijih prirodnih resursa, koji ima veoma značajnu ulogu za ukupan život čovjeka, kako poljoprivredno tako i građevinsko i šumsko zemljište.

Stanje zemljišta u odnosu na sadržaj opasnih i štetnih materija u Crnoj Gori, može se okarakterisati kao dobro. Na osnovu izvršenog praćenja u većini opština je konstatovan povećan sadržaj polutanata (organskih i neorganskih). Prema rezultatima Monitoringa stanja životne sredine, generalno uzevši, komunalni otpad je najčešći uzrok povećane koncentracije organskih ili neorganskih polutanata u uzorcima zemljišta. Takođe, evidentno je i postojanje negativnog uticaja saobraćaja odnosno emisije izduvnih gasova iz vozila, koji predstavljaju značajan izvor zagađenja, naročito zemljišta u okolini saobraćajnica.

Područje Prijestonice čine različiti agro-geološki uslovi, koji su rezultat razlika u klimi, reljefu i pedološkom sastavu zemljišta. Ukupna površina Prijestonice iznosi 91.000ha od čega poljoprivredna površina zauzima 19.370 ha ili 21.3%, a šumska oko 30% ili 28.000 ha dok ostatak čini neplodno zemljište. Na području Prijestonice, zbog izraženog reljefa i različitog geološkog supstrata, zemljišta su veoma heterogena.

Zakonom o zaštiti prirode zabranjena je sječa stabala žbunja, ugrožavanja prizemne flore, uklanjanje organske prostirke ili bilo kakvo narušavanje integriteta zaštićenog prostora Ljubinog potoka koji zahvata površinu od 100 ha. Po nacionalnoj strategiji biodiverziteta, sa Akcionim planom za period od 2009-2014 godine, predlaže se stavljanje pod zaštitu bukovih šuma na Obzovici kao predio posebnih prirodnih odlika. Takođe treba naglasiti da se pod zaštitom nalaze i bukove šume na Lovćenu kao i kompleks bukovih šuma na Čevu.

4.5.4 Kvalitet vazduha

Obezbeđivanje kvaliteta vazduha kroz smanjenje i prevenciju industrijskog i drugih vrsta zagađenja, uz povećanja šumskih površina značajnih za stvaranje novih količina vazduha, predstavlja prioritet djelovanja u upravljanju ovim prirodnim resursima.

Emisija zagađujućih materija u atmosferu iz stacionarnih izvora u Prijestonici je u poslednje vrijeme neznatna, zahvaljujući nepovoljnoj privrednoj situaciji, a ne mjerama za zaštitu kvaliteta vazduha. Na osnovu podataka dobijenih ispitivanjem uzoraka vazduha na teritoriji Cetinja mogu se prepoznati pojave periodičnog povećanja dima i čađi, uslijed grijanja na čvrsta goriva tokom grejne sezone i povećanje koncentracije zagađujućih materija kao posledice povećanja obima saobraćaja. Ipak, vazduh na teritoriji Prijestonice Cetinje je zadovoljavajućeg kvaliteta.

4.5.4.1 Buka u životnoj sredini

Na teritoriji Prijestonice određene su akustične zone sa kartom akustičkog zoniranja koja je donešena Odlukom o akustičnom zoniranju u Prijestonici Cetinje („Sl.list Crne Gore-opštinski propisi“, br. 15/13).

4.5.5 Biodiverzitet i zaštita prirode

Stanje biodiverziteta na teritoriji Crne Gore se prati već šest godina, tako da se do sada sakupljene informacije ne mogu koristiti za ozbiljnu analizu trendova. Naime, tek nakon desete godine moguće je raditi na detaljnim analizama trenda o stanju populacija indikatorskih vrsta, tako da je neophodno nastaviti praćenje stanja biodiverziteta.

Prostor Prijestonice Cetinje je vrlo bogat biljnim svijetom. Od ukupno oko 3.400 vrsta vaskularne flore Crne Gore na ovom prostoru je zastupljeno više od 1.300 vrsta. Neke vrste su široko rasprostranjene na

ovom prostoru a konstatovan je veliki broj endemičnih, reliktnih i rijetkih vrsta biljaka koje su od posebnog nacionalnog, kao i međunarodnog značaja (neke od njih su: Lovćenski zvončići kao rijetka endemična vrsta čije je stanište na padinama Lovćena, orhideja koja je obuhvaćena Emerald mrežom i Natura 2000, čije je stanište prostor vlažnih livada u blizini Ljetnje pozornice i dr.). Zastupljen je i veliki broj ljekovitih i medonosnih vrsta biljaka što daje dobru osnovu za razvoj farmaceutske industrije i pčelarstva.

Nacionalni parkovi takođe predstavljaju dio prirodnog bogatstva svake zemlje. U njima se na jednom području, u definisanim granicama, nalazi veliki broj različitih prirodnih resursa, koji su pod posebnim režimom zaštite, održavanja i korišćenja. U tom pogledu, zaslužuju posebnu pažnju, s obzirom na njihovu ekološku i turističku atraktivnost, ali zahtijevaju i specijalne uslove održivosti koje treba ispoštovati kod biljnih, zemljišnih, vodnih, mineralnih i drugih resursa. Poseban pečat Prijestonice, u pogledu biodiverziteta, daju dva Nacionalna parka: NP „Lovćen“ i NP „Skadarsko jezero“.

4.5.6 Zaštićena područja prirode

U državi Crnoj Gori veliki broj prirodnih dobara stavljen je pod zaštitu, od kojih mnoga omogućavaju zaštitu najznačajnijih komponenti biološkog diverziteta. Uspostavljanje Nacionalne mreže zaštićenih područja prirode, je glavni i osnovni zadatak, koji ima za cilj da obezbjedi zaštitu svih reprezentativnih tipova staništa, ekosistema i biljnih i životinjskih vrsta.

Postojeća nacionalno zaštićena područja prirode u Prijestonici su:

- **Nacionalni parkovi:** NP „Skadarsko jezero“ (40.000 ha) i NP „Lovćen“ (6.400 ha)
- **Rezervati prirode** u NP „Skadarsko jezero“: Manastirska tapija i Pančeva oka,
- **Rezervati prirode** u NP „Lovćen“: rezervat šume bora munike, rezervat šume bukve, četinata i rijetkih lišćara, rezervat bukove šume, rezervat šume bora krivulja i Herpetološki rezervat²⁹.

Nacionalni park „Skadarsko jezero“ je zaštićeno kao Ramsarsko područje od 25. decembra 1995. godine, kada je upisano na *Listu wetland područja* od međunarodnog značaja, posebno kao stanište vodenih ptica. Razlog za upis NP „Skadarsko jezero“ na Ramsar listu je bogatstvo i diverzitet ornitofaune. Ovo područje je od 1989. godine prepoznato i kao Područje od značaja za ptice (Important Bird Area - IBA).

Prirodna baština Cetinja je i dalje očuvana u značajnoj mjeri, ali je prisutan narastajući trend pritisaka na njene vrijednosti i to kroz: iskorišćavanje prirodnih resursa, konverziju prirodnih staništa u poluprirodna i vještačka, intenzivniji razvoj u određenim sektorima (npr. turizam) i zagađivanje (otpadne vode i otpad). Posmatrajući period od donošenja prvog Prostornog plana Republike 1985/86 i njegovih izmjena i dopuna 1997. godine, pa do danas, konstatuje se značajna stagnacija u ustanovljavanju novih zaštićenih područja prirode, posebno onih sa većom površinom. Postojeći zakonski i institucionalni okvir ne obezbjeđuje zadovoljavajući nivo efikasnosti u zaštiti područja prirode koja su stavljena pod zaštitu. Za sve kategorije zaštite prirodne baštine potrebno je uraditi Programe zaštite sa revizijom postojećih i predlogom proglašenja budućih područja zaštite, koji bi se ugradili u prostorno plansku dokumentaciju nižeg reda.

4.5.7 Nacionalni parkovi

²⁹ Izvor: <http://www.nparkovi.me/np-lovcen>

Nacionalni parkovi na području Prijestonice Cetinje, Skadarsko jezero (40.000 ha) i Lovćen (6.400 ha) spadaju u drugu kategoriju po IUCN-u³⁰. U okviru ova dva Nacionalna parka postoje rezervati prirode, koji spadaju u prvu kategoriju zaštite. U NP „Lovćen” postoji 5 rezervata prirode: rezervat šume bora munike, rezervat šume bukve, četinarara i rijetkih lišćara, rezervat bukove šume, rezervat šume bora krivulja i herpetološki rezervat. U NP „Skadarsko jezero” nalaze dva rezervata prirode: Manastirska tapija i Pančeva oka, koji su proglašena rezervatima prirode zbog značaja koje ova područja imaju kao stanište i gnijezdilište ptica. NP „Lovćen” i NP „Skadarsko jezero” su dio Javnog preduzeća Nacionalni parkovi Crne Gore. Ovim područjima se upravlja prema Zakonu o zaštiti prirode, Zakonu o nacionalnim parkovima, PPPN za NP „Lovćen“, PPPN za NP „Skadarsko jezero”, Petogodišnjim Planom upravljanja NP „Lovćen“ i NP „Skadarsko jezero”.

4.5.7.1 Nacionalni park „Lovćen”

Nacionalni park „Lovćen“ obuhvata centralni i najviši dio Lovćenskog masiva površine 6.220 ha. Nacionalni park „Lovćen“ je prepoznatljiv po prirodnim i kulturno-istorijskim karakteristikama, koje treba na pravi način valorizovati i iskoristiti na principu održivog razvoja. Nalazi se na spoju dvije klimatske zone, mediteranske i kontinentalne, što je uslovalo razvoj bogatog živog svijeta sa brojnim endemima i zakonom zaštićenim predstavnicima invertebrata i herpetofaune.

U Nacionalnom parku utvrđeno je postojanje oko 1.300 vrsta zeljastih i drvenastih biljaka i preko 700 vrsta gljiva³¹. Lovćen je veoma bogat brojnim vrstama ljekovitog i aromatičnog bilja od kojih se izdvajaju pelin i smilje. NP „Lovćen“ oskudijeva u podacima i naučnoj građi o herpetofauni. Na Ivanovim Koritima kao relativnom očuvanom staništu je stanište žutotrboog mukača. Područje Bjeloša sa ublom Lašor, iako je van granica nacionalno parka, bogato je stanište tamnih predstavnika plavih guštera i glavatog mrmoljka. U zoni NP „Lovćen” veoma su brojne ptice grabljičice od kojih se izdvajaju: suri orao, orao krstaš, sivi soko, jastreb i drugi. Relativno nepogodni uslovi sredine u NP „Lovćen“ snažno se odražavaju na prisustvo i zastupljenost životinjskog svijeta naročito lovne faune. Od više vrsta najpoznatije su: šakal, lisica, vuk, kuna, bjelica, zec, divlja svinja itd.

Kada je u pitanju kulturno-istorijsko naslijeđe, najmonumentalniji spomenik nacionalnog parka je Njegošev mauzolej, podignut na Jezerskom vrhu. Svojevrsan arhitektonski relik, vrijedan pažnje, predstavljaju čuvene lovćenske serpentine, koje su dio starog puta od Kotora uz Lovćen do Njeguša. Brojne su crkve jednostavne arhitekture, kao i tradicionalne građevine (kamene kuće sa pojatama, guvna, suvomeđe, ublovi i bistijerne).

4.5.7.2 Nacionalni park „Skadarsko jezero”

Nacionalni park „Skadarsko jezero” obuhvata djelove teritorije lokalnih samouprava: Podgorica, Cetinje i Bar, u granicama predviđenim Zakonom o nacionalnim parkovima. Skadarsko jezero smješteno je u Zetsko-skadarskoj kotlini zadržavajući rijekom Bojanom kontakt sa Jadranskim morem. Područje je sa izrazitim limnološkim karakteristikama, izuzetnim bogatstvom ornitofaune i ihtiofaune i bujnom vegetacijom. Samo jezero je kriptodepresija, što znači da se neki djelovi njegovog dna nalaze ispod nivoa mora.

³⁰ IUCN - International Union for Conservation of Nature, odnosno Međunarodna unije za zaštitu prirode.

³¹ Jestive gljive: biserka, bukova gljiva, žuta capica, češljak, đurđevak, golubača, kraljevka itd. Otrrovne gljive: bijela pupavka, ludara, panterovka, zelena pupavka itd.

Na Skadarkom jezeru je utvrđeno 271 vrsta ptice, od toga 90% migratornih vrsta od međunarodnog značaja, od kojih su mnoge prorijeđene i ugrožene. Kudravi pelikan postao je zaštitni znak jezera i Nacionalnog parka.

Zajednica algi Skadarskog jezera odlikuje se ogromnom raznovrsnošću njenih oblika. Obuhvata mikrofitske i makrofitske predstavnike. Od mikrofitskih, koje mahom obuhvataju planktonske i epifitske oblike, determinisano je čak 930 vrsta, varijeteta i formi, u okviru 174 roda. Posebno mjesto među vodenim makrofitama ima makrofitska algoflora i među njima hare.

Flora Skarskog jezera je raznovrsna sa više od 30 rijetkih biljnih vrsta. Na površini vode karakteristični su članovi mješovitih ili čistih sastojina flontančnih vodenih biljaka: žuti i bijeli lokvanj, kasoranja, i dr. Ispod vode, naročito na plitkom i muljevitom-pjeskovitom jezerskom dnu pojavljuju se brojne submerzne vrste. Od emerznih vodenih biljaka tipični predstavnici su: trska, rogoz, ševar, žurka i dr.

Skadarsko jezero se odlikuje veoma bogatom herpetofaunom sa sadržajem značajnih endemičnih vrsta. Jezero se širokom zonom vodene vegetacije i vodoplavnih livada, zatim prostorom za potoke i vlažnim šumskim područjima idealno je stanište za veliki broj vodozemaca. Faunu gmizavaca čine sledeće zaštićene vrste: palearktička šarka, slepić, obični smuk, smukulja, barska bjelouška, sivi gušter, zidni gušter, gušter zelembać, barska kornjača, kopnena kornjača, kraški gušter, blavor, smuk silac, crnokrpica, poskok i dr. Šumsku zonu naseljava obični ili šareni daždevnjak.

U slivu Skadarskog jezera, registrovano je prisustvo 48 vrsta riba, od kojih su 15 endemske vrste. Pored autohtonih vrsta, kakve su krap i ukljeva, interesantno je i prisustvo i nekih morskih riba kao što su: jegulja, cipol, skakavica, i kubla. Specifični prirodni rezervati obuhvaćeni područjem NP „Skadarsko jezero” su „oka” Karuč i Grab, koji su od posebnog značaja za mrijest ukljeve.

Na Skadarskom jezeru je evidentirano 50 vrsta sisara, svrstanih u 6 redova. Jedina vodena vrsta koja živi na jezeru je vidra. Od sisara koji žive na kopnu, posebno šumama, su vrste iz porodice: rovčica, ježeva, dvozubaca, glodara, zvijeri i dvopapkara.

Region Skadarskog jezera je tokom vremena bio važno istorijsko, privredno i kulturno odredište. Ovaj region je obilježen različitim kulturološkim karakteristikama zbog promjene nekoliko kultura. Međutim, kulturno-istorijski spomenici nijesu očuvani i adekvatno zaštićeni. Na većem broju oštećenih i devastiranih spomenika prepoznaju se različiti prirodni i antropogeni faktori³². Najvrjedniji segment kulturne baštine u Parku i užem okruženju pripada spomeničkom fondu – srednjovjekovnim manastirima i fortifikacionim objektima. Sakralna arhitektura baštini i mnoštvo seoskih crkava među kojima je manji broj pravno zaštićen.

Bitno je istaći da ova dva nacionalna parka sa svojim turističkim ponudama povećavaju mogućnost turističke valorizacije Cetinja u smislu pravljenja paket aranžmana. Turistima koji dolaze na Cetinje, zahvaljujući blizini između ova dva nacionalna parka mogu da iskoriste i njihovu zajedničku turističku ponudu koja obuhvata: hiking, biking, posmatranje ptica, kajaking, jedrenje na dasci, krstarenje Jezerom, posjete centrima za posjetioce u nacionalnim parkovima i sl.

4.5.8 Spomenici prirode

4.5.8.1 Prisustvo parkova

³² Zemljotresi, vremenske nepravilnosti, vlaga, zapuštenost i neodržavanje, neplanska i nekontrolisana gradnja, a iznad svega nezainteresovanost i odsustvo svijesti za očuvanje autentičnih kulturnih i tradicionalnih vrijednosti.

Najznačajnije zelene površine grada su „Njegošev“ park i park „13. jul“³³. Ova dva parka, zajedno sa Vladičinom baštom, ljetnom pozornicom, starim stadionom i padinama Orlovog krša, predstavljaju neodvojivi segment zatečenih spomeničkih i ambijentalnih vrijednosti i integralni dio historijskog jezgra Prijestonice.

Njegošev i park „13. jul“ zaštićeni su 1968. godine Rješenjem o zaštiti objekata prirode („Sl. list SRCG“, br. 30/68), kao hortikulturni objekti, u skladu sa važećim kategorijama prirodnih dobara, danas se vode kao spomenici prirode. Pored estetske vrijednosti imaju i kulturnu funkciju.

Zbog dugogodišnjeg neulaganja i neadekvatnog održavanja parkovi ni u estetskom, ni u sanitarno-higijenskom smislu, ne odgovaraju svojoj namjeni. Otuda se njihova rekonstrukcija nameće kao nužnost, da bi se oni sačuvali od daljeg propadanja. Rekonstrukcija parkova je predviđena u 2013. godini kroz program Cetinje grad kulture.

U toku je sklapanje Ugovora između Prijestonice Cetinje i Agencije za zaštitu prirode i životne sredine za izradu Studija zaštite (revizije) za Njegošev park, „Park 13. jul“, sa Parkom u dvorištu Dječje bolnice na Cetinju. Predviđeno je da Studija bude završena u martu 2021. godine.

Nakon izrade Studije utvrdiće se da li su zaštićena područja izgubila odlike zbog kojih su proglašena zaštićenim područjem i Odlukom će se odrediti upravljač za navedena zaštićena prirodna dobra.

Botaničko – hortikulturni objekat „Njegošev park“ na Cetinju, stavljen pod zaštitu Rješenjem Zavoda za zaštitu prirode, Broj: 01-398 od 07.05.1965. godine, upisan je 16.03.2017. godine u Centralni registar zaštićenih područja pod preventivnom zaštitom kao spomenik prirode „Njegošev Park“ na Cetinju.

Botaničko – hortikulturni objekat „Park 13. jul“ stavljen pod zaštitu Rješenjem Zavoda za zaštitu prirode, Broj: 01-300 od 07.05.1965. godine, je upisan 16.03.2017. godine u Centralni registar zaštićenih područja pod preventivnom zaštitom kao spomenik prirode „Park 13. jul“ na Cetinju.

Botaničko – hortikulturni objekat „Park u dvorištu Dječje bolnice“ stavljen pod zaštitu Rješenjem Zavoda za zaštitu prirode, Broj: 01-296 od 07.05.1965. godine, je upisan 16.03.2017. godine u Centralni registar zaštićenih područja pod preventivnom zaštitom kao spomenik prirode „Park u dvorištu Dječje bolnice“ na Cetinju.

4.5.8.2 Speleološki sistemi

Zahvaljujući svojim prirodnim geografskim i klimatskim karakteristikama, područje Prijestonice Cetinje ima velike mogućnosti za razvoj speleoloških sistema. Područje Cetinjske subregije karakteriše bogastvo kraškim fenomenima, kao što u škrape, vrtače, uvale, kraška polja, jame i posebno pećine. Kao prirodni spomenici na teritoriji Prijestonice Cetinje izdvojeni su speleološki sistemi Cetinjske, Lipske i Obodske pećine, kao i jama Duboki do u Njegušima, čija zaštita podrazumijeva i adekvatno uređivanje za pristup i posjete turista. Po bogatstvu pećinskih ukrasa posebno su interesantne Cetinjska i Lipska pećina kao i jama Duboki do.

Da bi se proširila turistička ponuda Cetinja planira se adaptacija Cetinjske pećine gdje će biti smještena ikona Bogorodice Filermosa.

Zaštićeno prirodno dobro „Lipska pećina“ se dalo na upravljanje i korišćenje putem privatnog javnog partnerstva Turističkom preduzeću „Lipska pećina“ d.o.o. Ugovorom br. 01-031/13-1472 od 09.09.2013. godine.

„Lipska pećina“ je zaštićena Rješenjem Republičkog zavoda za zaštitu prirode, br. 01959 od 12.12.1968. godine kao spomenik prirode objavljeno („Sl. list SRCG“ br.30/68).

³³ Detaljnije o parkovima u **Aneksu 7**.

„Jama Duboki do na Njegušima“ je zaštićena Rješenjem Republičkog zavoda za zaštitu prirode, br. 01959 od 12.12.1968. godine kao spomenik prirode objavljeno („Sl. list SRCG“ br. 30/68).

4.6 Administrativni kapaciteti

4.6.1 Organizaciona struktura

Organizacija i rad organa Prijestonice uređuje se statutom i drugim propisima, u skladu sa Zakonom o Prijestonici. Organi Prijestonice su Skupština Prijestonice i Gradonačelnik. Zakonodavnu vlast na lokalnom nivou čini Skupština Prijestonice, dok se na čelu izvršne vlasti nalazi Gradonačelnik.

Na osnovu člana 58 stav 1 alineja 7 Zakona o lokalnoj samoupravi ("Službeni list RCG", br. 02/18), člana 122 stav 1 alineja 7 Statuta Prijestonice ("Službeni list CG - Opštinski propisi", br. 049/18, 009/19) i Odluci o organizaciji i načinu rada lokalne uprave Prijestonice Cetinje („Službeni list CG“ – opštinski propisi, broj 017/19) poslove i zadatke utvrđene zakonom, Statutom Prijestonice i drugim aktima, vrše organi uprave Prijestonice, koji se obrazuju kao: sekretarijati, uprave i direkcije. Za vršenje specifičnih poslova osnovane su posebne službe, dok su za vršenje stručnih i drugih poslova za Gradonačelnika, Glavnog administratora i organe uprave, osnovane stručne službe.

Slijedi struktura organa lokalne uprave sa preduzećima:

Sekretarijati:

1. Sekretarijat za lokalnu samoupravu i društvene djelatnosti;
2. Sekretarijat za finansije i ekonomski razvoj;
3. Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine;
4. Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj;
5. Sekretarijat za kulturu, sport i mlade

Uprave:

Uprava lokalnih javnih prihoda

Direkcije:

1. Direkcija za imovinu
2. Direkcija za investicije i razvoj

Posebne službe:

1. Komunalna policija;
2. Služba zaštite;
3. Služba za unutrašnju reviziju;
4. Centar za informacioni sistem;
5. Centar za lokalni ekonomski razvoj i EU fondove

Stručne službe:

1. Služba gradonačelnika;
2. Služba glavnog administratora;
3. Služba za zajedničke poslove.

Javna preduzeća, ustanove i D.O.O.:

DOO „Komunalno preduzeće“

DOO “Vodovod i kanalizacija – Cetinje”

NBČ Cetinje

DOO „Radio Cetinje“

DOO "Sportski centar Cetinje"

Turistička organizacija Prijestonice Cetinje

JU Centar za dnevni boravak djece sa smetnjama u razvoju i odraslih lica sa invaliditetom u Prijestonici Cetinje

Poslove iz svoje nadležnosti Prijestonica vrši preko svojih organa, organa lokalne samouprave i javnih službi, u skladu sa zakonom, statutom i drugim aktima.

Radi obezbjeđivanja vršenja poslova od neposrednog interesa za lokalno stanovništvo Prijestonica Cetinje je osnovala javne službe u oblasti: vodosnabdijevanja i kanalizacije, upravljanja otpadom, kulture, fizičke kulture i sporta i medija.

4.6.2 Ljudski resursi

U Prijestonici Cetinje radi ukupno 459 lica (u lokalnoj samoupravi 226, u javnim preduzećima i ustanovama 233) od čega ukupan broj muških zaposlenih je 263, a ukupan broj ženskih zaposlenih 196). Polna struktura u organima uprave je skoro ravnomjerna, dok u javnim preduzećima nije izbalansirana što se može objasniti kao posljedica prirode posla. Takođe, polna struktura na mjestima odlučivanja je neizbalansirana. Naime, svega 21% članova Skupštine je ženskog pola, dok je nešto ravnomjernija struktura rukovodilaca organa uprave.

Obrazovna struktura zaposlenih razlikuje se u organima uprave i javnim službama. Učešće službenika i namještenika sa viskom i višim obrazovanjem najviše je u organima uprave (43%). Obrazovna struktura organa uprave, koju čini većina zaposlenih sa visokim, višim i srednjoškolskim obrazovanjem, predstavlja dobru osnovu za dalje usavršavanje zaposlenih.

U javnim preduzećima i ustanovama, obrazovana struktura se razlikuje s obzirom na različite poslove koje službe obavljaju. Stoga, najveće učešće niskokvalifikovanih i kvalifikovanih zaposlenih je u Javnom komunalnom preduzeću i JP „Vodovod i kanalizacija”.

Tabela 28. Struktura zaposlenih prema obrazovanju (%)

	VSS i VŠS	SSS	VK	KV	NK
Organima uprave	107	76	1	1	3
Javno preduzeće „Vodovod i kanalizacija“	20	51	2	3	1
Javno Komunalno preduzeće	15	27	0	4	26
Javno preduzeće „Sportski centar – Cetinje“	50	21	0	15	14
Javna ustanova Gradska biblioteka i čitaonica „Njegoš“	11	4	0	0	0
Javni lokalni emiter „Radio i televizija Cetinje“	6	8	0	0	0

S obzirom na dužinu radnog staža, dominantno učešće u organima lokalne samouprave i javnim preduzećima imaju zaposleni preko 20 godina radnoga staža. Starosna struktura službenika lokalne samouprave može se ocijeniti kao zadovoljavajuća, imajući u vidu da su sve starosne kategorije zastupljene.

Tabela 29. Struktura zaposlenih prema dužini radnog staža (%)

	do 5 godina	od 5-10 godina	od 10-20 godina	od 20-25 godina	preko 25 godina
Organima uprave	11	30	62	20	65
Javno preduzeće „Vodovod i kanalizacija“	9	10	21	17	20

Javno Komunalno preduzeće“	0	29	11	5	27
Javno preduzeće „Sportski centar – Cetinje“	0	43	14	14	29
Javna ustanova Gradska biblioteka i čitaonica „Njegoš“	0	5	6	1	3
Javni lokalni emiter „Radio i televizija Cetinje“	0	5	5	4	0

U pogledu znanja posebnih vještina izdvajaju se potrebe za većim znanjem iz oblasti ICT, znanja stranih jezika, specifičnih znanja vezanih za stuku i specifične vještine pripreme i sprovođenje projekata.

4.6.3 Tehnička opremljenost

4.6.3.1 Lokalna samouprava

Prostorni kapaciteti u kojima se obavlja djelatost lokalne samouprave nijesu na zadovoljavajućem nivou. Prostorni uslovi za rad organa uprave Prijestonice prilično su iskorišćeni i nedovoljni za kvalitetnije poslovanje. Unutrašnjost zgrade, koja je izgrađena prije 100 godina, adaptirana je za potrebe organa uprave Prijestonice Cetinje. Međutim, osim organa uprave Prijestonice, prostorne i smještajne kapacitete zgrade koriste još Osnovni sud, Osnovno tužilaštvo, MUP i JU Cetinje, ANB, kancelarije političkih partija, Fond PIO i drugi. Tehnička opremljenost je ograničena i veoma skromna, pa je s toga gotovo nemoguće kvalitetnije osposobljavanje zaposlenih za korišćenje IT tehnologije. Poznavanje stranih jezika je takodje na skromnom nivou.

4.6.3.2 Javno komunalno preduzeće

Javno komunalno preduzeće je smješteno u neuslovnom, montažnom objektu čije renoviranje nije isplativo iz više razloga. Neophodno je u skorijoj budućnosti sagraditi novu upravnu zgradu i opremiti je novim inventarom i kancelarijskom opremom. Osim toga, pojedina vozila (utovarivač, autobubnjar i snjegočistač) su u neispravnom stanju i potrebno je obezbijediti finansijska sredstva za njihovu opravku. Takođe, neophodno je nabaviti još specijalizovanih vozila/mašina kako bi JKP Cetinje moglo da obavlja djelatnosti u skladu sa potrebama građana.

U sklopu JKP Cetinje funkcioniše i R.J. „Pogrebno“ čija kancelarije je smještena u neodgovarajućem montažnom objektu. Da bi se omogućili optimalni uslovi na Novom groblju potrebno je napraviti ogradu, uraditi nove staze, zatim popločati i betonirati postojeće staze i postaviti stubiće sa rasvjetom. Na Starom groblju je takodje potrebno postaviti rasvjetu. Zbog nedostatka prostora na groblju je neophodno izraditi još oko 100 novih grobnica i tako formirati posebnu grobljansku parcelu. Kada je u pitanju kapela, ona sadrži 450 m² i u adekvatnom je stanju

U okviru JKP Cetinje, funkcioniše i R.J. „Zelenilo“ koji bi trebalo da dobije radni prostor u poslovnom objektu koji se nalazi u Njegoševom parku. Da bi se taj objekat osposobio za kancelarijski prostor neophodno je sanirati krovni pokrivač, priključiti ga na vodovodno-kanalizacioni sistem, uvesti električnu energiju i nabaviti odgovarajući kancelarijski inventar.

4.6.4 Izrada strategija i planova

Važan pokazatelj razvijenosti lokalnih samouprava je ažurnost u donošenju strateških dokumenata. Ovi indikatori treba da pruže uvid u kadrove za planiranje i implementaciju plana lokalne samouprave. Nepostojanje ili zastarjelost dokumenata za planiranje ukazuje na ozbiljan nedostatak srednjoročne i dugoročne razvojne orijentacije lokalne uprave.

Tabela 30. Dokumentaciona osnova

Državni planski dokumenti	
Planovi posebne namjene	<ul style="list-style-type: none"> • PPPPN Nacionalni park „Lovćen“ iz 2014. godine • PPPPN Nacionalni park „Skadarsko jezero“ iz 2001. godine • U toku je izrada novog PPPPN NP „Skadarsko jezero“
Detaljni prostorni plan (DPP)	<ul style="list-style-type: none"> • DPP „Bar-Boljari“ iz 2008.godine • DPP „Koridor dalekovoda 400 kV sa optičkim kablom od Crnogorskog primorja do Pljevalja i podmorski kabl 500kV sa optičkim kablom Italija – Crna Gora“ iz 2011. godine • Izmjene i dopune DPP „Koridor dalekovoda 400 kV sa optičkim kablom od Crnogorskog primorja do Pljevalja i podmorski kabl 500 kV sa optičkim kablom Italija – Crna Gora“ iz 2017. godine
Državna studija lokacije (DSL)	<ul style="list-style-type: none"> • DSL za područje „Žabljak Crnojevića“ iz 2010. godine • DSL „Mihailovići“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu iz 2014. godine
Lokalni planski dokumenti	
Prostorno urbanistički plan (PUP)	<ul style="list-style-type: none"> – Prostorno urbanistički plan Prijestonice Cetinje sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu iz 2014. godine

Detaljni urbanistički planovi (DUP)	<ul style="list-style-type: none"> - Izmjene i dopune DUP-UP-a „Istorijsko jezgro“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu Cetinje iz 2015.godine - DUP „Bajice“ iz 2015.godine - DUP „Humci“ iz 2015.godine - DUP „Gruda - Donje Polje (Zona D)“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu iz 2012.godine - DUP „Donji Kraj (Zona E)“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu iz 2012. godine - DUP „Zona sporta“, zahvat u okviru Istorijskog jezgra (Zona A-2) iz 2013. godine - Izmjene i dopune DUP-a „Bogdanov kraj (Zona C)“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu iz 2013. godine - DUP „Industrijska zona (Zona I, Podzona I2)“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu iz 2013. godine - Izmjene i dopune DUP-a „Aerodrom“ (Zona B) iz 2012. godine - DUP-UP „Istorijsko jezgro Cetinje“ - dio zone A1-zona gradskog jezgra iz 2012.godine - DUP „Crna Greda“ (Zona F, podzona F1) sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu iz 2018.godine - DUP „Više Palaca“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu iz 2010.godine
Urbanistički projekat (UP)	- UP „Stari Obod“ Cetinje z 2011. godine
Lokalna studija lokacije (LSL)	<ul style="list-style-type: none"> - LSL „Jankovića Krš“ iz 2012.godine - LSL „Žanjev Do“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu iz 2011.godine - LSL „Rvaši“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu iz 2013.godine - LSL „Poda“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu iz 2013.godine - LSL „Ravil“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu iz 2016.godine
Strateški plan razvoja Prijestonice Cetinje	Da. 2012-2016
Višegodišnji investicioni plan lokalne samouprave	Da. 2005-2010
Lokalni plan zaštite životne sredine	Da. 2017-2021
Lokalni plan akcije za djecu	Da. 2011-2016
Lokalni akcioni plan biodiverziteta Prijestonice	Da. 2016-2020
Lokalni Energetski plan	Da. 2014-2024

Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom	Da. 2016-2020
Menadžment plan istorijskog jezgra Cetinja	Da (2009.g. revidovan 2014.g.)
Akcionni plan prilagođavanja objekata i javnih površina za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti	Da (2017.-2020.g.)
Ostale strategije razvoja Prijestonice (turizma, upravljanja prirodnim dobrima, ruralnog razvoja i sl.)	U planu je izrada Strategije razvoja turizma.

Positivnim se može okarakterisati dosadašnji rad na urbanističkim razvojnim planovima, strateškom planu razvoja i višegodišnjem investicionom planu. U daljem periodu potrebno je izraditi i usvojiti ostale sektorske strategije (iz oblasti turizma, upravljanja prirodnim resursa, ruralnim razvojem itd.), kojim se obuhvataju važna ekonomska i socijalna pitanja.

U odnosu na period za koji je donešen prethodni Strateški plan razvoja Prijestonice (2012-2016), usvojeno je više veoma bitnih državnih i lokalnih planskih dokumenata:

- Prostorni plan područja posebne namjene NP „Lovćen“;
- Državna studija lokacije „Žabljak Crnojevića“ i „Mihailovići“;
- Prostorno urbanistički plan Prijestonice Cetinje sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu iz 2014. godine;
- više detaljnih urbanističkih planova („Istorijsko jezgro“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu, „Bajice“, „Humci“, „Gruda-Donje polje“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu, „Donji kraj“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu, „Zona sporta“, „Industrijska zona (Zona I, Podzona I2)“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu, „Više Palaca“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu, „Crna Greda“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu);
- Lokalne studije lokacije („Jankovića Krš“, „Žanjev Do“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu, „Rvaši“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu, „Poda“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu, „Ravil“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu);

U međuvremenu su usvojeni: Višegodišnji Investicioni plan lokalne samouprave, Lokalni plan akcije za djecu, Lokalni energetska plan za period 2014-2024.g., kao i Menadžment plan istorijskog jezgra Cetinja.

U toku je izrada novog PPPPN NP „Skadarsko jezero“ i Strategija razvoja turizma.

Potrebno je izraditi Urbanistički projekat „Istorijsko jezgro Rijeke Crnojevića“ sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu (posljednji je iz 1994.g.).

4.6.5 Kapaciteti za korišćenje sredstava iz EU fondova

Obzirom da je Crna Gora zemlja kandidat za članstvo u Evropsku uniju, lokalne samouprave imaju mogućnost korišćenja sredstava iz Instrumenta za predpristupnu pomoć. Iskorišćenost dostupnih fondova u velikoj mjeri zavisi od kapaciteta lokalnih samouprava da pripreme i implementiraju projekte.

Trenutno, u Prijestonici Cetinje, radi jedan zaposleni na poslovima pripreme i sprovođenja projekata financiranih iz dostupnih EU fondova. Neophodan je porast broja zaposlenih koji se bavi ovim poslovima, kako bi se podspješilo korišćenje EU fondova i kako bi se jačali kapaciteti lokalne uprave u ovom sektoru.

U toku je formiranje jednog posebnog odjeljenja (kancelarije) koje će prijavljivati i sprovoditi projekte po metodologiji EU.

Svi zaposleni, koji rade na pripremi i sprovođenju EU projekata, prošli su obuke koje se tiču korišćenja IPA sredstava ali su kapaciteti za pripremu i sprovođenje EU projekata i dalje na srednjem nivou i potrebno je dalje zapošljavanje i usavršavanje novih službenika.

U prethodnom periodu Prijestonica Cetinje imala je mogućnost da koristi sredstva iz sljedećih fondova:

Prekograničnih programa saradnje:

- Albanija - Crna Gora (alokacija 2014-2020),
- INTERREG Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora (alokacija 2014 - 2020) i
- INTERREG Italija – Albanija – Crna Gora (2014 - 2020);

Transnacionalnih programa:

- INTERREG ADRION – program koji obuhvata sve zemlje iz područja Jadranskog mora,
- INTERREG MED - program koji obuhvata sve zemlje iz područja Mediterana
- DANUBE REGION – Zemlje Dunavske regije.

U prethodnih osam godina, Prijestonica Cetinje dobila 9 projekata financiranih od strane Evropske unije i to:

- **„Unaprijeđenje kanalizacionog sistema Prijestonice Cetinje”**, koji se odnosio na nabavku specijalnog vozila za intervencije na kanalizacionoj mreži čijom realizacijom se otpočelo krajem 2011 godine. Vozilo je isporučeno Prijestonici Cetinje u aprilu 2013 godine, dok je kompletan projekat završen u oktobru iste godine. Vrijednost projekta iznosi 250.000 eura.
- **E2STORMED**. Pomenuti projekat je otpočeo sa realizacijom u januaru 2013. godine, a završen u septembru 2015. godine. Realizacijom ovog projekta Prijestonica Cetinje je dobila studiju „Poboljšanje energetske efikasnosti u ciklusu vodosnabdijevanja kroz upotrebu inovativnog sistema upravljanja u MED gradovima“. Ukupna vrijednost projekta iznosi 1.355.000 eura od čega Prijestonici Cetinje pripada 120.000 eura.
- **„Unaprijeđenje energetske efikasnosti kroz međuopštinsku upravljačku mrežu“**. U pomenutom projektu Prijestonica Cetinje je pored značajnih studija za energetske efikasnost, uradila i pilot projekat zamjene fasadne stolarije na zgradi „Zetke banovine“. Pomenuti projekat je otpočeo sa realizacijom u januaru 2014. godine, a završiće se krajem 2016. godine. Ukupna vrijednost projekta za sve opštine iznosi 700,000 eura. (Prijestonica Cetinje je za projekat iskoristila 220.000 eura)
- **WINE NETWORK** projekat je urađen sa turističkom organizacijom Prijestonice Cetinje u sklopu prekogranične saradnje Crna Gora – Hrvatska. Partner sa hrvatske strane je DUNEA – regionalna razvojna agencija dubrovačko – neretvanske županije. U sklopu ovog projekta Prijestonica Cetinje je realizovala pilot projekat „Vinska kuća“. Pomenuti projekat je otpočeo sa realizacijom u martu

2013. godine, a završen je u martu 2015. godine. Ukupna vrijednost projekta iznosi oko 480.000 eura, dok je Prijestonici Cetinje pripalo 225.000 eura.

- Prijestonica Cetinje je u saradnji sa agencijom PROCON iz IPA sredstava obezbijedila realizaciju projekta odvajanja kanalizacionih i atmosferskih odvoda na teritoriji čitavog grada. Projekat je uspješno realizovan u prvoj polovini 2016. godine. Vrijednost projekta iznosi 4 miliona eura.
- Prijestonica Cetinje iz III komponente IPA fonda, obezbijedila 1,850.000 eura za sanaciju nesanitarnog odlagališta "Vrtjeljka" i to 85% sredstava iz IPA fonda dok je preostalih 15% sredstava obezbijedila Vlada Crne Gore kroz kapitalni fond. Predstoji ispunjavanje aplikacionog paketa, a nakon toga će uslijediti i sama realizacija pomenutog projekta.
- „**Making Migration Work for Development – Policy tools for strategic planning in SEE regions and cities – MMWD**“. Cilj projekta je da se unaprijede kapaciteti javnih uprava i lokalnih samouprava da predvide, razumiju i starteški reaguju na efekte aktuelnih demografskih promjena na održivi razvoj regiona i gradova Jugoistočne Evrope, sa fokusom na migracije i njihove efekte na ljudske resurse i tržište rada. Projekat je realizovan u oktobru 2014. godine, a vrijednost projekta iznosi 135.000 eura.
- **Adriatic Holistic Forest Fire Protection – HOLISTIC** u programu IPA ADRIATIC. Projekt HOLISTIC je imao za cilj smanjenje broja šumskih požara, zaštitu ljudi i okoline ali i posebno promovisati politike protivpožarne zaštite među ruralnim zajednicama i požarima sklonim područjima jadranskih regija. Ukupan budžet Projekta je 9.363.801,29 eura, od čega Prijestonici Cetinje pripada 564.158,03 eura.
- **OPEN TOURISM** – Projekat koji je trenutno u fazi implementacije i Prijestonica Cetinje učestvuje u njemu kao partner. Projekat se finansira iz programa INTERREG Italija – Albanija – Crna Gora. Prijestonici Cetinje iz projekta pripada 120.000 eura.

Projekti finansirani od strane drugih internacionalnih organizacija:

- Prijestonica Cetinje je pripremom neophodne dokumentacije u okviru konkursa, u kojem su učestvovala sve opštine u Crnoj Gori, a koji je objavila njemačka kompanija GIZ, dobila izradu studije izvodljivosti energetske efikasnosti javne rasvjete. Vrijednost izrade pomenute studije iznosi 50.000 eura. Projekat je završen u martu 2013. godine.
- U Avgustu 2012. godine Prijestonica Cetinje je pripremila aplikaciju za fond ambasade kraljevine Japana u kojoj je zatražila sredstva za nabavku mobilne radionice koja će se koristiti za intervencije na vodovodnoj mreži. Projekat je realizovan u martu 2013. godine. Prijekat je odobren, a vrijednost investicije iznosi 89.000 eura.
- Prijestonica Cetinje je pripremila svu neophodnu dokumentaciju za Vladu NR Kine, i na osnovu nje u junu 2012. godine obezbijedila donaciju u vrijednosti od 3.600.000 eura kako bi se zamijenila postojeća, dotrajala javna rasvjeta sa Solarnom javnom rasvjetom. Pomenuti projekat je realizovan u decembru 2015. godine.

Ključne potrebe za jačanje apsorpcionih kapaciteta u Prijestonici Cetinje prepoznate su u: boljoj saradnji sa evropskim partnerima, boljoj međuopštinskoj saradnji, dostupnijim i boljom pripremom i sprovođenjem projekata.

Kada su u pitanju specifične vještine pripreme i sprovođenja projekata finansiranih iz EU fondova postoji potreba za jačanjem sljedećih sektora u Prijestonici:

- priprema projektne dokumentacije (npr. Glavnog i idejnog projekta, studije izvodljivosti, elaborata itd.)

Ovo je neophodno kako bi se lokalna samouprava pripremila za sprovođenje i prijavu projekata za strukturne fondove koji će nam biti dostupni nakon ulaska u Evropsku uniju. Naime, lokalne samouprave koje na vrijeme sprema kompletnu dokumentaciju imaće prednost prilikom evaluacije projekata jer će biti u mogućnosti da odmah uđu u proces implementacije.

Zbog ovih mogućnosti, u lokalnoj samoupravi je neophodno formiranje stručnog tima koji bi se bavio samo pripremom dokumentacije i sprovođenjem projekata. Na taj način bi se omogućila što bolja apsorpcija svih sredstava koje nudi Evropska unija ali i druge internacionalne organizacije.

4.6.6 Budžet

U periodu od 2013-2018.godine Prijestonica Cetinje je uložila u kapitalne izdatke 4.300.526 €.

Najviše sredstava je opredijeljeno 2013.godine i 2015.godine. Od 2018.godine za finansiranje kapitalnih izdataka sredstva se opredjeljuju Zakonom o budžetu Crne Gore za godinu za koju se budžet donosi.

Naime, Zakonom o Prijestonici koji je u primjeni od januara 2018.godine, sredstvima u visini od 0,6% projektovane vrijednosti tekućeg budžeta Crne Gore za svaku godinu finansiraju se: projekti koji doprinose otvaranju novih radnih mjesta, razvojni projekti, infrastrukturni projekti, projekti na očuvanju kulturno – istorijskog i prirodnog nasljeđa, projekti za valorizaciju turističkog potencijala, projekti od javnog interesa koji se realizuju po modelu javno-privatnog partnerstva ili drugog oblika partnerstva i ostali projekti od značaja za razvoj Prijestonice.

Tabela 31. Realizovani budžet Prijestonice od 2013. do 2018. godine

Godina	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Operativni	5.830.562	7.407.850	15.832.844	6.136.985	6.550.910	7.210.529
Kapitalni	1.388.263	656.299	1.273.077	324.508	381.471	276.908
UKUPNO:	7.218.825	8.064.149	17.105.921	6.461.493	6.932.381	7.487.437

Tabela 32. Planirani budžet Prijestonice od 2013. do 2018. godine

Godina	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Operativni	5.180.000	6.977.000	16.113.470	6.235.070	7.450.000	7.369.301
Kapitalni	1.380.000	923.000	1.556.530	414.930	950.000	400.699
Ukupno	6.560.000	7.900.000	17.670.000	6.650.000	8.400.000	7.770.000

Za potrebe razvoja Prijestonice, u budžetu Crne Gore obezbjeđuju se sredstva u iznosu od 1% projektovane vrijednosti tekućeg budžeta za svaku fiskalnu godinu, što je određeno Zakonom o Prijestonici (Službeni list Crne Gore, br. 51/17 od 03. 08. 2017. godine).

Sredstvima u visini od 0,6% projektovane vrijednosti tekućeg budžeta Crne Gore finansiraju se:

- ✓ projekti koji doprinose otvaranju novih radnih mjesta;
- ✓ razvojni projekti;

- ✓ infrastrukturni projekti;
- ✓ projekti na očuvanju kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa;
- ✓ projekti za valorizaciju turističkih potencijala;
- ✓ projekti od javnog interesa koji se realizuju po modelu javno-privatnog partnerstva ili drugog oblika partnerstva;
- ✓ ostali projekti od značaja za razvoj Prijestonice.

Sredstva se planiraju kapitalnim budžetom u okviru godišnjeg Zakona o Budžetu Crne Gore kod potrošačkih jedinica zaduženih za realizaciju Kapitalnog budžeta.

Ako procijenjeni iznos kandidovanih projekata za Kapitalni budžet, koji ispunjavaju uslove shodno aktu o izradi Kapitalnog budžeta, ne dostiže projektovani iznos od 0,6% tekućeg budžeta, godišnjim zakonom o Budžetu Crne Gore može se planirati i manji iznos sredstava.

Sredstva, u visini od 0,4% projektovane vrijednosti tekućeg Budžeta Crne Gore planiraju se godišnjim Zakonom o Budžetu Crne Gore na izdatku transfera opštinama kod organa državne uprave nadležnog za poslove finansija, i opredjeljuju se Prijestonici za finansiranje izdataka za vršenje zakonom utvrđenih nadležnosti.

5 SWOT Analiza

PREDNOSTI	SLABOSTI
------------------	-----------------

<ul style="list-style-type: none"> - Povoljan saobraćajno – geografski položaj između Glavnog grada i crnogorskog primorja - Bogato kulturno, istorijsko i duhovno naslijeđe - Ujednačena polna struktura stanovništva - Postojanje primarne i sekundarne zdravstvene zaštite - Postojanje svih nivoa obrazovanja, posebno visokoškolskih ustanova - Značajan broj sportskih organizacija - Postojanje privrednih zona koje su infrastrukturno opremljene - Postojanje mineralnih sirovina - Blizina tržišta za razvoj turizma (primorje) - Razvijen izletnički i tranzitni turizam - Postoje kapaciteti za proizvodnju tradicionalnih i prepoznatljivih poljoprivrednih proizvoda - Postojanje Inovativno-poslovnog centra i zona za greenfield i brownfield investicije - Razvijena prerađivačka djelatnost - Povezanost Prijestonice magistralnim, regionalnim i lokalnim putevima - Kvalitetan prenos električne energije - Razvijeni javni telekomunikacioni sistemi - Podsticaji za mala i srednja preduzeća - Posebni podsticaji za velike investicije koje su od značaja za Prijesticu Cetinje - Zadovoljavajući kvalitet voda, zemljišta i vazduha - Bogat biodiverzitet (veliki broj edemičnih, reliktnih vrsta) - NP „Lovćen“, NP „Skadarsko jezero“ i rezervati prirode 	<ul style="list-style-type: none"> - Manji broj stanovnika - Migracija na relaciji selo-grad - Negativan prirodni priraštaj i starenje stanovništva - Zastarjelost medicinske opreme zdravstvenih ustanova - Veliki broj korisnika socijalne pomoći/problem siromaštva - Neadekvatni sportski objekti - Slaba infastruktura škola i nedostatak adekvatnih sala za fizičku kulturu - Mali smještajni kapaciteti doma za učenike i studente - Prevoz studenata i đaka nije adekvatno organizovan i ne postoji javni prevoz za građane - Visoka stopa nezaposlenosti, porast dugoročno nezaposlenih lica i nepovoljna starosna struktura nezaposlenih lica - Mali broj zanatskih radnji - Niska produktivnost i opremljenost poljoprivredne proizvodnje - Nedovoljno razvijen preduzetnički duh - Komunalna infrastruktura (vodovodni sistem, kanalizacioni sistem itd.) - Loša seoska infrastruktura (elektro snabdijevanje, vodosnabdjevanje, itd.) - Loša putna infrastruktura - Neadekvatna saobraćajna mreža (nedostatak parking mjesta, neadekvatno regulisan saobraćaj) - Neadekvatan jezerski saobraćaj - Neadekvatno rješavanje problema otpadnih voda - Veliki broj divljih deponija - Neadekvatan sistem zaštite zaštićenih područja
--	---

<ul style="list-style-type: none"> - Bogatstvo kraških fenomena (kraška polja, jame, pećine itd.) - Park "13. jul" i "Njegošev" park - spomenici prirode - Adekvatna organizacija unutar lokalne uprave - Postojanje sektora za EU fondove i lokalni ekonomski razvoj kao specijalne službe - Povoljan geografski položaj - Atraktivnost i očuvanost prirodne, materijalne i nematerijalne baštine - Dobro očuvana i razvijena kulturna ponuda - Dobra saobraćajna povezanost - Bogatstvo tradicionalne gastronomije - Otvorenost lokalne zajednice prema razvoju - Gostoljubivost stanovništva - Blizina Nacionalnih parkova i drugih zaštićenih područja - Sigurna destinacija - Postojanje Lokalnog plana upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom Prijestonice; - Riješen problem odlaganja miješanog komunalnog otpada sakupljenog sa teritorije Prijestonice, koji se odlaže na sanitarnoj deponiji "Liavde" u Podgorici; - Reciklabilni potencijal pojedinih frakcija (vrsta) miješenog komunalnog otpada (papir i karton, PET i plastična ambalaža, staklo, razne vrste metala, i dr. 	<ul style="list-style-type: none"> - Loše stanje parkova i zelenih površina - Veliki broj zapošljenih - Nedostatak kvalifikovanog kadra - Slabo poznavanje stranih jezika i rada na računaru - Nedostatak stručne radne snage - Nezadovoljavajuća struktura smještajnih kapaciteta - Nedostatak komunalne infrastrukture vezane za turizam - Loši seoski putevi - Neadekvatna iskorišćenost pojedinih lokacija - Nedovoljno korišćenje novih tehnologija - Nedostatak dobre marketinške kampanje i brendiranja grada - Premalo parking mjesta - Neplaćanje boravišne takse - Neizgrađeno reciklažno dvorište u kojem bi se privremeno skladištile pojedine vrste komunalnog otpada koje nastaju u domaćinstvima (neopasni i opasni); - Degradirani prostori (narušen vizuelni izgled istih) usljed neadekvatnog odlaganja otpada i postojanje tkzv. divljih deponija na kojima se nezakonito odlaže otpad; - Nedostatak preciznih podataka o količinama reciklabilnih frakcija (vrsta) otpada koje nastaju na teritoriji Prijestonice, usljed neuspostavljenog sistema selektivnog (odvojenog) sakupljanja istih-primarna reciklaža.
ŠANSE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - Stimulacija nataliteta - Prekvalifikacija radne snage - Poboljšani uslovi zdravstvene zaštite - Prepoznat kulturno obrazovni centar u regionu 	<ul style="list-style-type: none"> - Odlazak kadra u druge gradove - Migracije stanovništva - Pad investicione aktivnosti - Globalna konkurencija

<ul style="list-style-type: none"> - Zainteresovanost investitora za privredne zone - Tražnja za tradicionalnim lokalnim proizvodima - Brojne državne institucije kulture - Novi trendovi razvoja organske proizvodnje - Mogućnosti za finansiranje kroz IPARD projekat i Investiciono razvojni fond (IRF) - Razvoj MSP - Razvoj klastera - Finansiranje izgradnje i unaprijeđenja infrastrukture putem dostupnih EU fondova - Privatno javno partnerstvo - Zakon o Prijestonici Cetinje - Valorizacija nacionalnih parkova - Zainteresovanost za istraživanje speleoloških sistema - Obnovljivi izvori energije (vjetar, biomasa, sunce) - Unaprijeđenje upravljanja zaštićenim područjima - Korišćenje mjera energetske efikasnosti - Obuke za EU fondove, Biznis planove, obuke za sertifikovane mentore i trenere za biznis itd. - Bogatstvo kulturnih i međunarodnih manifestacija - Valorizacija poljoprivredne proizvodnje i stočarstva u turizmu - Razvoj kamping i kamper turizma - Unaprijeđenje strukture smještajnih sadržaja - Razvoj autohtonih proizvoda - Davanje dodatne vrijednosti proizvodima kroz eko – certifikate - Korišćenje obnovljivih izvora energije (pametne klupe, Interaktivne table i sl.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomska kriza, nedostatak finansijskih sredstava - Nezainteresovanost stanovništva za privatni biznis - Slaba zainteresovanost investitora za ulaganje u infrastrukturu - Svi oblici zagađenja životne sredine - Devastacija prostora zbog neplanske i nelegalne gradnje - Slaba zainteresovanost za ulaganje u obnovljive izvore energije - Svijest stanovništva, državnih institucija i privrednika o značaju uvođenja mjera energetske efikasnosti i zaštite životn sredine - Elementarne nepogode - Antropogeni uticaj na životnu sredinu - Dalja depopulacija i odlazak najkvalitetnijeg kadra - Vremenski i klimatski uslovi - Emigracija stanovništva zbog nezaposlenosti - Nekontrolisano odlaganje otpada - Zagađivanje vodenih površina - Svjetska ekonomska kriza - Pojava epidemija - Ekološke katastrofe - Mogućnost novih sukoba, ratova i političke nestabilnosti - Sporost u promjeni navika u odlaganju komunalnog otpada nastalog u sektoru domaćinstava i sektoru pravnih lica; - Kašnjenje u izgradnji nedostajuće infrastrukture za upravljanje otpadom; Opterećenost prostora nelegalno odloženim otpadom-smetlištima; - Nedovoljno razvijena javna svijest o potrebi pravilnog postupanja sa otpadom;
--	--

<ul style="list-style-type: none">- Razvoj vjerskog turizma- Razvoj različitih turističkih grana (cikloturizam, biciklizam, sportski turizam, organizacija sajмова avanturistički turizam isl.)- Uvođenje sistema selektivnog sakupljanja komunalnog otpada u sektoru domaćinstava i sektoru pravnih lica-primarna reciklaža;- Ostvarivanje prihoda od prodaje selektivno sakupljenih reciklabilnih frakcija komunalnog otpada, na tržištu sekundarnih sirovina;- Sanacija neuređenih smetlišta (tkzv. divljih deponija);- Mogućnost novog zapošljavanja u okviru DOO "Komunalno" Cetinje na poslovima sakupljanja primarno selektovanog komunalnog otpada, i njegove dodatne selekcije;- Korišćenje EU i ostalih dostupnih fondova, u cilju nabavke opreme namijenjene selektivnom (odvojenom) sakupljanju reciklabilnih frakcija komunalnog otpada	
--	--

6 OPŠTI CILJ RAZVOJA PRIJESTONICE CETINJE

Opšti cilj razvoja Prijestonice Cetinje je unaprijeđenje socio – ekonomskog ambijenta, očuvanje kulturne baštine i stvaranje efikasnije i otvorenije lokalne samouprave što je pretpostavka za dalji razvoj i napredovanje grada i spijječavanje dalje depopulacije stanovništva.

7 SPECIFIČNI STRATEŠKI CILJEVI SA PRIORITETIMA

<u>Specifični cilj 1</u>	<p align="center">Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga</p> <p>Indikatori za praćenje ostvarenosti cilja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Unaprijeđeno vodosnabdijevanje grada za 10% - Rekonstruisano i adaptirano gradskih, lokalnih i nekategorisanih puteva: min 30 km - Unaprijeđeni i izgrađeni novi sportski kapaciteti: 2 nova sportska objekta - Poboljšana socijalna situacija u gradu: Izgrađena zgrada za socijalno ugrožene - Unaprijeđeni uslovi studiranja: Izgrađena ulica kroz studentski kompleks, nastavak radova na univerzitetskim objektima
Prioritet 1.1.	Planska i tehnička dokumentacija
	<i>Projekat 1.1.1:</i> Izrada planske dokumentacije i studija
	<i>Projekat 1.1.2:</i> Izrada tehničke dokumentacije za uređenje gradskih ulica, naselja i nedostajuće infrastrukture grada
Prioritet 1.2.	Unapređenje i razvoj komunalne infrastrukture
	<i>Projekat 1.2.1.:</i> Vodosnabdijevanje grada - izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže
	<i>Projekat 1.2.2.:</i> Izgradnja sistema za prečišćavanje otpadnih voda
	<i>Projekat 1.2.3.:</i> Proširenje novog gradskog groblja
	<i>Projekat 1.2.4.:</i> Izgradnja vodovodnog sistema u ruralnom području
Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture
	<i>Projekat 1.3.1:</i> Unapređenje gradskih, lokalnih i nekategorisanih puteva
	<i>Projekat 1.3.2:</i> Rekonstrukcija Ulice Aleksandra Puškina i priključaka sa parking prostorima za naselje "GIPOS"
	<i>Projekat 1.3.3:</i> Rekonstrukcija Vučedolske ulice
	<i>Projekat 1.3.4:</i> Rekonstrukcija Jabučke ulice
	<i>Projekat 1.3.5:</i> Izgradnja ulice kroz Univerzitetski kompleks faza II
	<i>Projekat 1.3.6:</i> Izgradnja nastavka ulice Vojvode Boža
	<i>Projekat 1.3.7:</i> Adaptacija Njegoševe ulice
	<i>Projekat 1.3.8:</i> Rekonstrukcija Trga u Njegušima
	<i>Projekat 1.3.9:</i> Rekonstrukcija Bulevara Crnogorskih heroja
	<i>Projekat 1.3.10:</i> Izgradnja ulica u naselju Gruda Donje polje po važećem DUP-u.
	<i>Projekat 1.3.11:</i> Rekonstrukcija lokalnog puta do Lipske pećine
	<i>Projekat 1.3.12:</i> Izgradnja dijela ulice ulice kroz naselje "Vladimira Popovića Španca"
	<i>Projekat 1.3.13:</i> Izgradnja novih ulica u naselju Donji kraj po važećem DUP-u.
	<i>Projekat 1.3.14:</i> Rekonstrukcija puta Carev laz - Rijeci Crnojevića
	<i>Projekat 1.3.15:</i> Rekonstrukcija puta Uličić - Rijeka Crnojevića
	<i>Projekat 1.3.16:</i> Rekonstrukcija puta Rijeka Crnojevića - Virpazar

	Projekat 1.3.17: Rekonstrukcija puta Ivanova korita - Majstori
	Projekat 1.3.18: Izgradnja puta Cetinje - Nikšić
	Projekat 1.3.19: Izgradnja puta Njeguši - Kotor
Prioritet 1.4.	Unapređenje i razvoj sportske infrastrukture
	Projekat 1.4.1: Izgradnja Fudbalskog stadiona
	Projekat 1.4.2: Izgradnja nove sportske hale na Obilića poljani
	Projekat 1.4.3: Izgradnja stadiona sa atletskom stazom u naselju Humci
	Projekat 1.4.4: Sanacija sportskih hala SRC "Cetinje"
	Projekat 1.4.5: Izgradnja sportske sale "LPO"
Prioritet 1.5.	Izgradnja- rekonstrukcija objekata od opšteg interesa
	Projekat 1.5.1: Izgradnja objekta za potrebe socijalnog stanovanja
	Projekat 1.5.2: Izgradnja objekata stanovanja na urbanističkim parcelama u vlasništvu Prijestonice kroz privatno-javno partnerstvo
	Projekat 1.5.3: Rekonstrukcija stare Dječje bolnice
	Projekat 1.5.4: Izgradnja Univerzitetskog kompleksa fakulteta umjetnosti
	Projekat 1.5.5: Izgradnja prihvatilišta za napuštene kućne ljubimce
	Projekat 1.5.6: Izgradnja reciklažnog dvorišta
	Projekat 1.5.7: Rekonstrukcija objekta u javnoj upotrebi na ruralnom području
Prioritet 1.6.	Opremanje društava čiji je osnivač Prijestonica
	Projekat 6.1.1: Nabavka opreme za unapređenje rada javnih službi Prijestonice
	<u>Valorizacija kulturno- istorijskih potencijala na održivi način</u>
<u>Specifični cilj 2</u>	Indikatori za praćenje ostvarenosti cilja: <ul style="list-style-type: none"> - Rekonstruisani i adaptirani pristupni putevi do kulturnih spomenika: 2 km - Izgrađena i adaptirana dva kulturna objekta
Prioritet 2.1.	Zaštita i očuvanje kulturno-istorijske baštine
	Projekat 2.1.1: Rekonstrukcija pristupnog puta do Orlovog krša
	Projekat 2.1.2: Rekonstrukcija podvožnjaka u istorijskom jezgru sa valorizacijom lokaliteta koji ga okružuje
	Projekat 2.1.3 Rekonstrukcija tvrđave na Žabljaku Crnojevića i pristupnog puta
Prioritet 2.2.	Stvaranje preduslova za unapređenje kulturnog života
	Projekat 2.2.1: Izgradnja "Doma kulture"
	Projekat 2.2.2: Muzej tehnike Crne Gore
	<u>Unapređenje turističke ponude grada</u>
<u>Specifični cilj 3</u>	Indikatori za praćenje ostvarenosti cilja: <ul style="list-style-type: none"> - Unaprijeđeni smještajni kapaciteti za 15% na teritoriji Prijestonice Cetinje - Unaprijeđena turistička ponuda Prijestonice Cetinje kroz uvođenje informacionih sistema - Unaprijeđena turistička ponuda kroz organizovanje internacionalnih manifestacija: Beer Fest i MESAP
Prioritet 3.1.	Izgradnja i održavanje turističke infrastrukture
	Projekat 3.1.1: Izgradnja hotela „Lokanda“
	Projekat 3.1.2: Hotel na Rijeci Crnojevića

	Projekat 3.1.3: Kupovina "Ribarstva" i izgradnja hotela na Rijeci Crnojevića
	Projekat 3.1.4: Saniranje kružnog toka na ulazu u grad - vidikovac
	Projekat 3.1.5: Projekat izrade turističkog punkta u istorijskom jezgru Cetinja
	Projekat 3.1.6: Rekonstrukcija prostora bivšeg bioskopa na Rijeci Crnojevića za potrebe NP "Skadarsko jezero"
Prioritet 3.2.	Kreiranje jedinstvene turističke ponude
	Projekat 3.2.1: Izrada strateškog dokumenta za razvoj turizma u Prijestonici Cetinje
Prioritet 3.3.	Podsticanje razvoja novih vidova turizma
	Projekat 3.3.1: Razvoj porodičnih poljoprivrednih gazdinstava i agroturizma
	Projekat 3.3.2: Podrška i razvoj različitih turističkih animacija i manifestacija
Prioritet 3.4.	Promocija Prijestonice kao turističkog centra
	Projekat 3.4.1: Projekat Smart City
<u>Specifični cilj 4</u>	<u>Unapređenje uslova za razvoj poslovnog ambijenta i zapošljavanje lokalnog stanovništva</u>
	Indikatori za praćenje ostvarenosti cilja: <ul style="list-style-type: none"> - Dodijeljeno 10 grantova za fizička i pravna lica - Održano 5 obuka za zapošljene Centra za lokalni ekonomski razvoj i EU fondove - Odrađeno 15 mentorskih obuka
Prioritet 4.1.	Poboljšanje poslovnog ambijenta
	Projekat 4.1.1: Izrada stimulativnih mjera za investitore i stvaranje povoljnog poslovnog ambijenta za privlačenje investicija
	Projekat 4.1.2: Jačanje kapaciteta za korišćenje dostupnih fondova Evropske unije i drugih međunarodnih fondova i institucija
Prioritet 4.2.	4.Stvaranje preduslova kroz različite forme za rast zaposlenosti
	Projekat 4.2.1: Realizacija projekta zapošljavanja u Inovativno - preduzetničkom centru
	Projekat 4.2.2: Valorizacije prostora "Gornjeg Oboda"
Prioritet 4.3.	Promocija investicionih mogućnosti
	Projekat 4.3.1: Valorizacije prostora nekadašnje "Bojane" u skladu sa važećim DUP-om "Gruda - Donje polje"
	Projekat 4.3.2: Valorizacije prostora na kružnom toku (ulaz u grad)
Prioritet 4.4.	Razvoj poljoprivrede i ruralnog područja
	Projekat 4.4.1: Podrška lokalnim proizvođačima za unapređivanje i plasman svojih proizvoda
<u>Specifični cilj 5</u>	<u>Zaštita i očuvanje životne sredine i održivo upravljanje prirodnim resursima</u>
	Indikatori za praćenje ostvarenosti cilja: <ul style="list-style-type: none"> - Rekonstruisani parkovi i zelene površine u gradu - Instalirano solarnih panela u kapacitetu od min 30 kWh - Izgrađena nova kotlarnica za vatrogasni dom - Zamijenjena spoljašnja stolarija na objektu Sportskog centra
Prioritet 5.1.	Unapređenje upravljanja zaštićenim područjima
	Projekat 5.1.1: Rekonstrukcija parkova „13. Jul“ i „Njegošev park“
Prioritet 5.2.	Podsticanje korišćenja obnovljivih izvora energije i mjera energetske efikasnosti
	Projekat 5.2.1: Postavljanje i instalacija različitih izvora energetske efikasnosti

8 PROJEKTI

Strategija razvoja sadrži više razvojnih i drugih projekata, koji su prepoznati kao unapređenje životnog standarda i razvoja Prijestonice Cetinje.

Slijedi pregled predloženih projekata sa više informacija uključujući: kratak opis projekta, predložene aktivnosti, očekivane rezultate i indikatore, partnere i okvirni budžet, ukoliko je moguće napraviti procjenu.

Specifični cilj 1	<u>Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga</u>	
Prioritet 1.1	Planska i tehnička dokumentacija	
Projekat 1.1.2.	Izrada tehničke dokumentacije za uređenje gradskih ulica, naselja i nedostajuće infrastrukture grada	
Opis projekta	Izrada nedostajuće tehničke dokumentacije za planirane projekte.	
Namjena i cilj projekta	Cilj je izrada nedostajuće tehničke dokumentacije za sve planirane projekte	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> – Izdavanje UTU i izrada projektnog zadatka – Sprovođenje tendeske procedure za odabir projektanta i revidenta – Izrada projekta – Izrada revizije 	
Očekivani rezultati	Kvalitetna tehnička dokumentacija, za izgradnju/rekonstrukciju objekata	
Indikatori i sredstva provjere	Usklađenost sa planskim dokumentom i stanjem na lokaciji	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje, Direkcija za investicije	
Ukupan budžet i izvor finansiranja (na godišnjem nivou)	Budžet Prijestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	100.000,00€
	Ukupno:	110.000,00€

Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice Cetinje	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Revident	
Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.2.	Unapređenje i razvoj komunalne infrastrukture	
Projekat 1.2.1.	Vodosnabdijevanje grada - izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže	
Opis projekta	Izvođenje radova na primarnom i sekundarnom cjevovodu i pumpnim postrojenjima - nastavak radova.	
Namjena i cilj projekta	Izgradnja vodovodne infrastrukture sa ciljem redovnog vodosnabdijevanja grada.	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske porocedure za izradu i reviziju tehničke dokumentacije po izdatim UT uslovima i projektnim zadacima - Utvrđivanje javnog interesa i eksproprijacija zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i ugovaranje posla - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Bolja vodosnabdijevenost grada i rešavanje dugogodišnjeg problema u gubicima na sekundarnoj mreži	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje, “Vodovod i kanalizacija” Cetinje DOO	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	5.000.000,00 €
	Ukupno:	5.010.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice	

Period sprovođenja	5 god.
Monitoring i evaluacija	“Vodovod i kanalizacija” Cetinje DOO, Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.2	Unapređenje i razvoj komunalne infrastrukture	
Projekat 1. 2.2.	Izgradnja sistema za prečišćavanje otpadnih voda	
Opis projekta	U cilju rešavanje problema odvođenja i tretmana otpadnih voda grada, završena je I faza izgradnje nedostajuće infrastrukture (razdvajanja fekalne i atmosfenske kanalizacije), nakon čega predstoji nastavak aktivnosti na izgradnji preostalog dijela infrastrukture, kao i izrada hidrotehničkog tunela, postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i odvodni cjevovod do recipijenta.	
Namjena i cilj projekta	Izgradnja nedostajuće infrastrukture u cilju rješavanja problema odvođenja i tretmana otpadnih voda grada i sanacija postojećeg ponora.	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Završetak izrade i revizije tehničke dokumentacije - Donošenje Odluke o proglašenju javnog interesa za objekte sistema za prečišćavanje otpadnih voda - Eksproprijacija zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača i nadzora radova i ugovaranje posla - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Kvalitetna funkcionalnost komunalne infrastrukture i zaštita i očuvanje životne sredine.	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje, “Vodovod i kanalizacija” Cetinje DOO, MORIT, Uprava javnih radova CG	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	10.000.000,00€ *

	Ukupno:	10.010.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice Cetinje	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	MORIT, Uprava javnih radova CG , “Vodovod i kanalizacija” Cetinje DOO , Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	
Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.2	Unapređenje i razvoj komunalne infrastrukture	
Projekat 1. 2.3.	Proširenje novog gradskog groblja	
Opis projekta	Kupovina zemljišta, proširenje gradskog groblja i obezbjeđivanje lokacije za prenos posmrtnih ostataka članova dinastije Petrović.	
Namjena i cilj projekta	Proširenje površine gradskog groblja sa ciljem poboljšanja javnih usluga i obezbjeđivanje dijela groblja za sahranu posmrtnih ostataka članova dinastije Petrović.	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Kupovina zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure za izradu i reviziju tehničke dokumentacije po izdatim UT uslovima i urađenim projektnim zadatkom za formiranje lokacije porodične grobnice ecbaoych. Petrović - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača i nadzora radova - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Obezbijeđena lokacija za prenos posmrtnih ostataka članova dinastije Petrović, kao i potrebe nedostajućih grobnih mjesta	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje, Komunalno d.o.o. Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	650.000,00€

	Ukupno:	660.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice	
Period sprovođenja	3 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Komunalno d.o.o. Cetinje	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.2	Unapređenje i razvoj komunalne infrastrukture	
Projekat 1. 2.4.	Izgradnja vodovodnog sistema u ruralnom području	
Opis projekta	Izvođenje radova na primarnom i sekundarnom cjevovodu	
Namjena i cilj projekta	Poboljšanje vodosnabdijevanja ruralnog područja.	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure za izradu i reviziju tehničke dokumentacije po izdatim UT uslovima i urađenim projektom zadatkom - Utvrđivanje javnog interesa I eksproprijacija zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i ugovaranje posla - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Unaprijeđeno vodosnabdijevanje ruralnog područja	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje, “Vodovod i kanalizacija” Cetinje DOO	
Ukupan budžet i izvor finansiranja (na godišnjem nivou)	Budžet Prijestonice,	5.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	10.000,00€
	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	40.000,00€

	Ukupno:	55.000,00€€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	“Vodovod i kanalizacija” Cetinje DOO, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzorni organ	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture	
Projekat 1. 3.1.	Unaprijeđenje gradskih, lokalnih i nekategorisanih puteva	
Opis projekta	Izvođenje radova na proširenju, tamponiranju i asfaltiranju gradskih, lokalnih i nekategorisanih puteva	
Namjena i cilj projekta	Unaprijeđenje putne infrastrukture u cilju poboljšanja uslova života u gradskom i ruralnom području	
Aktivnosti :	Sprovođenje tendeske procedure za odabir izvođača radova i nadzora	
Očekivani rezultati	Unaprijeđena putna infrastruktura	
Indikatori i sredstva provjere	Izveštaj nadzora i nadležnih organa lokalne samouprave	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje, Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj, Direkcija za investicije	
	Budžet Prijestonice,	10.000,00€

Ukupan budžet i izvor finansiranja (na godišnjem nivou)	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	700.000,00€
	Ukupno:	710.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga
Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture
Projekat 1. 3.2.	Rekonstrukcija Ulice Aleksandra Puškina i priključaka sa parking prostorima za naselje “GIPOS”
Opis projekta	Izvođenje radova na rekonstrukciji postojeće saobraćajnice i izgradnja parking prostora u naselju Gipos po urađenom Glavnom projektu
Namjena i cilj projekta	Poboljšanje saobraćajne i komunalne infrastrukture i parking prostora
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Eksproprijacija zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa, ugovaranje posla - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova
Očekivani rezultati	Kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura i rješavanje problema parking prostora naselja “GIPOS”
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti

Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	5.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	500.000,00€
	Ukupno:	505.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice, stanovnici naselja Gipos	
Period sprovođenja	2 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga
Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture
Projekat 1. 3.4.	Rekonstrukcija Jabučke ulice
Opis projekta	Izvođenje radova na rekonstrukciji saobraćajnice
Namjena i cilj projekta	Poboljšanje saobraćajne i komunalne infrastrukture
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Eksproprijacija zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa, ugovaranje posla - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova
Očekivani rezultati	Kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti

Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000 €
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	200.000,00€
	Ukupno:	200.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice	
Period sprovođenja	2 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga
Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture
Projekat 1. 3.5.	Izgradnja ulice kroz Univerzitetski kompleks II faza
Opis projekta	Izvođenje radova na izgradnji saobraćajnice po urađenom Glavnom projektu
Namjena i cilj projekta	Izgradnja saobraćajne i komunalne infrastrukture kroz Univerzitetski kompleks i povezanost ulice Peka Pavlovića i Novice Cerovića
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Eksproprijacija zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa, ugovaranje posla - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova
Očekivani rezultati	Kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura

Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000 €
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	400.000,00€
	Ukupno:	410.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice	
Period sprovođenja	2 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga
Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture
Projekat 1. 3.6.	Izgradnja nastavka ulice Vojvode Boža
Opis projekta	Izvođenje radova na izgradnji saobraćajnice po urađenom Glavnom projektu
Namjena i cilj projekta	Izgradnja saobraćajne infrastrukture sa pripadajućim parking prostorom
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Eksproprijacija zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova

	- Tehnički prijem radova	
Očekivani rezultati	Kvalitetnija saobraćajna infrastruktura	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje,	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000 €
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	200.000,00€
	Ukupno:	210.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga
Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture
Projekat 1. 3.7.	Adaptacija Njegoševe ulice
Opis projekta	Izvođenje radova na adaptaciji saobraćajnice
Namjena i cilj projekta	Adaptacija oštećenih djelova Njegoševe ulice

Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova 	
Očekivani rezultati	Kvalitetniji pješački saobraćaj	
Indikatori i sredstva provjere	Izveštaj nadzornog organa.	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje,	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	300.000,00€
	Ukupno:	310.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice	
Period sprovođenja	3 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga
Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture
Projekat 1. 3.8.	Rekonstrukcija trga na Njegušima

Opis projekta	Izvođenje radova na rekonstrukciji trga	
Namjena i cilj projekta	Uređenje javnih površina u cilju poboljšanja turističke ponude Njeguša	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Dopuna tehničke dokumentacije za postavljanje privremenih objekata - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Uređena javna površina	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje,	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	350.000,00€
	Ukupno:	360.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Njeguša	
Period sprovođenja	2 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga
--------------------------	---

Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture	
Projekat 1. 3.10.	Izgradnja ulica u naselju Gruda - Donje Polje po važećem DUP-u.	
Opis projekta	Izvođenje radova na izgradnji saobraćajnica nastavka Nove 5 (600m), Nove 6 (135m) i Nove 7(150m)	
Namjena i cilj projekta	Poboljšanje saobraćajne infrastrukture i omogućavanje prilaza urbanističkim parcelama definisane planom	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure za izradu i reviziju tehničke dokumentacije po izdatim UT uslovima i urađenim projektnom zadatkom - Eksproprijacija - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa, ugovaranje posla - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura.	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	1.100.000,00€
	Ukupno:	1.110.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice, naselja Gruda i Donje Polje	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture	
Projekat 1. 3.11.	Rekonstrukcija lokalnog puta do Lipske pećine	
Opis projekta	Izvođenje radova na rekonstrukciji – proširenju puta i asfaltiranju dužine 2 km	
Namjena i cilj projekta	Poboljšanje saobraćajne infrastrukture u cilju obezbjeđivanja kvalitetnijeg saobraćaja do Lipske pećine i poboljšanje turističke ponude	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure za izradu i reviziju tehničke dokumentacije po izdatim UT uslovima i urađenim projektnom zadatkom - Utvrđivanje javnog interesa i eksproprijacija zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa, ugovaranje posla - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura.	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	760.000,00€
	Ukupno:	770.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice, turisti	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture	
Projekat 1. 3.13.	Izgradnja novih ulica u naselju Donji kraj po važećem DUP-u	
Opis projekta	Izvođenje radova na izgradnji ulica u naselju Donji kraj koje nose oznake Nova 32 – I faza (181m) , Nova 34 (730m), Nova 35 (137m), Nova 36 (150m), Nova 37 (153m), Nova 38 (120m), Nova 39 (176m), u ukupnoj dužini od 1645m	
Namjena i cilj projekta	Poboljšanje saobraćajne infrastrukture u naselju Donji kraj u cilju obezbjeđivanja kvalitetnijeg prilaza urbanističkim parcelama	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure za izradu i reviziju tehničke dokumentacije po izdatim UT uslovima i urađenim projektom zadatkom - Eksproprijacija zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa, ugovaranje posla - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Kvalitetnija saobraćajna i komunalna infrastruktura naselja Donji kraj	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000 €
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	2.000.000,00€
	Ukupno:	2.010.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice, naselja Donji kraj	
Period sprovođenja	5 god.	

Monitoring i evaluacija	Priestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor
--------------------------------	--

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture	
Projekat 1. 3.14.	Rekonstrukcija saobraćajnice Carev Laz – Rijeka Crnojevića	
Opis projekta	Izvođenje radova na rekonstrukciji u dužini od cca 10 km	
Namjena i cilj projekta	Poboljšanje saobraćajne infrastrukture u cilju omogućavanja dobre saobraćajne komunikacije mještana tog podneblja i turista, kao i poboljšanje valorizacije Nacionalnog parka Skadarsko jezero	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Eksproprijacija zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure za izradu i reviziju tehničke dokumentacije po izdatim UT uslovima i urađenim projektom zadatkom - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Kvalitetnija saobraćajna infrastruktura	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Uprava za saobraćaj, Priestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Priestonice,	
	Sredstva na osnovu Zakona o Priestonici	65.000,00€
	Uprava za saobraćaj	5.300.000,00€
	Ukupno:	5.365.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Gračani Priestonice Cetinje, mještani Riječke nahije, turisti	

Period sprovođenja	5 god.
Monitoring i evaluacija	Uprava za saobraćaj, Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture	
Projekat 1. 3.15.	Rekonstrukcija saobraćajnice Ulici – Rijeka Crnojevića	
Opis projekta	Izvođenje radova na rekonstrukciji u dužini cca 9.5 km	
Namjena i cilj projekta	Poboljšanje saobraćajne infrastrukture u cilju omogućavanja dobre saobraćajne komunikacije mještana tog podneblja i turista, kao i poboljšanje valorizacije Nacionalnog parka Skadarsko jezero	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure za izradu i reviziju tehničke dokumentacije po izdatim UT uslovima i urađenim projektnom zadatkom - Eksproprijacija zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Kvalitetnija saobraćajna infrastruktura	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Uprava za saobraćaj, Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	60.000,00€
	Uprava za saobraćaj	5.000.000,00€

	Ukupno:	5.060.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice, mještani Riječke nahije, turisti	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Uprava za saobraćaj, Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture	
Projekat 1. 3.16.	Rekonstrukcija saobraćajnice Rijeka Crnojevića - Virpazar	
Opis projekta	Izvođenje radova na rekonstrukciji u dužini cca 25km u saradnji sa opštinom Bar, od kojih po 12.5km trase pripada Opštinama Cetinje i Bar.	
Namjena i cilj projekta	Poboljšanje saobraćajne infrastrukture, povezivanje sa susjednom opštinom Bar u cilju omogućavanja dobre saobraćajne komunikacije mještana i turista	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure za izradu i reviziju tehničke dokumentacije po izdatim UT uslovima i urađenim projektom zadatkom - Eksproprijacija zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Kvalitetnija saobraćajna infrastruktura	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Uprava za saobraćaj, Prijestonica Cetinje, Opština Bar	
	Budžet Prijestonice,	

Ukupan budžet i izvor finansiranja	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	500.000,00€
	Opština Bar	500.000,00€
	Uprava za saobraćaj	12.000.000,00€
	Ukupno:	13.000.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice, građani Bara	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.3.	Unapređenje saobraćajne infrastrukture	
Projekat 1. 3.18.	Izgradnja magistralnog puta Cetinje - Nikšić	
Opis projekta	Izvođenje radova na izgradnji magistralnog puta Cetinje - Nikšić	
Namjena i cilj projekta	Poboljšanje saobraćajne infrastrukture i valorizacija ruralnog područja Katunske nahije	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Eksproprijacija zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Kvalitetnija saobraćajna infrastruktura	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Uprava za saobraćaj	
	Budžet Prijestonice,	

Ukupan budžet i izvor finansiranja	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	
	Vlada Crne Gore - Uprava za saobraćaj	37.000.000 €
	Ukupno:	37.000.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice, građani Nikšića	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Uprava za saobraćaj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga
Prioritet 1.4.	Unapređenje i razvoj sportske infrastrukture
Projekat 1.4.1.	Izgradnja fudbalskog stadiona
Opis projekta	Nastavak na izvođenju radova na izgradnji stadiona
Namjena i cilj projekta	Poboljšanje sportskog sadržaja grada sa ciljem zadovoljavanja potreba fudbalskih klubova
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova
Očekivani rezultati	Kvalitetan sportski objekat izgrađen po standardima UEFA-e
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje

Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	2.157.000,00€
	Vlada Crne Gore - Uprava javnih radova	4.395.000,00€
	Fudbalski savez Crne Gore	2.238.000,00€
	Ukupno:	8.790.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice, fudbalski klubovi, Fudbalski savez Crne Gore	
Period sprovođenja	2 god.	
Monitoring i evaluacija	Uprava javnih radova, Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga
Prioritet 1.4.	Unapređenje i razvoj sportske infrastrukture
Projekat 1.4.2.	Izgradnja nove sportske hale na Obilića poljani
Opis projekta	Izvođenje radova na izgradnji sportske hale za male sportove
Namjena i cilj projekta	Obezbjediavanje propisanih uslova sportskim klubovima u cilju omogućavanja održavanja utakmica u okviru ABA I SEHA liga
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure, odabir projektanta i revidenta na izradi tehničke dokumentacije - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova

Očekivani rezultati	Moderan sportski objekat koji će obezbijediti kvalitetne uslove korišćenja svim korisnicima	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000,00
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	2.500.000,00€
	Ukupno:	2.510.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga
Prioritet 1.4.	Unapređenje i razvoj sportske infrastrukture
Projekat 1.4.4.	Sanacija sportskih hala SRC "Cetinje"
Opis projekta	<p>Izvođenje radova na adaptaciji kroz dvije faze:</p> <p>I faza – sanacija fasadnih djelova objekta SRC „Cetinje“ za koju je urađen Glavni konzervatorski projekat adaptacije</p> <p>II faza – sanacija/rekonstrukcija sportskih hala unutar SRC</p>

Namjena i cilj projekta	Dovođenje objekta u funkcionalno stanje sa ciljem poboljšanja sportskog sadržaja u gradu	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure, odabir projektanta na izradi tehničke dokumentacije II faze - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova I i II faze - Izvođenje radova I i II faze 	
Očekivani rezultati	Kvalitetno adaptiran objekat koji će zadovoljiti potrebe sportskih klubova	
Indikatori i sredstva provjere	Pozitivno mišljenje nadzornog organa prihvaćeno od strane investitora	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	2.000.000,00€
	Ukupno:	2.010.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice, sportski klubovi	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga
Prioritet 1.4.	Unapređenje i razvoj sportske infrastrukture
Projekat 1.4.5.	Izgradnja sportske sale “LPO”
Opis projekta	Izvođenje radova na izgradnji fiskulturne sale

Namjena i cilj projekta	Poboljšanje uslova učenika za bavljenje sportskim aktivnostima	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure, odabir projektanta na izradi tehničke dokumentacije - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova - Izvođenje radova - Tehnički prijem 	
Očekivani rezultati	Uslovna fiskulturna sala kao sastavni dio objekta škole	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	100.000,00€
	Ministarstvo Prosvjete	400.000,00€
	Ukupno:	510.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Učenici Osnovne škole "LPO"	
Period sprovođenja	3 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Ministarstvo Prosvjete, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga
Prioritet 1.5.	Izgradnja – rekonstrukcija objekata od opšteg interesa

Projekat 1.5.1.	Izgradnja objekta za potrebe socijalnog stanovanja	
Opis projekta	Izvođenje radova na izgradnji objekata individualnog i kolektivnog stanovanja	
Namjena i cilj projekta	Poboljšanje uslova života porodica u stanju socijalne potrebe	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure, odabir revidenta na izradi tehničke dokumentacije - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem 	
Očekivani rezultati	Kvalitetan objekat koji će pružiti bolje uslove života	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja (na godišnjem nivou)	Budžet Prijestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	300.000,00€
	Ukupno:	310.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice – porodice u stanju socijalne potrebe	
Period sprovođenja	3 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.5.	Izgradnja – rekonstrukcija objekata od opšteg interesa	
Projekat 1.5.2.	Rekonstrukcija stare dječje bolnice	
Opis projekta	Izvođenje radova na rekonstrukciji postojećeg objekta i prilagođavanje potrebama nedostajućih ambulanti	
Namjena i cilj projekta	Obezbjedenje dodatnog prostora za potrebe zdravstva	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje javnog konkursa za izradu konkursnog rješenja - Sprovođenje tenderske procedure, odabir projektanta i revidenta na izradi tehničke dokumentacije - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Poboljšanje zdravstvene zaštite građana Prijestonice	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Ministarstvo zdravlja, Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	500.000,00€
	Ministarstvo zdravlja	700.000,00€
	Ukupno:	1.210.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Ministarstvo zdravlja, Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.5.	Izgradnja – rekonstrukcija objekata od opšteg interesa	
Projekat 1.5.3.	Izgradnja Univerzitetskog kompleksa fakulteta umjetnosti	
Opis projekta	Nastavak izvođenja radova na izgradnji objekata u okviru kompleksa	
Namjena i cilj projekta	Izgradnja objekata za potrebe Akademije umjetnosti	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje javnog konkursa za izradu konkursnog rješenja - Sprovođenje tenderske procedure, odabir projektanta i revidenta na izradi tehničke dokumentacije - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Poboljšanje uslova obrazovanja	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Uprava Javnih radova	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Kapitalni budžet Crne Gore	
	Ministarstvo prosvjete	4.000.000 €
	Ukupno:	4.000.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Akademije umjetnosti	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Uprava Javnih radova, Ministarstvo prosvjete, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.5.	Izgradnja – rekonstrukcija objekata od opšteg interesa	
Projekat 1.5.4.	Izgradnja prihvatilišta za napuštene kućne ljubimce	
Opis projekta	Izvođenje radova na izgradnji	
Namjena i cilj projekta	Udomljavanje napuštenih kućnih ljubimaca	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje javnog konkursa za izradu konkursnog rješenja - Sprovođenje tenderske procedure, odabir projektanta i revidenta na izradi tehničke dokumentacije - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Održivo funkcionisanje azila za napuštene kućne ljubimce	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	5.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	500.000,00€
	Ukupno:	505.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj, Nadzor	

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.5.	Izgradnja – rekonstrukcija objekata od opšteg interesa	
Projekat 1.5.6.	Rekonstrukcija objekata u javnoj upotrebi na ruralnom području	
Opis projekta	Izvođenje radova na rekonstrukciji i adaptaciji objekata sa ruralnog područja koja su u javnoj upotrebi (postojeći objekti škola, ambulante, domovi, kapele, trgovske površine)	
Namjena i cilj projekta	Osposobljavanje objekata za funkcionisanje u javnoj upotrebi	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje javnog konkursa za izradu konkursnog rješenja - Sprovođenje tenderske procedure, odabir projektanta i revidenta na izradi tehničke dokumentacije - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati	Funkcionalno korišćenje objekata	
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja (na godišnjem nivou)	Budžet Prijestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	700.000,00€
	Ukupno:	710.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice	
Period sprovođenja	5 god.	

Monitoring i evaluacija	Priestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Mjesne zajednice, Nadzor
--------------------------------	--

Specifični cilj 1	Unapređenje i razvoj infrastrukture i usluga	
Prioritet 1.6	Opremanje društava čiji je osnivač Priestonica	
Projekat 1.6.1.	Nabavka opreme za unapređenje rada javnih službi Priestonice Cetinje	
Opis projekta	Projekat ima za cilj nabavku savremene opreme za javne službe.	
Namjena i cilj projekta	Cilj projekta je unaprijeđenje poslovanja javnih službi Priestonice Cetinje.	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> – Izrada tehničke specifikacije – Izrada tenderske dokumentacije – Objava javnog poziva za dostavljanje ponuda – Izbor najboljeg ponuđača 	
Očekivani rezultati	Pružanje kvalitetnijih usluga javnih službi i preduzeća.	
Indikatori i sredstva provjere	Izveštaji sa tendera o nabavci opreme.	
Odgovorna strana	Priestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Priestonice Cetinje	10.000 €
	Zakon o Priestonici Cetinje	500.000 €
	Ukupno:	510.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Javne službe i preduzeća Priestonica Cetinje	
Period sprovođenja	5 god.	

Monitoring i evaluacija	Priestonica Cetinje, Direkcija za investicije,
--------------------------------	--

Specifični cilj 2	Valorizacija kulturno – istorijskih potencijala na održivi način	
Prioritet 2.2.	Stvaranje preduslova za unapređenje kulturnog života	
Projekat 2.2.2.	Muzej tehnike Crne Gore	
Opis projekta	Adaptacija objekta CEDIS-a (zgrada Distribucije Cetinje) za potrebe Muzeja tehnike Crne Gore	
Namjena i cilj projekta	Valorizacija objekta u cilju prikaza geneze razvoja tehničkih dostignuća koja su korišćena u raznim privrednim oblastima Cetinja	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovođenje tenderske procedure, odabir projektanta na izradi tehničke dokumentacije - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova 	
Očekivani rezultati		
Indikatori i sredstva provjere	Izvještaj nadzornog organa	
Odgovorna strana	CEDIS doo Nikšić, Priestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Priestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Priestonici	50.000,00€
	CEDIS doo Nikšić	50.000,00€
	Ukupno:	110.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Priestonice, turisti	

Period sprovođenja	5 god.
Monitoring i evaluacija	CEDIS doo Nikšić Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor

Specifični cilj 3	Unapređenje turističke ponude grada	
Prioritet 3.1.	Stvaranje preduslova za unapređenje kulturnog života	
Projekat 3.1.1.	Izgradnj hotela Lokanda	
Opis projekta	U pitanju je objekat koji je proglašen za zaštićeno kulturno dobro čija izgradnja se realizuje po uslovima DUP-UP-a „Istorijsko jezgro“ i konzervatorskim uslovima Uprave za zaštitu kulturnih dobara, spratnosti Po+P+2+Pk, BRGP 2.923m ²	
Namjena i cilj projekta	Obnova nekadašnjeg hotela Lokanda u cilju poboljšanja turističkih sadržaja grada	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> - Kupovina zemljišta - Sprovođenje tenderske procedure, odabir projektanta i revidenta na izradi tehničke dokumentacije - Sprovođenje tenderske procedure, odabir izvođača radova i nadzornog organa - Izvođenje radova - Tehnički prijem radova 	
Očekivani rezultati		
Indikatori i sredstva provjere	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnički prijem - Upotrebna dozvola - Upis u list nepokretnosti 	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	10.000,00€
	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	3.500.000,00€

	Ukupno:	3.510.000,00€
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice, turisti	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za Investicije i razvoj, Nadzor	

Specifični cilj 4	<u>Unapređenje uslova za razvoj poslovnog ambijenta i zapošljavanje lokalnog stanovništva</u>	
Prioritet 4.1.	<i>Poboljšanje poslovnog ambijenta</i>	
Projekat 4.1.1.	Izrada stimulativnih mjera za investitore i stvaranje povoljnog poslovnog ambijenta za privlačenje investicija	
Opis projekta	Izrada dokumentacije za stimultivne mjere radi poboljšanja poslovnog ambijenta i privlačenje investicija.	
Namjena i cilj projekta	Cilj projekta je poboljšanje ukupnog poslovnog ambijenta i privlačenje stranih investicija	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> – Izrada dokumentacije – Podnošenje zahtjeva za skupštinsku proceduru – Usvajanje podsticajnih mjera od strane Skupštine Prijestonice Cetinje – Javni poziv za dodjelu granta za registraciju firmi i start-up firme 	
Očekivani rezultati	Unaprijeđenje poslovnog ambijenta, suzbijanje sive ekonomije, pomoć malim firmama za registraciju i unaprijeđenje poslovanja	
Indikatori i sredstva provjere	Izveštaj javnog poziva, posebne stimulativne mjere odobrene od strane Skupštine Prijestonice Cetinje	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
	Budžet Prijestonice,	5.000€

Ukupan budžet i izvor finansiranja	Sredstva na osnovu Zakona o Prijestonici	30.000 €
	Ukupno:	35.000€
Ciljne grupe/korisnici	Stanovnici, privrednici, investitori	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, UNDP	

Specifični cilj 4	<u>Unapređenje uslova za razvoj poslovnog ambijenta i zapošljavanje lokalnog stanovništva</u>	
Prioritet 4.1.	<i>Poboljšanje poslovnog ambijenta</i>	
Projekat 4.1.2.	Jačanje kapaciteta za korišćenje dostupnih EU fondova, kao i fondova drugih međunarodnih organizacija i institucija	
Opis projekta	Organizovanje obuka za zapošljene u lokalnoj samoupravi i preduzećima čiji je osnivač Prijestonica Cetinje za pripremu i implementaciju projekata iz međunarodne pomoći	
Namjena i cilj projekta	Cilj projekta je bolje korišćenje sredstava iz pred-pristupnih fondova čime će se stvoriti preduslovi za bolje integrisanje evropskih propisa i standarda na lokalnom nivou	
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> – Selekcija kadra za obuku – Realizacija obuka za početni i napredni nivo – Rad na aplikacionim paketima u toku poziva za grantove 	
Očekivani rezultati	Unaprijeđenje kapaciteta lokalne samouprave i bolja apsorpcija sredstava iz dostupnih fondova	
Indikatori i sredstva provjere	Izveštaj sa održanih obuka, broj prijavljenih i odobrenih projekata	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje, privatna preduzeća čiji je osnivač Prijestonica Cetinje	

Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice,	5.000 €
	Ukupno:	5.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Službenici lokalnu samouprave i preduzeća čiji je osnivač Prijestonica Cetinje	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Zajednica opština Crne Gore, Uprava za kadrove	

Specifični cilj 4	<u>Unapređenje uslova za razvoj poslovnog ambijenta i zapošljavanje lokalnog stanovništva</u>
Prioritet 4.2.	Stvaranje preduslova za rast zapošljenosti kroz različite oblike podrške
Projekat 4.2.1.	Realizacija projekta zapošljavanja u Inovativno - preduzetničkom centru
Opis projekta	Projekat ima za cilj davanje posebnih usluga za otvaranje i registrovanje preduzeća, korišćenje kancelarija po posebnim uslovima na period od maksimalno 3 godine, kao i besplatne mentorske i računovodstvene usluge. U prvoj godini aktivnosti će se realizovati u saradnji sa kancelarijom UNDP-a kroz projekat “Green jobs (Zeleni poslovi)”
Namjena i cilj projekta	Cilj projekta je smanjenje nezapošljenosti u Prijestonici Cetinje, unaprijeđenje poslovnog ambijenta i konkurencije
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> – Objava konkursa za prijem “stanara” u Inovativno – poslovni centar – Izrada Ugovora i Pravlinika o korišćenju poslovnih prostora i mentorskih i računovodstvenih usluga – Lokalne i eksterne mentorske usluge za fizička lica i start-up firme
Očekivani rezultati	Unaprijeđenje poslovnog ambijenta, suzbijanje sive ekonomije, pomoć fizičkim za registraciju, unaprijeđenje poslovanja

Indikatori i sredstva provjere	Izveštaj Centra za lokalnu ekonomski razvoj i EU fondove, izvještaj UNDP-a	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice Cetinje	10.000 €
	Ukupno:	10.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Nezapošljena lica, Start-up firme	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, UNDP	

Specifični cilj 5	<i>Zaštita i očuvanje životne sredine i održivo upravljanje prirodnim resursima</i>
Prioritet 5.1.	<i>Unapređenje upravljanja zaštićenim područjima</i>
Projekat 5.1.1.	Rekonstrukcija parkova „13. Jul“ i „Njegošev park“
Opis projekta	Projekat ima za cilj rekonstrukciju dva gradska parka “13. jul” i “Njegošev park”
Namjena i cilj projekta	Cilj projekta je pošumljavanje i plansko hortikulturno uređenje, kao i izgradnja podzemne infrastrukture i rekonstrukcija staza
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> – Izrada Studije zaštite – Izrada projektne i tenderske dokumentacije – Objava javnog poziva za dostavljanje ponuda – Izbor izvođača radova
Očekivani rezultati	Pobljšanje aktuelnog stanja parkova, stvaranje novih sadržaja za lokalnu stanovništvo

Indikatori i sredstva provjere	Izveštaj nadzornog organa	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice Cetinje	10.000 €
	Zakon o Prijestonici Cetinje	2.500.000 €
	Ukupno:	2.510.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Građani Prijestonice Cetinje	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za investicije	

Specifični cilj 5	<i>Zaštita i očuvanje životne sredine i održivo upravljanje prirodnim resursima</i>
Prioritet 5.2.	<i>Podsticanje korišćenja obnovljivih izvora energije i mjera energetske efikasnosti</i>
Projekat 5.2.1.	Postavljanje i instalacija različitih izvora energetske efikasnosti
Opis projekta	Projekat ima za cilj veće korišćenje “zelenih” izvora energije lokalnom nivou, sektoru turizma itd.
Namjena i cilj projekta	Cilj projekta je smanjenje emisije CO2 i podizanje svijesti lokalnog stanovništva o benefitima korišćenja energetski efikasnih izvora
Aktivnosti :	<ul style="list-style-type: none"> – Izrada potrebne projektne dokumentacije – Izrada tenderske dokumentacije – Objava javnog poziva za dostavljanje ponuda

	– Izbor najboljeg ponuđača	
Očekivani rezultati	Sprovođenje Energetski efikasnih mjera, podizanje svijesti građana	
Indikatori i sredstva provjere	Realizovani projekti u oblasti EE	
Odgovorna strana	Prijestonica Cetinje	
Ukupan budžet i izvor finansiranja	Budžet Prijestonice Cetinje	10.000 €
	Zakon o Prijestonici Cetinje	15.000 €
	UNDP	25.000 €
	Drugi izvori finansiranja	10.000 €
	Ukupno:	60.000 €
Ciljne grupe/korisnici	Građani, Prijestonica Cetinje	
Period sprovođenja	5 god.	
Monitoring i evaluacija	Prijestonica Cetinje, Direkcija za investicije, UNDP	

9 AKCIONI PLAN SPROVOĐENJA SPR ZA 2020 god.

NAZIV PROJEKTA	Očekivani efekti	Vremenski okvir	Nosilac projekta i odgovorna lica	Ostali učesnici u sprovođenju projekta	Ukupna potrebna sredstva u 2020.godini	Učešće budžeta opštine	Učešće budžeta na osnovu Zakona o Prijestonici	Ostali izvori fin.
Nabavka opreme za unapređenje rada javnih službi Prijestonice	-poboljšanje uslova za rad javnih službi grada - pružanje kvalitetnije usluge stanovništvu	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu realizovati svake godine)	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	-Direktori privrednih društava čiji je osnivač Prijestonica	500,000.00	/	500,000.00	/
Sanacija sportskih hala SRC „Cetinje“	-poboljšanje uslova za bavljenje sportskih aktivnosti -poboljšanje stanja objekta „Vojnog stana“	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	Direktor sportskog centra	150,000.00	/	150,000.00	/
Izgradnja saobraćajnice kroz Univerzitetski kompleks	-Unapređenje saobraćajne infrastrukture -bolji prilaz objektima Univerzitetskog kompleksa. - Rasterećenje gradskog saobraćaja -Bolja komunikacija	Godinu dana 2020	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	/	400,000.00	/	400,000.00	/
Rekonstrukcija Ulice Aleksandra Puškina i izgradnja priključaka sa parking prostorima za nasenje „Gipos“	-unapređenje saobraćajne infrastrukture -bolja komunikacija -Rasterećenje saobraćaja tog dijela grada -rešavanje problema mirujućeg saobraćaja	Godinu dana 2020	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	/	500,000.00	/	500,000.00	/

	-ljepši izgled grada							
Rekonstrukcija Jabučke ulice	-unapređenje saobraćajne infrastrukture -bolja komunikacija -Rasterećenje saobraćaja tog dijela grada -rešavanje problema mirujućeg saobraćaja -ljepši izgled grada	Godinu dana 2020	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	/	200,000.00	/	200,000.00	/
Unapređenje gradskih, lokalnih i nekategorisanih puteva	-Unapređenje saobraćajne infrastrukture gradskog i ruralnog područja Prijestonice Cetinje	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu realizovati svake godine)	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	-Sekretar sekretarijata za komunalne djelatnosti	700,000.00	/	700,000.00	/
Izgradnja stadiona sa atletskom stazom u naselju Humci	-poboljšanje uslova za bavljenje sportskih aktivnostima	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije -Glavni gradski arhitekta	/	100,000.00	/	100,000.00	/
Izgradnja prihvatilišta-azila za kućne ljubimce	-adekvatnog smještaja za napuštene kućne ljubimce -Rešavanje dugogodišnjeg problemagrada	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	/	70,000.00	/	70,000.00	/
Izgradnja/rekonstrukcija objekata od opšteg značaja	-Poboljšanje komunalne infrastrukture -poboljšanje stanja objekata od opšteg interesa	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije		800,000.00	/	800,000.00	/

	- Unapređenje uslova života stanovništva		-Glavni gradski arhitekta					
Izgradnja objekta za potrebe socijalnog stanovanja	-rješavanju stambenih potreba na osnovu prava na socijalno stanovanje -Poboljšanje uslova života socijalno ugroženih lica	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	Direktor centra za socijalni rad	300,000.00	/	300,000.00	/
zrada tehničke dokumentacije za uređenje gradskih ulica, naselja i nedostajuće infrastrukture grada	-Unapređenje uslova života, -poboljšanje izgleda i komunalne opremljenosti grada	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu realizovati svake godine)	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	/	200,000.00	/	200,000.00	/
Izgradnja sportske sale u OŠ „Lovčenski partizanski odred“	-Unapređenje nivoa kvaliteta obrazovanja u oblasti fizičkog vaspitanja	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije -Glavni gradski arhitekta	Direktor OŠ “LPO”	200,000.00	/	200,000.00	/
Kupovina zemljišta za potrebe proširenja Novog groblja	-poboljšanje javnih komunalnih usluga, -povećanje broja grobnih mjesta	Godinu dana 2020	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	/	530,000.00	/	530,000.00	/
Rekonstrukcija vodovodne mreže	-poboljšanje vodosnabdijevanja grada, -unapređenje i razvoj javne infrastrukture i usluga	Godinu dana (višegodišnji projekat)	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	Direktor “Vodovoda i kanalizacije” Cetinje	500,000.00	/	500,000.00	/
Rekonstrukcija objekta Dječije bolnice	-poboljšanje kapaciteta i zdravstvenih	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje	Direktor Bolnice “Danilo P”	200,000.00	/	200,000.00	/

	usluga bolnice „Danilo I“		- Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije -Glavni gradski arhitekta					
Izgradnja sportske hale na Obilića poljani	-unapređenje i razvoj sportske infrastrukture -poboljšanje uslova za bavljenje sportskih aktivnostima	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije -Glavni gradski arhitekta	Direktor “Sportskog centra” Cetinje	400,000.00	/	400,000.00	/
Unapređenje turističke ponude grada	-Poboljšanje turističke ponude grada -digitalizacija gradskih servisa putem sistema Smart City	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu realizovati svake godine)	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	Direktor “Turističke organizacije” Cetinje	100,000.00	/	100,000.00	/
Kupovina lokacije za Lokandu	-poboljšanje turističke ponude grada, - rješavanje višegodišnjeg imovinskog probleme	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje - Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije -Glavni gradski arhitekta	/	750,000.00	/	750,000.00	/

10 INDIKATIVNI AKCIONI PLAN SPROVOĐENJA SPR ZA 2021 god.

NAZIV PROJEKTA	Očekivani efekti	Vremenski okvir	Nosilac projekta i odgovorna lica	Ostali učesnici u sprovođenju projekta	Ukupna potrebna sredstva u 2021.godini	Učešće budžeta opštine	Učešće budžeta na osnovu Zakona o Prijestonici	Ostali izvori fin.
Nabavka opreme za unapređenje rada javnih službi Prijestonice	-Poboljšanje uslova za rad javnih službi grada - Pružanje kvalitetnije usluge stanovništvu	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu realizovati svake godine)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	-Direktori privrednih društava čiji je osnivač Prijestonica	500,000.00	/	500,000.00	/
Sanacija sportskih hala SRC „Cetinje“	-Poboljšanje uslova za bavljenje sportskih aktivnosti -Poboljšanje stanja objekta „Vojnog stana“	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	Direktor sportskog centra	150,000.00	/	150,000.00	/
Izgradnja vodovodnog sistema u ruralnom području	-Poboljšanje vodosnabdijevanja ruralnog područja, -Unapređenje i razvoj javne infrastrukture i usluga	Godinu dana (višegodišnji projekat)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	Direktor “Vodovoda i kanalizacije” Cetinje	/	/	/	/
Unapređenje gradskih, lokalnih i nekategorisanih puteva	-Unapređenje saobraćajne infrastrukture gradskog i ruralnog područja Prijestonice Cetinje	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu realizovati svake godine)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	-Sekretar sekretarijata za komunalne djelatnosti	700,000.00	/	700,000.00	/
Adaptacija Njegoševe ulice	-Unapređenje lokalne komunalne infrastrukture Prijestonice Cetinje	2021	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	-Sekretar sekretarijata za komunalne djelatnosti	/	/	/	/
Izgradnja novih ulica u naselju Donji kraj po važećem DUP-u	-Unapređenje saobraćajne infrastrukture gradskog i ruralnog područja	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik	-Sekretar sekretarijata za	/	/	/	/

	Priestonice Cetinje	realizovati svake godine)	-Direktor direkcije za investicije	komunalne djelatnosti				
Rekonstrukcija puta Ivanova korita - Majstori	-Unapređenje saobraćajne infrastrukture ruralnog područja Prijestonice Cetinje	2021	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	-Sekretar sekretarijata za komunalne djelatnosti	/	/	/	/
Izgradnja stadiona sa atletskom stazom u naselju Humci	-Poboljšanje uslova za bavljenje sportskim aktivnostima	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije -Glavni gradski arhitekta	/	100,000.00	/	100,000.00	/
Izgradnja Univerzitetskog kompleksa fakulteta umjetnosti	Unapređenje nivoa kvaliteta obrazovanja u oblasti FLU	2021	Vlada Crne Gore	/	/	/	/	/
Izgradnja prihvatilišta-azila za kućne ljubimce	-Izgradnja adekvatnog smještaja za napuštene kućne ljubimce -Rešavanje dugogodišnjeg problema grada	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	/	70,000.00	/	70,000.00	/
Izgradnja reciklažnog dvorišta	Unapređenje lokalne komunalne infrastrukture Prijestonice Cetinje -Rešavanje dugogodišnjeg problema sa komunalnim otpadom	2021	-Prijestonica Cetinje Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije -Glavni gradski arhitekta	-Sekretar sekretarijata za komunalne djelatnosti	/	/	/	/
Rekonstrukcija podvoznjaka u istorijskom jezgru sa valorizacijom lokaliteta koji ga okružuje	Unapređenje lokalne komunalne infrastrukture Prijestonice Cetinje	2021	-Prijestonica Cetinje Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije -Glavni gradski arhitekta	-Sekretar sekretarijata za komunalne djelatnosti	/	/	/	/

Rekonstrukcija prostora bivšeg bioskopa na Rijeci Crnojevića za potrebe NP "Skadarsko jezero"	Poboljšanje komunalne infrastructure -Poboljšanje stanja objekata od opšteg interesa - Unapređenje uslova života stanovništva i poboljšanje turističke ponude na ruralnom području	2021	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	Direktor NP "Skadarsko jezero"	/	/	/	/
Izgradnja/rekonstrukcija objekata od opšteg značaja	-Poboljšanje komunalne infrastructure -Poboljšanje stanja objekata od opšteg interesa - Unapređenje uslova života stanovništva	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije -Glavni gradski arhitekta	/	800,000.00	/	800,000.00	/
Izgradnja objekta za potrebe socijalnog stanovanja	-Rješavanje stambenih potreba na osnovu prava na socijalno stanovanje -Poboljšanje uslova života socijalno ugroženih lica	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	Direktor centra za socijalni rad	300,000.00	/	300,000.00	/
Izrada tehničke dokumentacije za uređenje gradskih ulica, naselja i nedostajuće infrastructure grada	-Unapređenje uslova života, -poboljšanje izgleda i komunalne opremljenosti grada	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu realizovati svake godine)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	/	200,000.00	/	200,000.00	/
Izgradnja sportske sale u OŠ „Lovčenski partizanski odred“	-Unapređenje nivoa kvaliteta obrazovanja u oblasti fizičkog vaspitanja	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije -Glavni gradski arhitekta	Direktor OŠ "LPO"	200,000.00	/	200,000.00	/
Projekat Smart City	-Poboljšanje, turističke ponude grada -Digitalizacija gradskih servisa	2021	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik	Direktor "Turističke organizacije" Cetinje	/	/	/	/

	putem sistema Smart City		-Centar za informacijski sistem					
Podrška lokalnim proizvođačima za unapređivanje i plasman svojih proizvoda	-Poboljšanje turističke ponude grada putem sajмова i raznih manifestacija. -Poboljšanje i unaprjeđenje plasmana lokalnih proizvoda	Godinu dana (višegodišnji projekat)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -TO Cetinje	Privredni klub Cetinja	/	/	/	/
Rekonstrukcija vodovodne mreže	-poboljšanje vodosnabdijevanja grada, -unapređenje i razvoj javne infrastrukture i usluga	Godinu dana (višegodišnji projekat)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	Direktor "Vodovoda i kanalizacije" Cetinje	500,000.00	/	500,000.00	/
Rekonstrukcija objekta Dječije bolnice	-poboljšanje kapaciteta i zdravstvenih usluga bolnice „Danilo I“	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije -Glavni gradski arhitekta	Direktor Bolnice "Danilo I"	200,000.00	/	200,000.00	/
Izgradnja sportske hale na Obilića poljani	-unapređenje i razvoj sportske infrastrukture -poboljšanje uslova za bavljenje sportskih aktivnostima	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije -Glavni gradski arhitekta	Direktor "Sportskog centra" Cetinje	400,000.00	/	400,000.00	/
Unapređenje turističke ponude grada	-Poboljšanje i razvoj turističke ponude grada -digitalizacija gradskih servisa putem sistema Smart City	Godinu dana (projekat koji će se u kontinuitetu realizovati svake godine)	-Prijestonica Cetinje -Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije	Direktor "Turističke organizacije" Cetinje	100,000.00	/	100,000.00	/
Kupovina lokacije za Lokandu	-poboljšanje turističke ponude grada,	Dvije godine 2020-2021	-Prijestonica Cetinje	/	750,000.00	/	750,000.00	/

	- rješavanje višegodišnjeg imovinskog probleme		-Gradonačelnik -Direktor direkcije za investicije -Glavni gradski arhitekta						
--	--	--	---	--	--	--	--	--	--

11 PRAĆENJE I KONTROLA SPROVOĐENJA (MONITORING) SPR

Sa ciljem praćenja realizacije Strateškog plana razvoja definisan je monitoring sistem koji uključuje indikatore (pokazatelje) uspješnosti za svaki cilj i svaki projekat, uz definisanu polaznu osnovu i planirane rezultate, kao i sredstva provjere kojima će se verifikovati napredak u sprovođenju. Koordinator, u saradnji sa Radnom grupom, će sprovoditi praćenje i i vršiti godišnje izvještavanje koje se podnosi Ministarstvu ekonomije, Konsultativnoj grupi i Skupštini Prijestonice Cetinje. Izvještaj će se raditi jednom godišnje i biće dostavljen Ministarstvu ekonomije zaključno sa 30. aprilom za prethodnu godinu. Monitoring i evaluacija projekata i ostvarenosti ciljeva biće rađena u saradnji sa nadležnim resornim ministarstvima. Zbog nedostatka informacione osnove za praćenje rezultata ili nedostatka informacija o razvoju pojedinih oblasti na nacionalnom nivou za period do 2024. godine, za pojedine ciljeve nije bilo moguće definisati ciljane vrijednosti.

Strateški cilj	Indikator	Izvor verifikacije	Početna vrijednost (2020)	Ciljani Ishod (2024)
Specifični cilj 1 Unaprijeđenje i razvoj infrastrukture i usluga	Unaprijeđeno vodosnabdijevanje grada za 10%	Priestonica Cetinje, DOO Vodovod i kanalizacija Cetinje	/	Unaprijeđenje snabdijevanja za 10%
	Rekonstruisano i adaptirano gradskih, lokalnih i nekategorisanih puteva: min 30 km	Priestonica Cetinje, Nadzorni organ	/	min 30 km
	Unaprijeđeni i izgrađeni novi sportski kapaciteti: 2 nova sportska objekta	Priestonica Cetinje,	1	3
	Poboljšana socijalna situacija u gradu: Izgrađena zgrada za socijalno ugrožene	Priestonica Cetinje	/	1
	Unaprijeđeni uslovi studiranja: Izgrađena ulica kroz studentski kompleks, nastavak radova na univerzitetskim objektima	Priestonica Cetinje, Vlada Crne Gore	Urađen dio ulice kroz kompleks i 3 objekta	Završetak ulice i nastavak radova na novim objektima kompleksa
Specifični cilj 2 Valorizacija kulturno-istorijskih potencijala na održivi način	Rekonstruisani i adaptirani pristupni putevi do kulturnih sopenika: 2 km	Priestonica Cetinje	Loša putna infrastruktura	2 km
	Izgrađena i adaptirana dva kulturna objekta	Priestonica Cetinje	/	2
Specifični cilj 3 Unaprijeđenje turističke ponude grada	Unaprijeđeni smještajni kapaciteti za 15% na teritoriji Priestonice Cetinje	Priestonica Cetinje, TOPC	Veliki broj smještaja u sivoj zoni, manjak hotelskih kapaciteta	Povećanje od minimum 15%
	Unaprijeđena turistička ponuda Priestonice Cetinje kroz uvođenje informacionih sistema – Smart City	Priestonica Cetinje, Centar za informacioni sistem, TOPC	/	Objedinjavanje kompletne turističke ponude sa teritorije Priestonice Cetinje

	Unaprijeđena turistička ponuda kroz organizovanje internacionalnih manifestacija: Beer Fest i MESAP	Priestonica Cetinje, TOPC, UNDP	1	2
Specifični cilj 4 Unapređenje uslova za razvoj poslovnog ambijenta i zapošljavanje lokalnog stanovništva	Održano 5 obuka za zapošljene Centra za lokalni ekonomski razvoj i EU fondove	CLERiEU	/	3
	Odrađeno 15 mentorskih obuka	CLERiEU, UNDP	3	15
	Dodijeljeno 10 grantova za fizička i pravna lica	Priestonica Cetinje, UNDP	/	10
Specifični cilj 5 Zaštita i očuvanje životne sredine i održivo upravljanje prirodnim resursima	Instalirano solarnih panela u kapacitetu od min 30 kWh	Priestonica Cetinje, UNDP	/	min 30 kWh
	Izgrađena nova kotlarnica za vatrogasni dom	Priestonica Cetinje, UNDP	/	1 kotlarnica na pelet
	Zamijenjena spoljašnja stolarija na objektu Sportskog centra	Priestonica Cetinje, EU	189	Zamijenjeno 189 otvora na zgradi Sportskog centra sa energetski efikasnim materijalima
	Rekonstruisani parkovi i zelene površine u gradu	Priestonica Cetinje	2	2

Istovremeno, sa pripremanjem novog Godišnjeg akcionog plana, priprema se izvještaj o napretku i rezultatima ostvarenim tokom sprovođenja prethodnog Godišnjeg akcionog plana.

U skladu sa Pravilnikom izvještavanje se vrši dostavljanjem izvještaja i to:

- Godišnji izvještaj sprovođenja SPR-a
- Finansijski godišnji izvještaj sprovođenja Godišnjeg akcionog plana za SPR

Forma za Godišnji izvještaj sprovođenja SPR-a

Specifični strateški cilj:						
Prioritet:						
Projekat	Ostvareni rezultati	Indikatori i sredstva provjere	Period sprovođenja	Nosioci aktivnosti	Učesnici u implementaciji	Komentari na sprovođenje projekta

Forma za Finansijski godišnji izvještaj sprovođenja Godišnjeg akcionog plana za SPR

Specifični strateški cilj:				
Prioritet:				
Projekat	Utrošena sredstva			
	Ukupno	Budžet JLS	Državni budžet	Drugi izvori

12 ANEKSI

12.1 ANEKS 1

Prijavljena slobodna radna mjesta

Prema Zakonu o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti, SL.RCG Br. 14/10, Zavod je dužan da oglasi slobodno radno mjesto. U medijima se slobodna radna mjesta oglašavaju u dnevnim listovima tri puta nedjeljno.

Biro rada Cetinje je u periodu od 31.12.2017. do 31.12.2018. godine primio 326 prijava o slobodnom radnim mjestu za 466 slobodna radna mjesta.

Stop sivoj ekonomiji

Zavod za zapošljavanje je organizao program »Stop sivoj ekonomiji« za lica sa stečenim visokim obrazovanjem do 30 godina života i radnim iskustvom u najkraćem trajanju od 9 mjeseci.

Program se sproveo u trajanju od 4 mjeseca. Tokom trajanja programa učesnici su se osposobili za pružanje tehničke podrške i pomoći službenim licima Uprave za inspeksijske poslove.

Ovim programom se zaposlilo 1 lice.

Kreditni za samozapošljavanje

U 2018. godini odobrena su 2 kredita za samozapošljavanje kojim su se zaposlila 2 lica, a ukupan iznos sredstava je 10 000 eura.

Obuke

Sa evidencije Biroa rada Cetinje na obuke koje je organizovao Zavod za zapošljavanje u 2018. godine upućeno je 33 kandidata i to za sljedeća zanimanja:

1. Zaštitar imovine i lica 1 kandidat
2. Frizer za žene i muškarce 3 kandidata
3. Turistički vodič 2 kandidata
4. Obuka za vozača B kategorije 1 kandidat
5. Obuka za vozača C kategorije 2 kandidata
6. Obuka za vozača D kategorije 2 kandidata
7. Obuka za vozača E kategorije 1 kandidat
8. Obuka za rukovaoca bagera cikličnog djelovanja 1 kandidat

9. Kurs za operatera na računaru 10 kandidata
10. Engleski početni nivo 10 kandidata

Sa evidencije Biroa rada Cetinje na obuke koje je organizovao Zavod za zapošljavanje u 2019. godine upućeno je 23 kandidata i to za sljedeća zanimanja:

1. Računovođa 5 kandidat
2. Frizer za žene i muškarce 4 kandidata
3. Obuka za vozača D kategorije 1 kandidata
4. Zaštitar imovine i lica 4 kandidat
5. Engleski početni nivo 2 kandidata
6. Obuka za zanimanje Turistički vodič 5 kandidata
7. Poznavanje rada na računaru 1 kandidat

Javni radovi

Polazeći od programskih zadataka utvrđenih na osnovu potreba i mogućnosti lica otežanog zapošljavanja i potreba korisnika programa od javnog interesa, Zavod za zapošljavanje je u 2018. godini, u okviru raspoloživih sredstava za ove namjene, realizovao programe javnih radova.

Na teritoriji Prijestonice Cetinje realizivani su sljedeći javni radovi:

1. JP za nacionalne parkove Crne Gore, Podgorica, organizaciona jedinica Nacionalni park «Lovćen», Cetinje-Javni rad »Uređenje i održavanje staza u Nacionalnom parku Lovćen«. Zaposleno sa evidencije Biroa rada Cetinje 3 lica na period od 4 mjeseca.
2. Caritas barske nadbiskupije, Bar-Javni rad »Njega starih lica«. Zaposleno sa evidencije Biroa rada Cetinje 2 lica na 6 mjeseci.
3. NVO Udruženje roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju »Razvitak«, Cetinje-Javni rad »Personalni asistent«. Zaposleno sa evidencije Biroa rada Cetinje 8 lica na 6 mjeseci.
4. DOO Komunalno Cetinje-Javni rad »Neka bude čisto za 2018 godinu«. Zaposleno sa evidencije Biroa rada Cetinje 2 lica na 3 mjeseca.
5. Biljar klub »Biljarda« javni rad »Obilježavanje 170 godina od podizanja stare kuće«. Zaposleno 4 lica na 6 mjeseci.
6. Udruženje fizioterapeuta za pomoć djeci i omladini sa smetnjama u razvoju, zaposleno 1 lice sa naše evidencije.
7. Mladi sa hedndikepom Crne Gore, sa evidencije Biroa rada Cetinje zaposleno je 1 lice na 6 mjeseci.
8. Organizacija Crvenog krsta Prijestonice-Javni rad »Njega starih lica na ruralnom području Prijestonice Cetinje«. Zaposleno 3 lica na 3 mjeseca.

Sezonsko zapošljavanje

Sezonsko zapošljavanje je vid zapošljavanja koji sve značajnije utiče na ublažavanje problema nezaposlenosti, jer se u toku sezone na ovim poslovima godišnje angažuje značajan broj nezaposlenih lica. U izvještajnom periodu, Zavodu za zapošljavanje su se, kroz proces posredovanja, obratili poslodavci sa iskazanim potrebama za zapošljavanje 2.105 sezonskih radnika. Posredovano je za 4.236 kandidata.

Tokom 2018. godine zaposleno je 9.229 sezonskih radnika sa evidencije Zavoda za zapošljavanje Crne Gore. Sa evidencije Biroa rada Cetinje sezonski je zaposleno 355 lica.

Pilot program podrške teže zapošljivim licima u pripremi i aktiviranju na tržištu rada “Osnaži me i uspjecu”

Zavod za zapošljavanje je u 2018. godini u saradnji sa agencijama za zapošljavanje, realizovao Pilot program podrške teže zapošljivim licima u pripremi i aktiviranju na tržištu rada “Osnaži me i uspjecu”. Program je kreiran na bazi nacionalnih i evropskih smjernica i preporuka, s ciljem pružanja podrške teže zapošljivim licima, prioritetno ženama bivšim korisnicama naknade po osnovu rođenja troje i više djece i korisnicima materijalnog obezbjeđenja porodice, u pripremi i aktiviranju na tržištu rada.

Programom je obuhvaćeno 925 teže zapošljivih lica, od kojih 538 žena bivših korisnica naknade po osnovu rođenja troje i više djece, 185 korisnika materijalnog obezbjeđenja porodice i 202 ostala teže zapošljiva nezaposlena lica.

U ukupnom broju učesnika programa lica ženskog pola učestvuju sa 95,7%, starija od 50 godina 37,6%, lica do 30 godina 4,1%, dok učešće dugoročno nezaposlenih lica iznosi 22,2%. Posmatrano po nivoima obrazovanja, najviše je učesnika III i IV nivoa – 57,5%, sa završenom osnovnom školom – 39,8% i VII nivoa obrazovanja – 2,7 %. Oko 48% učesnika ovog programa su lica iz opština Sjevernog regiona.

Prvi dio programa realizovan je za 925 učesnika u trajanju od jednog mjeseca. Ovaj dio programa imao je za cilj psiho-socijalno osnaživanje usmjereno ka jačanju kapaciteta ličnog i profesionalnog razvoja, u procesu boljeg pozicioniranja na tržištu rada. Učesnicima je obezbijedena podrška kako bi se podigao nivo samopouzdanja, povećala motivacija za zapošljavanje, pomoglo u definisanju profesionalnih ciljeva, povećale radne i socijalne vještine.

Za vrijeme trajanja prvog dijela programa učesnici su koristili pravo na novčanu pomoć.

Sa evidencije Biroa rada Cetinje uključeno je 12 kandidata, od čega su 11 lica žene.

Direktno posredovanje

Direktno posredovanje omogućava jednostavan, olakšan i brz način zadovoljavanja potreba ponude i tražnje na tržištu rada. Na osnovu zahtjeva poslodavaca za popunjavanje upražnjenih radnih mjesta, u biroima rada se organizuju aktivnosti tzv. predselekcija i selekcija, kojima se vrši izbor kandidata koji mogu zadovoljiti iskazane potrebe. Potrebe se utvrđuju putem intervjua sa poslodavcima, kojima se dobijaju što konkretniji podaci o zahtjevima radnog mjesta (školska sprema, radno iskustvo, posebna znanja i vještine, karakteristike zaposlenog i dr.). Na osnovu dobijenih informacija savjetodavci među nezaposlenim licima regrutuju odgovarajuće kandidate, koji potom učestvuju u postupku predselekcije, odnosno selekcije.

U 2018. Godini Birou rada Cetinje je podnešeno 80 prijava poslodavaca koji su iskazali potrebu za 181 radnika.

Stručno osposobljavanje lica sa stečenim visokim obrazovanjem

Saglasno Zakonu o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem i Pravilniku o načinu objavljivanja javnog poziva, postupku i kriterijumima za stručno osposobljavanje, Zavod za zapošljavanje je sproveo aktivnosti na planu realizacije stručnog osposobljavanja lica iz evidencije Zavoda sa stečenim visokim obrazovanjem.

Program stručnog osposobljavanja, u sedmom ciklusu realizacije za 2018. godinu, realizovan je za 71 lica sa stečenim visokim obrazovanjem, bez iskustva u nivou obrazovanja.

Program se sprovodio, u trajanju od devet mjeseci. Realizacijom programa korisnici su stekli uslov za polaganje stručnog ispita.

Zapošljavanje lica sa invaliditetom

Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, propisano je da se u Zavodu za zapošljavanje Crne Gore organizuje Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom i da se sredstva Fonda prvenstveno obezbjeđuju iz posebnog doprinosa, koji uplaćuju poslodavci koji nijesu ispunili propisanu kvotu pri zapošljavanju lica sa invaliditetom. Ova sredstva se uplaćuju u Budžet Crne Gore.

Sredstva Fonda, shodno Zakonu mogu se koristiti za: mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije za nezaposlena i zaposlena lica sa invaliditetom, sufinansiranje posebnih organizacija za zapošljavanje, programe aktivne politike zapošljavanja u kojima učestvuju lica sa invaliditetom, subvencije, finansiranje grant šema i novčane pomoći za učesnike u mjerama profesionalne rehabilitacije.

12.2 ANEKS 2

JZU Opšta bolnica "Danilo I"

Kadrovska struktura

U bolnici "Danilo I" na dan 31.12.2018. godine, ukupno je bilo angažovano 193 radnika, od kojih 181 zaposleni je angažovan na neodređeno vrijeme, a 12 na određeno vrijeme.

Od ukupnog broja zaposlenih, 150 je medicinskih i 43 nemedicinska radnika.

U strukturi zaposlenih 30 je specijalista, 23 sa visokim obrazovanjem, 4 sa višim, 111 sa srednjim i 25 sa VKV, KV i PK obrazovanjem.

Dvanaest ljekara se trenutno nalazi na specijalizaciji: Infektologija - 1 ljekar, Neurologija - 1 ljekar, Radiologija - 2 ljekara, Ginekologija i akušerstvo - 1 ljekar, Oftamologija - 2 ljekara, Anestezija sa reanimatologijom - 2 ljekara, Patohistologije - 1 ljekar, Epidemiologije - 1 ljekar, Medicinska biohemija - 1 ljekar.

Organizaciona struktura JZU Opšte bolnice "Danilo I"

U Bolnici postoje 6 odjeljenja i 6 službi:

1. Odjeljenje hirurgije sa operacionom salom: Odsjek za organizaciju Odjeljenja, Odsjek opšte hirurgije sa operacionim blokom, Odsjek za oftamologiju, Ordinacija hirurgije, Ordinacija oftamologije;

2. Odjeljenje interne medicine: Odsjek za organizaciju Odjeljenja, Odsjek za opštu internu medicinu, Odsjek za infektivne bolesti, Odsjek za kardiologiju, Odsjek za neurologiju, Ordinacija interne medicine, Ordinacija dermatovenerologije, Ordinacija neurologije, Ordinacija kardiologije, Ordinacija za infektivne bolesti, Ordinacija endokrinologije, Kabinet za endoskopiju;

3. Odjeljenje Pedijatrije: Odsjek za organizaciju Odjeljenja, Odsjek opšte pedijatrije, Odsjek za neonatologiju;

4. Odjeljenje za ginekologiju i akušerstvo sa porođajnom salom: Odsjek za organizaciju Odjeljanja, Odsjek za ginekologiju, Odsjek za akušerstvo sa porođajnom salom;

5. Odjeljenje za Humanu reprodukciju: Odsjek za organizaciju Odjeljenja, Odsjek za humanu reprodukciju, Odsjek embriologije;

6. Odjeljenje za ORL: Odsjek za organizaciju Odjeljenja, Odsjek za ORL, Ordinacija ORL, Kabinet za audiologiju, otologiju i timpanometriju;

7. Služba anestezije i reanimacije (jedinica intezivnog liječenja): Odsjek za organizaciju Službe, Odsjek anestezije sa jedinicom intezivnog liječenja, Ambulantna anesteziologa;

8. Služba laboratorijske dijagnostike: Odsjek za organizaciju Službe, Odsjek biohemijska laboratorija, Odsjek mikrobiološka laboratorija, Odsjek patološke-histološke laboratorije;

9. Služba radiološke dijagnostike: Odsjek za organizaciju Službe, Odsjek (kabinet) za ultrazvuk, Odsjek (kabinet) za RTG dijagnostiku sa kabinetom za CT i MR;

10. Služba medicinskog snabdijevanja (apoteka): Odsjek za organizaciju Službe - apoteka;

12. Služba urgentne medicinske pomoći (prijemna ambulanta): Odsjek za organizaciju Službe;

13. Menadžment i administrativno-tehnički poslovi: Menadžment, Odsjek za finansijsko-ekonomske poslove, Odsjek za pravno-kadrovske poslove, Odsjek za tehničku podršku, Odsjek za servis ishrane i higijene;

JZU “Dom Zdravlja”

Kadrovska struktura

Ukupan broj zaposlenih u na dan 31.12.2018. godine je 79, u radnom odnosu na neodređeno vrijeme je 78, zaposlenih dok je jedan na određeno vrijeme. Aktom o unutrašnjoj sistematizaciji i organizaciji radnih mjesta ove ustanove, predviđeno je 55 radnih mjesta sa ukupno 90 izvršilaca. Krajem 2018. godine usvojena je izmjena sistematizacije shodno izmjenama Zakona o zdravstvenoj zaštiti, kojom su opšta interna medicina i oftalmologija predviđene kao oblasti primarnog nivoa zdravstvene zaštite. Za ove izmjene čeka se saglasnost Ministarstva zdravlja.

Strukturu zaposlenih u ustanovi Doma zdravlja Cetinje čini 60 zaposlenih medicinske struke, jedan zdravstveni saradnik i 18 zaposlenih nemedicinske struke. Po polnoj strukturi, od ukupnog broja zaposlenih 64 je ženskog, a 15 muškog pola. Prosječna starost na nivou ustanove za 2018. godinu je 48 godina.

Organizaciona struktura

Dom zdravlje je shodno aktu o Organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta podijeljen na 6 cijelina:

1. IZABRANE DOKTORE čine:

- Izabrani doktor za odrasle: 7 timova: 7 ljekara i 8 medicinskih tehničara
- Izabrani doktor za djecu: 2 tima: 2 doktora spec. pedijatra i 6 medicinskih tehničara
- Izabrani doktor za žene: 1 tim: 1 doktor spec. ginekologije i akušerstva i 1 medicinski tehničar

2. CENTRE ZA PODRŠKU čine:

- Centar za plućne bolesti i TBC: 1 ljekar spec. pneumoftizilog i 2 medicinska tehničara
- Centar za dijagnostiku - Mikrobiološka dijagnostika: 1 ljekar spec.mikrobiolog i 3 medicinska tehničara
- Jedinica za mentalno zdravlje: 1 doktor psihijatar i 1 medicinski tehničar
- Centar za prevenciju: Populaciono savjetovalište - 1 medicinski tehničar; Savjetovalište za mlade - 1 medicinski tehničar; Savjetovalište za reproduktivno zdravlje - 1 medicinski tehničar;

3. JEDINICE ZA PODRŠKU čine:

- Jedinica za patronažu: 9 patronažnih sestara i tehničara
- Jedinica za fizikalnu terapiju: 2 fizioterapeuta
- Jedinica za sanitetski prevoz: 3 vozača u timu ID

4. OSTALE DJELATNOSTI DOMA ZDRAVLJA su:

- Medicina rada: 1 psiholog
- Medicina sporta: 1 doktor spec. medicine sporta (trenutno raspoređen na rad u ID timu) i 1 medicinska sestra

5. HEMODIJALIZA

- 1 doktor i 3 medicinska tehničara

6. MENADŽMENT I ADMINISTRATIVNO- TEHNIČKI POSLOVI

- Menadžement: 4 zaposlena
- Finansijsko-ekonomski poslovi: 4 zaposlena
- Pravno kadrovski sektor: 1 zaposlena
- Tehnički servis: 8 zaposlenih

Sve organizacione jedinice opremljene su potrebnom medicinskom opremom kako je i predviđeno novim modelom primarne zdravstvene zaštite.

JEDINICA ZA HITNU MEDICINSKU POMOĆ

Kadrovska struktura

U jedinici Zavoda za hitnu medicinsku pomoć Cetinje zaposleno je 19 izvršilaca, od kojih su 10 ženskog a 9 muškog pola. Kvalifikacionu strukturu čine 5 doktora, 10 medicinskih tehničara/sestara i 4 vozača.

12.3 ANEKS 3

Predškolsko vaspitanje

Na teritoriji Prijestonice Cetinje predškolsko vaspitanje djece organizovano je u okviru 2 objekta JPU „Zagorka Ivanović”. U dva objekta ima 19 vaspitnih grupa (13 vrtić i 6 jaslice). Vaspitno - obrazovni rad izvodi 41 vaspitača i 8 medicinskih sestara. U mlađim jasličnim grupama rade 2 vaspitač – 2 medicinska

sestra, a u starijim jasličnim grupama rade 2 vaspitača. I jedna sestra. U okviru pedagoške službe radi pedagog, profesor engleskog i nutricionista.

Prostorni kapaciteti vrtića u odnosu na broj djece nijesu zadovoljavajući. Potrebne su jos dvije radne sobe da bi kapaciteti bili zadovoljeni. Uslovi za boravak djece su odlični, higijena na nivou, grijanje plaća Ministarstvo prosvjete, a prevencija i zaštita zdravlja je konstantna. Takođe, u okviru vrtića postoji interaktivna služba sa dva odjeljenja i to: Trešnjevo i Rijeka Crnojevića. Na Trešnjevju ima dvoje upisane djece, a na Rijeci Crnojevića četvoro (dva put sedmično vaspitači odlaze na pomenute lokacije).

Spoljašnji prostori objekata su uređeni, rekvizitima koji je omogućila je Prijestonica Cetinje.

Tabela 1. Djeca JPU „Zagorka Ivanović“ za školsku, 2018/2019. i 2019/2020. godinu

JPU „ZAGORKA IVANOVIĆ“		
PERIOD	2018/2019.	2019/2020.
UKUPNO	618	616

Osnovno obrazovanje

Na teritoriji Prijestonice Cetinje nalazi se 5 osnovnih škola. Prostorni raspored je takav da su dvije u gradskom području i to: OŠ „Lovčenski partizanski odred“ i OŠ „Njegoš“, a dvije u ruralnom području: OŠ „Šunjo Pešikan“ i OŠ „Boro Vukmirović“. Takođe, po fakultativnom izboru postoji i Osnovna muzička škola „Savo Popović“ u gradskom području.

Tabela 2. Broj upisanih učenika

	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019	2019/ 2020
OŠ „Lovčenski partizanski odred“	689	658	662	642	637	609	519	591
OŠ „Njegoš“	597	583	578	591	598	593	618	642
OŠ „Boro Vukmirović“	27	19	22	13	9	8	6	8
OŠ „Šunjo Pešikan“	12	12	10	8	9	9	11	11
Osnovna muzička škola „Savo Popović“	35	40	48	44	47	52	53	45

Izvor: Osnovne škole

Treba istaći da prostorne mogućnosti škola uglavnom nijesu na zadovoljavajućem nivou. U pojedinim školama postoje sljedeći problemi: nedostatak sale za fizičku kulturu, neadekvatno ograđeno dvorište, loša infrastrukturna instalacija (problem sa električnom instalacijom, odvodom atmosferskih voda itd), dotrajala spoljašnja fasada i krovna konstrukcija, neadekvatno opremljeni sportski tereni i dvorišta itd.

Srednje obrazovanje

Prijestonica Cetinje ima tri srednje škole i to: JU Gimnazija, JU Srednja stručna škola i srednja likovna škola „Petar Lubarda“. Interesovanje za upis u JU Gimnazija Cetinje u posljednjih godina je slabije u odnosu na ranije školske godine. U proteklih šest godina, broj upisanih učenika u JU Srednja stručna škola Cetinje je manji od 2012/2013, 2013/14 godine. U posljednje dvije godine imamo rast učenika u Srednjoj likovnoj školi „Petar Lubarda“.

Tabela 3. Broj upisanih učenika

	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019	2019/ 2020
JU Gimnazija Cetinje	359	350	329	310	292	296	264	231
JU Srednju stručnu školu Cetinje	335	329	279	256	247	260	271	260
Srednju likovnu školu „Petar Lubarda“	67	73	74	65	66	71	81	87

Izvor: Srednje škole

Uslijed nedostatka finansijskih sredstava javljaju se brojni problemi u srednjim školama. Kao i u slučaju osnovnih škola, postoji problem sa fiskulturnim obrazovanjem. U Gimnaziji fiskulturna sala nije renovirana i nedostaju sportski rekviziti, u Srednjoj stručnoj školi sportski rekviziti za fiskulturnu salu su zastarjeli, dok Srednja likovna škola nema fiskulturnu salu. Osim toga, javljaju se tehnički problemi na zgradi (krovna konstrukcija je dotrajala), problem grijanja školskih prostorija, nedovoljna obezbijedenost vatrogasnim aparatima itd. Srednji likovna škola se susreće i sa problemom prevoza učenika na relaciji Podgorica-Cetinje-Podgorica i Budva-Cetinje-Budva i problemom smještaja učenika. Takođe, fotografski studio za izvođenje nastave iz predmeta Fotografija i Digitalna fotografija nije adekvatno opremljen.

Visoko obrazovanje

Visoko obrazovanje na teritoriji Prijestonice se izvodi u okviru: Muzičke akademije, Fakulteta likovnih umjetnosti, Fakulteta dramskih umjetnosti i Fakultet za crnogorski jezik i književnost.

U školskoj 2018/2019 godini, u visoko školskim ustanovama upisano je ukupno 388 studenata. Najveći broj studenata upisan je na fakultetu za crnogorski jezik i književnost, a najmanji na fakultetu dramskih umjetnosti. Za 2019/2020 godinu nemamo precizne podatke, jer je upisna godina još u toku.

Tabela 4. Upisani broj učenika u školskoj 2018/2019 godini

	I godina	II godina	III godina	IV godina	V godina	Ukupno
Muzička akademija	18	26	25	22	1	92
Fakulteta likovnih umjetnosti	31	27	22	20	2	102
Fakultet dramskih umjetnosti	18	16	15	10	/	59
Fakulteta za crnogorski jezik i književnost	47	28	25	35	/	135

Izvor: Fakulteti

Realizovan je projekat Univerzitetski kompleks na prostoru Donjeg Oboda. Tako će prostor nekadašnjeg donjeg Oboda nakon više od deceniju ponovo oživjeti, a grad dobiti novu i moderno uređenu cjelinu. Izgradnjom ovog kompleksa postojeći fakulteti će se premjestiti, a Prijestonica Cetinje dobiti sadašnje objekte u kojima se nalaze na upravljanje. Predviđeno je da se akademija likovnih umjetnosti preseli u novi objekat u prvom kvartalu 2020. godine, dok će ostale akademije preseliti nakon izgradnje preostalih kapaciteta.

JU Dom učenika i studenata

JU Dom učenika i studenata je jedina ustanova u oblasti učeničkog i studentskog standarda na Cetinju. Tokom školske 2018/19 godine, u Domu boravi 109 korisnika. Dom koristi 15 učenika Srednje umjetničke škole „Petar Lubarda“ i 94 studenata Muzičke akademije, Fakulteta likovnih umjetnosti, Fakulteta dramskih umjetnosti, Fakulteta za crnogorski jezik i književnost. Dom raspolaže sa: 36 sobe za smještaj učenika i studenata, kuhinjom i restoranom, prostorijom za društvene aktivnosti, administrativne prostorije i pomoćne prostorije. Prostor za smještaj je urađen po optimalnim standardima za ovu kategoriju ustanova. Kao problem prepoznaje se potreba za rekonstrukciju krovne površine i adaptacija drugih prostora u cilju povećanja smještajnih kapaciteta. Takođe, u Domu postoji prostor od 100 m² koji je nefunkcionalan i koji bi se mogao adaptirati za salu za fizičke aktivnosti kako bi korisnici Doma kvalitetnije provodili slobodno vrijeme.

12.4 ANEKS 4

DOO „Sportski centar Cetinje“ je preduzeće čiji je osnivač Prijestonica Cetinje, i koje raspolaže sljedećim sportskim objektima u zoni sporta:

Velika multifunkcionalna dvorana S.R.C ”CETINJE”

Dvorana je kapaciteta 800 mjesta i predviđena za rukomet, mali fudbal, košarku i odbojku. Izgrađena je 1980. godine i posjeduje korisnu površinu igrališta 1200m² i pomoćne prostorije površine 300m². Dvorana posjeduje grijanje na plin i adekvatnu rasvjetu. Krov je u veoma lošem stanju, a postojeća aparatura za grijanje je dotrajala.

Od septembra do novembra 2017. godine adaptirane su svlačionice u dvorani i zamijenjen je dio postojećeg parketa. U septembru 2019. godine, rasvjeta u dvorani koja nije bila u funkciji zamijenjena je novom.

Pomoćne sportske sale:

Postoje tri pomoćne sportske sale predviđene za džudo, džiu-džicu, fitness, body building i stoni tenis. Ukupna površina male sale u kojoj se odvijaju treninzi džudoa i džiu-džica iznosi 148m². Takođe, posjeduje dvije pomoćne prostorije ukupne površine 30m². Mala sala u kojoj se odvija stoni tenis površine 148m². Sala za rekreaciju je površine 150m².

Sve tri male sale su u jako lošem stanju (parket, krov, svlačionice). Takođe, loši su prozori i ne postoji grijanje, te ih je neophodno rekonstruisati.

Sale predviđene za fitness i body building su površine 125m² i 450m², koje su pod privatnim zakupom. Relativno su dobrog stanja.

Otvoreni poligon malih sportova

Ukupna površina igrališta na poligonu iznosu 1200 m², a predviđen je za rukomet, mali fudbal i košarku. Ograđen je betonskim zidom sa gledalištem na istočnoj i zapadnoj strani dimenzija 30x80 m² i 40/80 m². Kapaciteta je 1000 mjesta. Posjeduje adekvatnu rasvjetu, dok su tribine u veoma lošem stanju.

U toku 2018. godine, Sekretarijat za kulturu, sport i mlade Prijestonice Cetinje, obezbijedio je dva komplet koša i 2 mini gola za fudbal.

Glavni fudbalski stadion

Na mjestu starog fudbalskog stadiona u toku je izgradnja novog, po standardima FIFE i UEFA sa pratećim sadržajima. Stadion će imati dimenzije 110 x 75 m². Posjedovaće zapadnu natkrivenu tribinu, istočnu natkrivenu tribinu i sjevernu tribinu za stajanje. Kapacitet za sjedenje je 5.180 mjesta.

Pomoćni fudbalski stadion

Stadion posjeduje vještačku travu - podlogu za fudbal, ragbi i atletiku. Dimenzija je 90 x 65 m². Posjeduje južnu tribinu kapaciteta 200 mjesta za stajanje. Ograđen je žičanom ogradom i nema adekvatnu rasvjetu.

Street-workout vježbalište

Ovo vježbalište nalazi se u blizini otvorenog poligona i pomoćnog stadiona. Zauzima površinu 8 x 8 m². Postavljeno je početkom 2016. godine. Potrebno je postavljanje betonske ili gumene (tartan) podloge.

Teniski teren u Njegoševom parku

Pod vlasništvom DOO "Sportski centar Cetinje" nalazi se i teniski teren sa zemljanom (šljaka) podlogom. Teren je ograđen žičanom ogradom dimenzija 39 x 18 m², a samo tenisko igralište je dimenzija 23,77 x 10,97 m². Teren nema adekvatno osvijetljenje i oivičen je betonskom soklom.

Školski sportski objekti

Osnovna škola "Njegoš"

U okviru Osnovne škole "Njegoš" nalazi se sportska sala predviđena za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja, koja ima korisnu površinu od 452 m² od čega je površina pomoćnih prostorija 140 m². Svlačionice u sali su u jako lošem stanju i potrebno je renoviranje. Škola posjeduje i školsko dvorište površine 4.694 m² u sklopu kojeg se nalazi sportski poligon dimenzija 16,5x 30 m², predviđen za košarku i

mali fudbal, kome je podloga u jako lošem stanju. U sklopu školskog dvorišta nalazi se igralište za djecu (street workout), koje je oivičeno i u toku je postavljanje podloge (tartan) dimenzija 240m². Fiskulturna sala je renovirana u toku tekuće godine. Umjesto parketa stavljena je košuljica, izolacija i gumena podloga.

Osnovna škola "Lovčenski partizanski odred"

Škola ne posjeduje sportsku salu za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja, pa se nastava izvodi u improvizovanim učionicama. U sklopu školskog dvorišta škola posjeduje dva koša za odigravanje basketbola, koje je obezbijedila Sekretarijat za kulturu, sport i mlade Prijestonice Cetinje u toku 2018. godine. Takođe, u pravcu izgradnje sportske sale lokalna uprava je završila svu neophodnu proceduru oko imovinsko pravnog stanja, što je predstavljalo i jedan od prioritetnih zadataka u rješavanju ovog problema.

Početkom novembra 2019. raspisan je konkurs za idejno rješenje sportske sale škole "Lovčenski partizanski odred", kao i za rekonstrukciju same zgrade škole i uređenje njenog dvorišta.

Osnovna škola "Šunjo Pešikan" Trešnjevo

Škola posjeduje improvizovanu učionicu za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja, kao i travnato igralište predviđeno za mali fudbal. Sekretarijat za kulturu sport i mlade Prijestonice Cetinje obezbijedio je u junu 2019.godine komplet koš i 2 mala gola za fudbal.

Osnovna škola "Boro Vukmirović"

Škola posjeduje improvizovanu učionicu za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja, dok škola u svom vlasništvu ne posjeduje otvoreni teren predviđen za nastavu fizičkog vaspitanja.

JU "Gimnazija"

Škola posjeduje sportsku salu, koja je renovirana u oktobru 2017. godine, gdje je Prijestonica Cetinje dala finansijsku pomoć. Ukupna njena površina iznosi 355m² od kojeg je 285m² korisna površina vježbališta, a površina pomoćnih prostorija iznosi 70m². Škola raspolaže sportskim poligonom, koji je izgrađen 1996. godine i ima korisnu površinu vježbališta 1.056m² i djelimično je ograđen (nedostaje dio ograde) i podloga navedenog terena je u lošem stanju. Sekretarijat za kulturu, sport i mlade obezbijedio je dva rukometna gola.

Srednja stručna škola

Škola posjeduje sportsku dvoranu predviđenu za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja, koja je izgrađena 1978. godine. Dvorana posjeduje korisnu površinu 283,20m², dok površina pomoćnih prostorija iznosi 110m². Sama dvorana je u lošem stanju (parket, svlačionice, sanitarni čvor, rasvjeta, kao i sportski rekviziti). Škola ne posjeduje otvoreni sportski teren.

Sportski objekti koji su pod vlasništvom Prijestonice Cetinje

Otvoreni teren u naselju "Đura Petrovića" (Kongo)

Teren je dimenzija 16 x 28 m², oivičen je betonskom soklom i asfaltiran. Na terenu su vidne neravnine na kojima se zadržava kišnica. Razlog postojanja neravnina je neadekvatna priprema podloge (stišljivost posteljice, vrsta i debljina tampona). Od sportskih rekvizita postoje dvije konstrukcije za koš sa tablama i 2 rukometna gola, koje je Sekretarijat za kulturu, sport i mlade Prijestonice Cetinje obezbijedio u toku 2017. godine. Teren nema zaštitnu ogradu i nije osvijetljen.

Otvoreni sportski teren kod Komunalnog preduzeća

Teren je rekonstruisan 2017. godine, asfaltiran bez oivičenja betonskom soklom, dimenzija 20 x 15 m². Od sportskih rekvizita postoje dva koša i 2 mala gola, koje je obezbijedio Sekretarijat za kulturu, sport i mlade Prijestonice Cetinje. Teren nema zaštitnu ogradu i nije osvijetljen.

Sportski objekti u sastavu državnih institucija

Otvoreni sportski teren u dvorištu Zavoda za zaštitu spomenika

Teren je dimenzija 12,8 x 38,5 m², rekonstruisana je podloga u toku 2014. godine u kojoj je učestvovala Uprava za sport Prijestonice Cetinje. Od sportskih rekvizita postoji jedan koš i dva gola za mali fudbal, koji je obezbijedio Sekretarijat za kulturu, sport i mlade Prijestonice Cetinje. Teren nije ograđen zaštitnom ogradom, nije osvijetljen i boja podloge je u lošem stanju.

Otvoreni sportski teniski teren u dvorištu Nacionalne biblioteke "Đurđe Crnojević"

Teniski teren je sa asfaltnom podlogom, koja se nalazi u jako lošem stanju. Teren je ograđen žičanom ogradom dimenzija 28 x 16 m², a samo tenisko igralište je dimenzija 23,77 x 10,97 m². Teren nema adekvatno osvijetljenje i nije oivičen betonskom soklom.

JU "Lovćen Bečići" (Nacionalni park Lovćen) posjeduje:

- Fudbalski stadion
- Poligon malih sportova (rukomet, košarka, mali fudbal)
- Dva otvorena teniska terena (tartan podloga)
- Sportska dvorana u izgradnji

Sportski objekti pod privatnim vlasništvom

Na teritoriji Prijestonice Cetinje postoje sportski objekti koji su funkcionalni i kvalitetno se održavaju, a pod privatnim su vlasništvom. Među njima treba pomenuti sljedeće:

U okviru D.O.O "Orlov krš"

Dvije balon sale:

- Balon I - mali fudbal (vještačka trava)
- Balon II- teren za tenis, rukomet, mali fudbal (tvrda podloga)
- Otvoreni teren za tenis
- Otvoreni teren u izgradnji predviđen za rukomet, mali fudbal i tenis

Sportski otvoreni teren Mjesnih zajednica

Mjesna zajednica Bokovo

Otvoreni teren dimenzija 22x 14 m², koji je oivičen i ograđen i služi za izvođenje malog fudbala, košarke i odbojke. Sekretarijat za kulturu, sport i mlade obezbijedio u toku 2018. godine 2 table i 2 mrežice za koš. Teren je u dosta dobrom stanju.

Mjesna zajednica Njeguši

Otvoreni teren dimenzija 40 x 20 m², koji je oivičen i ograđen i služi za izvođenje malog fudbala, košarke i odbojke. Ograda i podloga su u jako lošem stanju.

Mjesna zajednica Rijeka Crnojevića

Otvoreni teren dimenzija 40 x 20 m², koji je oivičen i ograđen i služi za izvođenje malog fudbala, košarke i odbojke. Podloga je u jako lošem stanju. U zimskom periodu teren je izložen plavljenju. Posjeduje južnu tribinu, gdje je kapacitet 200 mjesta.

Mjesna zajednica Gornji Ceklin

Otvoreni travnati teren dimenzija 60 x 30 m², koji služi za izvođenje fudbala. U junu 2018. godine. Sekretarijat za kulturu, sport i mlade Prijestonice Cetinje obezbijedio je komplet koš.

Mjesna zajednica Dobrsko selo

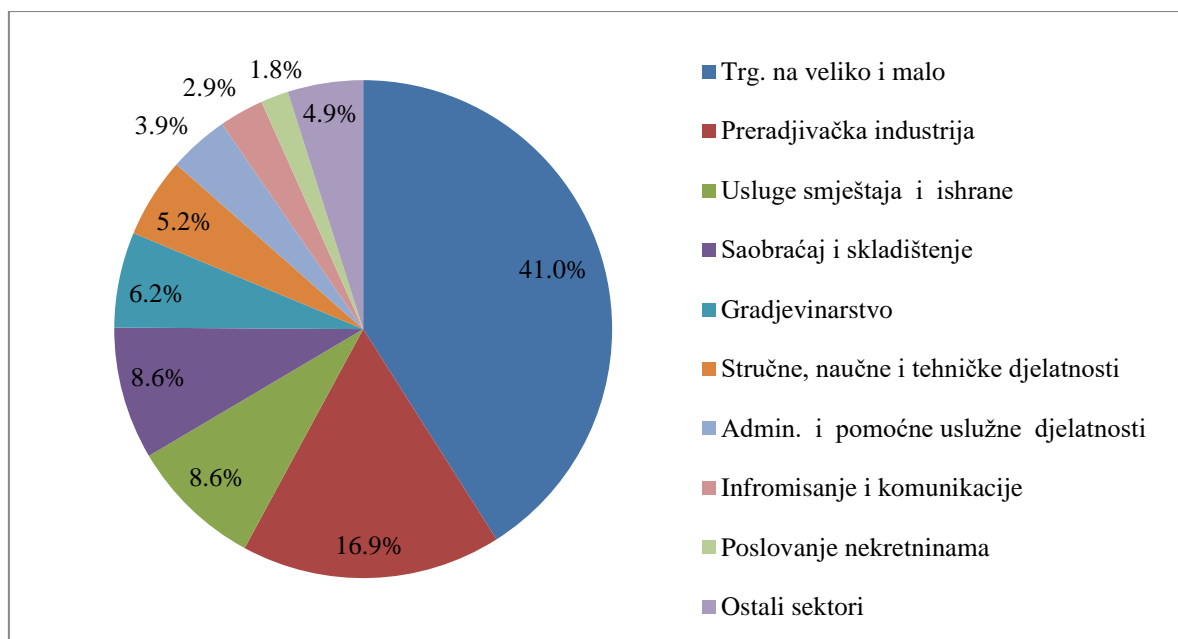
Otvoreni travnati teren dimenzija 40 x 20 m², koji je ograđen žičanom ogradom.
Teren je u dosta dobrom stanju. ANEKS 5

12.5 ANNEX 5

Poslovanje privrednih subjekata u Prijestonici Cetinje

Prema podacima Poreske uprave završne račune za 2018.godinu u Prijestonici Cetinje je predalo 385 privrednih subjekata ili 1,8% u ukupnom broju privrednih subjekata koji su predali finansijske iskaze, što je 10,0% više u odnosu na 2017. godinu. U Cetinju posluje 3,9% privrednih subjekata centralne regije, što ga svrstava na treće mjesto u regiji, poslije Podgorice i Nikšića.

[Grafik 1: Struktura privrednih subjekata u opštini Cetinje](#)

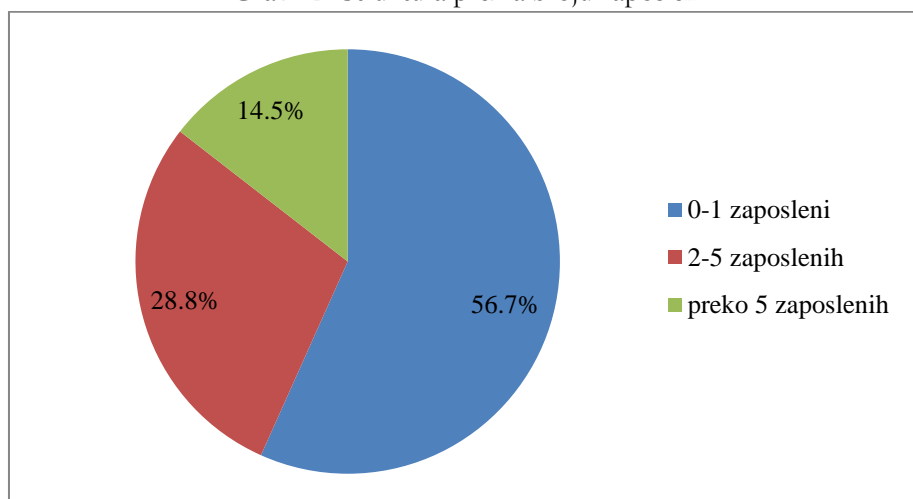

Izvor: MONSTAT

Najveći broj privrednih subjekata u Prijestonice Cetinje registrovano je za poslove trgovine 158 (41,0%), prerađivačke industrije 65 (16,9%), saobraćaja i skladištenja i pružanja usluga, smještaja i ishrane po 33 (8,6%), građevinarstva 24 (6,2%), stručne, naučne i tehničke djelatnosti 20 (5,2%), administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti 15 (3,9%), informisanja i komunikacija 11 (2,9%), poslovanja nekretninama 7 (1,8%), umjetnosti, zabave i rekreacije i ostalih uslužnih djelatnosti po 6 (1,6%) i drugo.

Privredni subjekti u Prijestonici Cetinje u 2018.godini su zapošljavali ukupno 1.483 lica ili 1,2% ukupno zaposlenih, što je za 20,0% više u odnosu na 2017.godinu.

Grafik 2: Struktura prema broju zaposleni

Izvor: MONSTAT

Jednog zaposlenog imalo je 218 privrednih subjekata ili 56,7%, što je za 9,0% više u odnosu na 2017. godinu, sa generisanim prihodom od 8,7 mil. eura ili 6,9% ukupnog prihoda koji su ostvarili privredni subjekti u opštini Cetinje.

Dva do pet zaposlenih imalo je 111 privrednih subjekata ili 28,8% što je za 8,8% više u odnosu na 2017.godinu, sa generisanim ukupnim prihodom od 25,6 mil.eura ili 20,3% ukupnog prihoda.

Više od pet zaposlenih imalo je 56 privrednih subjekata ili 14,5%, što je za 16,7% više u odnosu na 2017.godinu, sa generisanim ukupnim prihodom od 91,6 mil. eura ili 72,8% ukupnog prihoda.

Privredni subjekti sa teritorije Prijestonice Cetinje u 2018.godini iskazali su ukupan prihod od 125,9 mil. eura, što čini 1,4% ukupnog prihoda na nivou Crne Gore ili 11,0% više u odnosu na 2017.godinu.

Ostvarena dobit privrednih subjekata koji posluju u Cetinju u 2018.godini je iznosila 2,9 mil. eura, što je za 11,5% više u odnosu na 2017.godinu, dok je iskazani gubitak u iznosu od 3,6 mil. eura, veći 56,5%.

Vrijednost bruto isplaćenih ličnih dohodaka iznosila je 7,3 mil. eura što je za 19,7% više u odnosu na 2017.godinu.

Top 10 kompanija po ostvarenom prihodu u 2018. godini su: Martex, Efel Motors, Montenegro Bonus, Autoventura, Humci, Feel Travel, Zrnožit, NKO Pegasus, Monstate i Orbico.

Top 10 kompanija po broju zaposlenih u 2018. godini su: Komunalno Cetinje, Vodovod i kanalizacija Cetinje, Martex, Efel Motors, Sava Trans, Štamparija Obod, Sportski centar Cetinje, Montenegro bonus, Mianja, Kartonaza.

Top 10 kompanija po ostvarenoj dobiti u 2018. godini: Efel Motors, Autoventura, Villa doo, SBCC doo, NKO Pegasus, Martex, SNJ - Gornič, Mediteranea, Mianja, Trans Lux Rent a Car.

12.6 ANEKS 6

Vodoizvorište „Podgorska vrela”

Kraško izvorište „Podgorska vrela” je glavno izvorište u sistemu. Nalazi se na oko dvadesetak kilometara južno od Cetinja na koti 175,3 m.n.m.

Voda u “Podgoru” se zahvata sa dvije kaptaže (Gušter 1 i Gušter 2) i tri bunara. Kaptaza Gušter 1 je sagrađena 1939. godine i nikad nije rekonstruisana. Kaptaza Gušter 2 je izgrađena 1980. godine i nalazi se u neposrednoj blizini. Voda iz ovih kaptaza i bunara dotiče u sabirni bazen iz kojeg se voda cjevnim vodom dovodi do šahta u kome je usisna korpa, koja je 1980. godine zamijenjena novom u sklopu radova na izgradnji cijelog dovodnog sistema od „Podgorskih vrela” do Cetinja. Instalirani zahvatni kapacitet ovog vodoizvorišta iznosi 150 l/s.

Uspostavljena je samo zona neposredne zaštite koja je ograđena i čuvana, jer postoji stalna posada u obije pumpne stanice.

Vodoizvorište „Uganjska vrela”

Izvorište „Uganjska vrela“ nalaze se 6 km južno od Cetinja. Ovo izvorište je kaptirano i uključeno u sistem 1917. godine. „Uganjska vrela“ su karstni izvor sa izrazitim uticajem trajanja kišnog perioda na zahvatanje i pumpanje ka Cetinju. Izvorište se koristi samo u zimskom periodu, jer u toku ljeta dolazi do presušivanja. Voda se sa 696 m.n.m. podiže crpnom stanicom „Uganjska vrela“ i uključuje u gravitacioni cjevovod od prekidne komore „Velja Gora“ do rezervoara „Lašor“. Minimalna izdašnost je oko 0,5 l/s. Za izvorište nijesu utvrđene zone sanitarne zaštite, osim zone neposredne zaštite oko crpne stanice. Instalirani zahvatni kapacitet ovog vodoizvorišta iznosi 90 l/s.

Ovo izvorište se sastoji od dva kaptirana izvora (sl. 4) u neposrednoj blizini. Oko oba izvora treba postaviti ogradu, radi obezbjeđenja uslova neposredne sanitarne zaštite.

Vodoizvorište „Obzovica“

Vrelo „Obzovica“ nalazi se u području sela Obzovica sa desne strane puta Cetinje - Budva. Slivno područje Obzovice je oko 2 km². Kapacitet izvorišta se kreće od minimalne izdašnosti vrela „Obzovice“ od oko 0,5 l/s u ljetnjim mjesecima i maksimalnih 50 l/s u zimskim mjesecima. Za izvorište nijesu utvrđene zone sanitarne zaštite, osim neposredne zone zaštite oko kaptaze. Izvorište „Obzovica“ je jedino na ovom području sa koga se voda do gradskih rezervoara dovodi gravitaciono liveno - gvozdenim i azbest cementnim cjevovodom Ø200 mm i spaja sa potisnim cjevovodom sa „Uganjskih vrela“, a zatim uključuje u glavni transportni cjevovod na dionici prekidna komora „Lašor“. Instalirani zahvatni kapacitet ovog vodoizvorišta iznosi 20 l/s.

Od 2014. godine DOO „Vodovod i kanalizacija“ Cetinje ne koristi vodu sa ovog vodoizvorišta, što usljed njegove smanjene izdašnosti, što zbog lošeg stanja transportnog cjevovoda ACC (azbestno cementni cjevovod) DN200, na kojemu su prisutna značajna iscurivanja na više pozicija, na jako nepristupačnim lokacijama. Zbog navedenog, sanacija pomenutih kvarova je jako komplikovana i ekonomski neisplativa s obzirom na raspoloživu količinu vode na ovom vodoizvorištu. Ipak, uvrštavanje ovog vodoizvorišta u vodovodni sistem Cetinje će dobiti na značaju nakon zamjene distributivne mreže kada će kraška izvorišta kao što su „Obzovica“ i „Uganjska vrela“ tokom značajnog dijela godine moći da podmire potrebe potrošača.

Infrastruktura vodovodnog sistema

Pod infrastrukturom vodovodnog sistema spadaju objekti i uređaji koji su namijenjeni ispunjavanju osnovne djelatnosti u koje spadaju Pumpne stanice, Prekidna komora, Buster stanica, Rezervoari.

Pumpna stanica „Podgor“

Nalazi se na koti 175 m.n.m. Voda se sa izvorišta prepumpava u dva stepena. U prvom stepenu voda se pumpa od izvorišta do PS „Višnjica“ koja se nalazi na visini od 503 m.n.m. Iz PS „Višnjica“ voda se pumpa do prekidne komore „Velja Gora“ (821 m.n.m).

U PS „Podgor“ su u toku 2013. godine, u okviru projekta rekonstrukcije ove pumpne stranice ugrađene tri nove pumpe i njima se transportuje 65 l/s vode u režimu kada radi samo jedna pumpa, odnosno 130 l/s vode u režimu kada rade dvije pumpe. U režimu rada tri pumpe u Podgoru i dvije pumpe u Višnjici transportuje se 170 l/s. Ovaj režim rada je zastupljen u ljetnjem periodu zbog povećane potrošnje vode. Instalirani kapacitet crpne stanice je $P = 1445$ kW. Pumpa u rezervi je $P1 = 500$ kW i kapaciteta 83,3 l/s.

Pumpna stanica „Višnjica“

Nalazi se na koti 503 m.n.m. i služi za prepumpavanje vode koja dolazi sa PS „Podgor“ do PK „Velja Gora“ (821 m.n.m. - kota dna komore)

Pumpna stanica je opremljena sa 4 pumpna agregata i to tri pumpe ruske proizvodnje (Tip- CNS 300-360, snaga $P = 500$ KW; napon 6000 V, težina 2300 kg, godina proizvodnje 1975) i jedne pumpe proizvodnje Jugoturbina Karlovac (Tip- VS 46-20/6 snaga $P = 560$ KW; napon 6000 V).

Pumpna stanica “Uganjska Vrela”:

Nalazi se neposredno uz izvorište “Uganjska vrela”. Služi da pumpa vodu cjevovodom PEHD DN 355 mm do glavnog transportnog cjevovoda Ø350 mm, na djelu između prekidnih komora “Velja Gora” i “Lašor”. Rehabilitacija pumpne stanice urađena je u 2012. godini. U radu su pet pumpnih agregata ukupne instalisane snage P=248 KW. Izvršena je nabavka i ugradnja dva nova pumpna agregata sa ugradnjom motora starih pumpi od P1-1 i P1-2 od 52 kW. Izvršena je ugradnja nove pumpe od 25 kW, kapaciteta 7-15 l/s. Izvršen je i remont motora pumpe P2 = 67kW. U toku 2014. godine izvršen je remont četiri elektromotora i izvršena zamjena sklopke na jednom pumpnom agregatu.

Prekidna komora “Velja Gora”

Iz PS “Višnjica” voda se pumpa do prekidne komore “Velja Gora” (821 mnm, zapremine V= 400m³). PK “Velja gora” ima samo jednu komoru. Objekat nema napajanje električnom energijom sa elektrodistributivne mreže. Najbliža priključna tačka je na 1.5 - 2 km.

Napajanje opreme mjerenja, SCADA opreme i GPRS komunikacije obezbjeđuje se uz pomoć solarnog panela koji je 2015. godine obezbijeden kao donacija od strane Ministarstva Ekonomije i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja. U zatvaračnici prekidne komore smješten je jedan mjerač protoka i to na dovodnom cjevovodu DN 400mm koji trenutno nije u funkciji zbog neispravnog transmitera. Ugradnjom solarnog panela omogućeno je kontinuirano praćenje nivoa vode u komori preko SCADA sistema i time je u najvećoj mjeri riješen dugogodišnji problem preliivanja vode na ovom objektu. Pristupni putevi vode preko privatnih posjeda.

Prekidna komora „Lašor“

Voda iz prekidne komore „Velja Gora“ se gravitacijom transportuje do prekidne komore „Lašor“ (754 m.n.m. – kota dna komore, V= 500 m³), odakle se transportuje gravitacijom do tri distributivna rezervoara. Rezervoarski prostor se sastoji od dvije komore (fizički potpuno razdvojene) sa posebnim dovodnim i odvodnim cjevovodima.

Pored svoje primarne funkcije, ovaj objekat služi za smještaj hidroforskog postrojenja (buster stanice) za snabdijevanje vodom obližnjeg romskog naselja. Hidroforsko postrojenje se sastoji od dvije “Speroni” pumpe (radna i rezervna), tipa VS 8-6 sledećih karakteristika: Q = 8m³ /h, H= 54 m, n=2900 o/min P2 = 2.2 kW

Ova prekidna komora služi za smještaj hlorne stanice za dezinfekciju vode, koja se ovako tretirana dalje distribuira potrošačima.

Rezervoari

Voda iz Prekidne komore „Velja Gora“(V= 400m³) se gravitacijom transportuje do Prekidne komore „Lašor“ (754 m.n.m, V= 2 x 250 m³), odakle se dalje transportuje gravitacijom do tri distributivna rezervoara:

- **Veliki rezervoar „Zagrablje”** (691 m.n.m.), zapremine 8000 m³, sa kojeg se vrši snabdijevanje vodom potrošača u prvoj visinskoj zoni snabdijevanja.
- **Mali rezervoar „Zagrablje“** (695 m.n.m.), zapremine 1000 m³, sa kojeg se vrši snabdijevanje vodom potrošača u podzoni prve visinske zone.
- **Rezervoar “Sandin Vrh“** (730 m.n.m.), zapremine 2 x 2000 m³, sa kojeg se vrši snabdijevanje vodom potrošača u drugoj i trećoj visinskoj zoni.

Buster stanica “Bajice”

Na gradskoj distributivnoj mreži služi za snabdijevanje vodom potrošača u trećoj visinskoj zoni u naselju Bajice. Dobija vodu iz rezervoara “Sandin vrh” cjevovoda LG Ø 150mm. U pumpnoj stanici u pogonu su tri pumpna agregata u naizmeničnom radu. Pumpna stanica radi u periodu od 8^h - 20^h.

Ugrađene su KSB pumpe, sledećih karakteristika: TIP - Movichrom NBG 9/7.1, snage $P = 4,7$ kW, napon $U = 380$ V, godina proizvodnje 2001, $Q = 9$ m³/h, $H = 80$ m, $n = 2900$ o/min. Pumpna stanica se prati preko sistema SCADA.